

evelâhir

Poetry City

Kahramanmaraş
Büyükşehir Belediyesi

EYLÜL - EKİM - SAYI: 12
SEPTEMBER - OCTOBER 2022

BIMONTHLY CULTURE, ART AND CITY MAGAZINE

Şiir - Şebir - Maraş

Maraş'ın Çiçekleri:

IRIS KIRKWOODIAE

Flowers Of Maras

Kavuşmanın Hayali:

Taş Köprü

Stone Bridge: The Dream of Reunion

Güray Süngü:

Hikâyemin Geçtiği Şehir, Benim Şehrimdir

My City Is Where My Story Belongs

Hayrettin Güngör:

Kahramanmaraş, Dün Olduğu Gibi Bugün de Edebiyatın Yurdudur

Today As Well As It Was Yesterday, Kahramanmaraş Is The Home Of Literary

Söyleşi:

Oğuz Paköz

Talking About Maras

Tarihe Çıkanlar

Rasim Özdenören

Emergents Of History

M. Fatih Kutlubay ile

Maraş'ta Bir Gün

A Day in Maras with M. Fatih Kutlubay

Yitiksöz

SANAT, EDEBİYAT VE DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yr. 2, Sayı 13 Ekim-Novem 2022

Değişen insanı öz değil,
hatta belki bizim bakışımız da değil.
Değişen belki sadece biçimlerdir, formlardır.
insanın kendine mahsus özü,
hep aynı kalıyor, hiç değişmiyor.

Rasim Özdenören

KONUSAN: NECİP FİVİLCİ
Rasim Özdenören'le Çocukluğu,
Gençliği ve Hanlar Dergisi Üzerine

SLAVİ KEMAL
YAZGIC
Kalanlar

KONUSAN: SAFAK ÇELİK
A. Ali Ural'la Sanat,
Edebiyat ve Hayat Üzerine

YITIKSÖZ'ÜN
13. SAYISI
ÇIKTI!

TÜRK
EDEBİYATI İÇİN
YENİ BİR
ÖNSÖZ!

TÜRK EDEBİYATININ BÜYÜK "HAMLE" Sİ TIPKIBASIMIYLA KARŞINIZDA!

7 Haziran'da kaybettiğimiz, şair Mevlana İdris'in acısını henüz atlattıktan sonra, 23 Temmuz'da öykücü Rasim Özdenören'in vefatıyla bir kez daha sarsıldık. İkisi de hemşehrimizdi ve ikisi de alanında çok çok iyidiler. Rasim Özdenören'den geriye yüzlerce öykü, belki binlerce deneme ve makale kaldı. O, sadece öykü ve yazılarıyla değil, yazı kurulu içinde bulunarak, çıkmasında büyük katkıları olan *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinde gösterdiği aksiyon yönüyle de örnek alınacak bir şahsiyetti. Mevlana İdris de aynı şekilde sadece yazdığı şiirlerle değil, çocuklara yönelik faaliyetleriyle, çocuk edebiyatında ortaya koyduğu masal kitaplarıyla, gönüllere dokunan bir dosttu. Kahramanmaraş'ımızın bu iki güzide sanatçısına Allah'tan rahmet, yakınlarına ve sevenlerine sabır diliyorum.

We were shaken by the death of writer Rasim Özdenören on July 23, before we could overcome the pain of the death of poet Mevlana İdris, who we lost on June 7th. They were both our countrymen and they were both very good at their jobs. Rasim Özdenören left us hundreds of stories and almost thousands of essays and articles. He was an exemplary figure not only with his stories and writings, but also with the action he showed in the journals *Edebiyat* and *Mavera*, which contributed greatly to its publication, by being on the editorial board. Mevlana İdris was also a friend who touched people's hearts through not only his poems but also the tale books he wrote for children and the activities he contributed in for them.

I wish God's mercy upon these two beautiful people and patience for their relatives and loved ones.

Hayrettin GÜNGÖR
Mayor of Kahramanmaraş Metropolitan Municipality

KAHRAMANMARAŞ
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR-SANAT VE ŞEHİR DERGİSİ
KAHRAMANMARAŞ METROPOLİTAN MUNICIPALITY
CULTURE-ART AND CITY MAGAZINE

Eylül - Ekim 2022

Sayı: 12 Yerel Süreli

September - October 2022 Issue: 12 Local Periodical

Büyükşehir Belediyesi Adına İmtiyaz Sahibi
Concessionaire for the Metropolitan Municipality
Hayrettin GÜNGÖR

Yazı İşleri Müdürü / Editor in Chief
Duran Doğan

Yayın Danışmanı / Publishing Consultant
Yusuf Genç

Yayın Koordinatörü / Publishing Coordinator
Rıdvan Tulum

Editör / Editor
Ömer Yalçınova

Mütercim / Translator
Rumeysa Kevser Kablan
Zeynep Kantarcı

Tasarım ve Uygulama / Design and Application
Ali Şenocak

Kapak Tasarım / Cover Design
Ali Şenocak

Son Okuma / Last Read
Sevgi Korkut

ISSN: 2718-0662

Baskı
Kültür Sanat Basım Evi
Press Kültür Sanat Printing House

Baskı Adresi / Printing Address
Semih Ofset Matbaacılık
Sek Yayıncılık Sağ. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Büyük San. 1. Caddesi No:74/1-2-3-4
İskitler / Ankara

Sertifika No / Certificate No.
40581

Sosyal Medya / Social Media
instagram - twitter - facebook
@evelahirdergisi

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
İsmetpaşa Mahallesi Azerbaycan Bulvarı, No: 25
Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

Headquarters and Mailing Address: Kahramanmaraş
Metropolitan Municipality, İsmetpaşa Mahallesi, Azerbaycan
Bulvarı, No: 25 Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş

İÇİNDE

C O N T E N T S

06

TARİHE ÇIKANLAR

Emergents Of History

Ömer Yalçınova

12

TARİH VE HAFIZA

History and Memory

İbrahim Kanadıkırık

18

ŞEHİR KONUŞMALARI

City Talks

Söyleşi: Ömer Yalçınova

44

MARAŞ'TA BİR AN

A Moment In Maraş

Gülizar Güneş

54

MARAŞ'TA BİR GÜN

A Day In Maraş

M. Fatih Kutlubay

56

SULTANLAR VE MAKAMLAR

Sultans And Authorities

Mehmet Gören

EKİLER

06

58

YAŞAYAN MARAŞ

The Lively Side of Maraş

Söyleşi: Hatice Çınar

84

MARAŞ'IN ÇİÇEKLERİ

Flowers of Maraş

Ferhat Ağca

88

KONU MARAŞ

The Subject Is Maraş

Söyleşi: Ömer Yalçınova

94

MARAŞ'TA BİR KÖŞE

A Corner in Maraş

Funda Birsen

106

CENTİLMENLİĞİN ADRESİ

The Place of Courtesy

Akif Taş

110

KÜLTÜR SANAT ETKİNLİK

Culture Art Activities

106

72

DOLU DOLU GEÇMİŞ BİR HAYAT:

RASİM ÖZDENÖREN

A LIFE SPENT TO THE FULLEST:
RASİM ÖZDENÖREN

23 Temmuz 2022'de Hakk'a yürüyen, 7 Güzel Adam'ın son temsilcisi Rasim Özdenören'den geriye yüzlerce öykü, belki binlerce deneme ve makale kaldı. Onun kitapları dolduracak hayat hikâyesine kısaca göz atıyoruz.

Hundreds of stories, perhaps thousands of essays and articles remain of Rasim Özdenören, the last representative of the 7 Beautiful Men, who walked to the Truth on July 23, 2022. We will take a brief look at his life story that would fill the books.

ÖMER YALÇINOVA

İstanbul/Eyüplü Hakkı beyle Maraşlı Ayşe hanımın oğlu olan Rasim Özdenören 20 Mayıs 1940'ta Maraş'ta, ikiz kardeşi, şair Alaeddin Özdenören'den (ö. 2003) bir saat sonra dünyaya gelir. İkizlerin ikincisidir. Doğduğunda nefes alamamaktadır. Dayılarının birinin eşi olan Makbule hanımın "Bebeğin ayağına bir jilet atalım, bebek canlanır." demesi ve kimsenin bunu yapmaya cesaret edemeyip, kendisinin yapması üzerine, nefes almaya başlar. İkizlerin ilkinde Dulkadiroğulları Sultanı Alaüddeve'nin, ikincisine ise dedesinin (babasının babası) ismi konur. Alaeddin Özdenören aile içinde daha çok sevilen, öne çıkan, ilgilenilen, dikkatleri üzerine çekmeyi başaran, hareketli, dışa dönük biridir. Rasim Özdenören ise kardeşinin aksine içe dönük, oturaklı, dikkat çekicilikten uzak bir tabiattadır. Her şeye rağmen aralarında ciddi bir kavgaya, kıskançlığa, anlaşmazlığa veya rekabete rastlanmaz.

Rasim Özdenören kardeşini bir kez, o da, "yıkılmak üzere tenesire uzatılmış" gördüğünde kıskandığını söyler: "Vakur ve muhteşem bir duruşu vardı orda." İkizlerin bir de abları vardır: Nedime. Abla Nedime'nin ikizi olan Necibe ise henüz dokuz aylıkken ishalden ölmüştür.

Hakkı bey, inşaat mühendisi; fen memuru olarak Bayındırlık İl Müdürlüğü'nde çalışır. Ayşe hanım ise ev hanımıdır. Hakkı bey iş dolayısıyla Maraş'ta ikamet etmekteyken, Ayşe hanımla 1937 yılında evlenir. Evlendiklerinde Hakkı bey, Ayşe hanımdan 20-25 yaş kadar büyüktür. Hakkı bey sık sık uzun iş seyahatlerine çıkmaktadır. O yüzden ikizlerin bakımıyla, gelişimiyle ve eğitimiyle anneleri ve nineleri (anneanne) ilgilenir. Dedelerinin ve ninelerinin çocuklar üzerinde etkisi fazladır. Onların dindarlıkları, anlattıkları masallar, Karacaoğlan'dan okudukları şiirler çocukların ilk

kültürel birikimlerini; insanlara ve hayata karşı duruşlarını, dine yaklaşımlarını ve duygularını oluşturur. Bunlarla birlikte çocukluklarının dolu dolu geçmesinde, yani zihinsel ve duygusal dünyalarının oluşmasında Maraş'ın olumlu etkisi yabana atılır gibi değil. Maraş'ın 1940'ları; o güven veren, çocuklar için bir cennet sayılabilecek sokakları, mahalleleri, tarlaları, insan ilişkileri, bahçeleri... düşünüldüğünde bu etki daha iyi tasavvur edilebilir.

Eğitim hayatında Rasim Özdenören her zaman çalışkan bir öğrenci olmuştur. Bazı söyleşilerinde birkaç defa arkadaşlarıyla birlikte okuldan kaçtıklarını söylese de anlattıklarından ve Cahit Zarifoğlu'nun iki yıl, Alaeddin Özdenören'in bir yıl okulu uzattıkları düşünüldüğünde, Rasim Özdenören'in derslerden kaytarmadığını anlayabiliriz. Üniversitede okurken edebiyata, özelde Dostoyevski'ye, genelde dünya

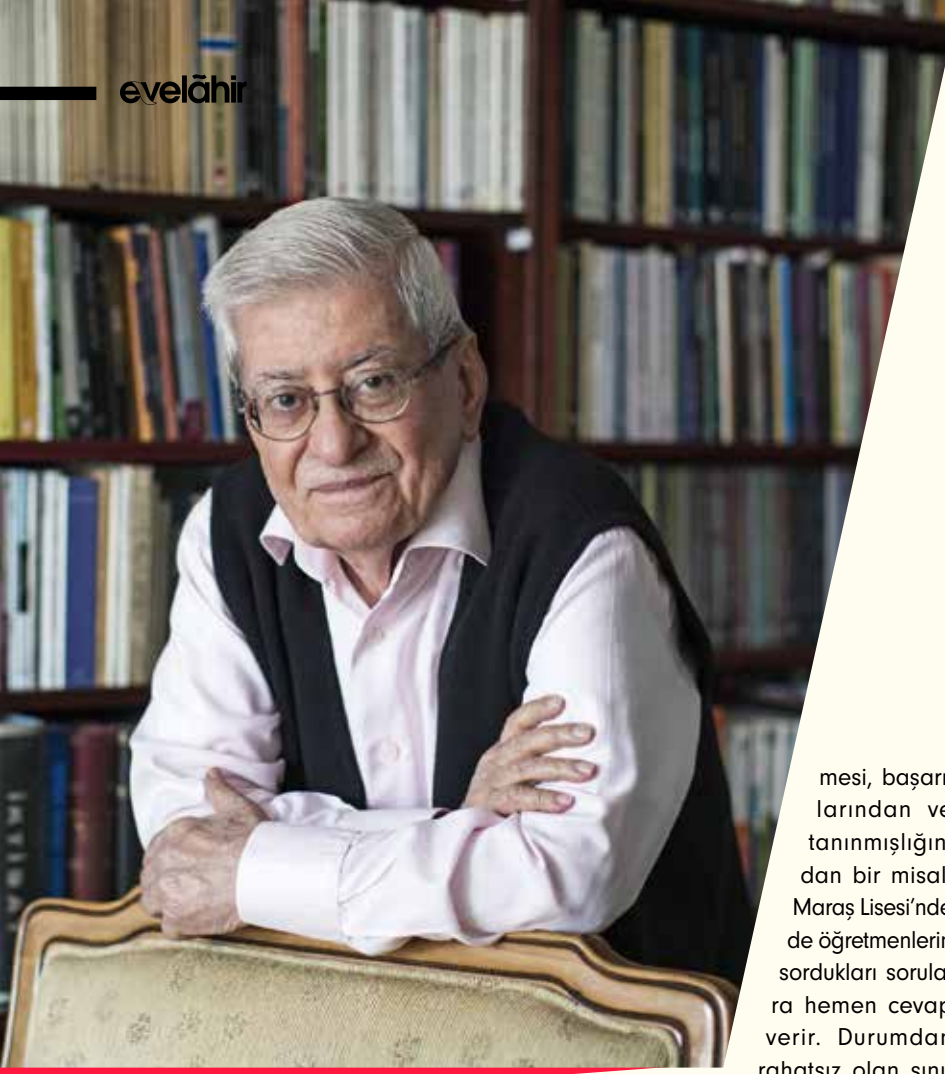
Rasim Özdenören, the son of Hakkı Bey (*Mr. Hakkı*), who is from Istanbul/Eyüp, and Ayşe Hanım (*Mrs. Ayşe*), who is from Maraş, was born on 20 May 1940 in Maraş, one hour after his twin brother, poet Alaeddin Özdenören (d. 2003). He is the second of the twins. When he was born he could not breathe. Makbule, the wife of one of her uncles, said, "Let's cut the baby's foot with a razor, the baby will come to life." When she says that no one dares to do it so she does it herself and the baby starts to breathe. The first of the twins was named after the Sultan of Dulkadiroğlu, Alaüddevle, and the second was named after his grandfather (his father's father). Alaeddin Özdenören was an extroverted, active and popular person in the family who was more loved, who has seen more interest and attracted attention. And attracted attention. Contrary to his brother, Rasim Özdenören was introverted, sedate and unobtrusive. Despite everything, there

was no serious fight, jealousy, disagreement or rivalry between them. Rasim Özdenören says that he was jealous of his brother just once when he saw his brother, "extended on a table for corpses to be washed", "He had a dignified and magnificent stance there." The twins also have an older sister: Nedime. Necibe, the twin of her sister Nedime, died of diarrhea when she was just nine months old.

Hakkı Bey worked as a civil engineer and science officer at the Provincial Directorate of Public Works. Ayşe Hanım was a housewife. While Hakkı Bey was residing in Maraş for work, he married Ayşe Hanım in 1937. When they got married, Hakkı Bey was 20-25 years older than Ayşe Hanım. Hakkı Bey often went on long business trips. Therefore, their mother and grandmother took care of the nurture, development and education of the twins. Grandparents had a great influence on children. Their piety, the tales they told the poems they

read from Karacaoğlan form the first cultural accumulations of children, their attitudes towards people and life, their approach to religion and their feelings. Along with this, the positive impact of Maraş on their full childhood, that is, on the formation of their mental and emotional worlds, cannot be underestimated. This effect can be better conceived when the 1940s of Maraş, its reassuring streets, neighborhoods, fields, human relations, gardens, which can be considered a paradise for children.

Rasim Özdenören has always been a hardworking student in his education life. Although he said in some of his interviews that he had run away from school with his friends a few times, we can understand that Rasim Özdenören did not slack off from his lectures, considering that Cahit Zarifoğlu extended the school by two years and Alaeddin Özdenören for one year. While studying at the university, He extended the school for one year, as as the result of the importance he

Rasim Özdenören okuma alışkanlığını 14-15 yaşlarında beş yıl kaldıkları Malatya ve bir yıl kaldıkları Tunceli’de kazanmış.

görüşünün oluşumuna katkı sağlayacak kitaplara, sohbetlere, arkadaşlıklara ve diğer ilişkilere önem verdiği için, okulu bir yıl uzatır. Bunun dışında onu hem Malatya ve Tunceli’de ilkokulu ve ortaokulu, hem de Maraş’ta liseyi okurken gayet başarılı, öğretmenlerinin gözdesi, arkadaşlarının imrenerek baktıkları bir öğrenci olarak görüyoruz. Özdenören yalnızca sözel derslerde değil, sayısal derslerde de başarılıdır. Üst sınıftan öğrencilerin çözemediği problemleri; öğretmenin, sınıfından çağırarak Rasim Özdenören’e çözdürmesi ve üst sınıf öğrencilere onu örnek göster-

mesi, başarılarından ve tanınmışlığından bir misal. Maraş Lisesi’nde de öğretmenlerin sordukları sorulara hemen cevap verir. Durumdan rahatsız olan sınıf arkadaşlarından

“Hocaların her sorusuna cevap verme” gibisinden uyarılar alır. O yıllarda zengin, renkli, kalabalık ve curcunalı Maraş Lisesi’nde kimler okumuyordu ki. Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Akif İnan bunlar içinde en tanınmışları.

Rasim Özdenören okuma alışkanlığını 14-15 yaşlarında beş yıl kaldıkları Malatya ve bir yıl kaldıkları Tunceli’de kazanmış. Oralarda Maraş’ın hasretini yoğun bir şekilde duyarak geçirdiği günlerde Ömer Seyfettin’in tüm hikâyelerini okur. Onun dışında Osmanlı tarihiyle alakalı broşürler, *Hz. Ali’nin Cenkleri’nin* yanı sıra Abdullah Ziya Kozanoğlu’nun, Kerime Nadir’in, Esat Mahmut Karakurt’un kitapları ve bazen bir gün bazen de iki gün gecikmeli olarak gelen gazeteler, yazarın ilk okudukları arasındadır. Babası Hakkı beyin *Cumhuriyet* değil de *Ulus* gazetesi okuduğu için sürgün yetiği hesaba katılacak olursa, yazarın aslında okumaktan, kitaplardan ve gazetelerden uzak olmayan bir or-

tamda büyüdüğü; okumanın değerini erken yaşlarda edindiği anlaşılabilir. Okuma ve araştırma merakından dolayı onun yolu zaten yazarlığa ister istemez çıkacaktır. Maraş’la ilgili yazdığı kompozisyonu öğretmenleri tarafından çok tutulur. Ders kitaplarının edebi okuma parçaları da onun okuma şölenlerinin ayrılmaz parçasını oluşturur. Örneğin Necip Fazıl’ın şiirleriyle ilk defa ders kitaplarında karşılaşır. Çok hoşuna gittiği için bazılarını da ezberler.

Erdem Bayazıt bir gün “Ali bir hikâye yazmış” der. Arkadaşı Ali Kutlay’ın hikâyesini merak eden Rasim Özdenören gün boyunca hikâyeyi okumak için arkadaşını sıkıştırır. Ancak Kutlay bir şartla hikâyesini okutmayı kabul eder. O şart, Özdenören’in de bir hikâye yazmasıdır. Arkadaşının hikâyesini çok merak ettiği için hikâye yazmaya başlayan Rasim Özdenören, o yıllarda Kutlay’la onlarca, belki de yüzlerce hikâye yazdıklarını ve birbirlerine okuttuklarını belirtir. Hikâye yazmak ve okumak merakından dolayı o yıllarda *Varlık* ve *Türk Dili* dergilerine abone olurlar. Yazdıkları hikâyeleri dergilere göndermeye başlamışlardır. 1 Ocak 1957 tarihinde Rasim Özdenören’in yayımlanan ilk hikâyesi “Akar Su” da *Varlık*’ta çıkar. Nurullah Ataç’ı, Nabi Nayır’ı, Sait Faik’i ve daha birçok yazarı *Varlık* okuyarak takip eder. Onların dil tutumundan, ciddiyetlerinden; Batıcılık, Kemalizm ve siyasetle ilgili fikirlerinden etkilenir. Ancak ailesinden edindikleriyle okudukları arasındaki farklar onu düşünsel ve varoluşsal arayışlara iter. Bu sancılı dönem Sezai Karakoç’un “Ama biz Müslümanız!” cümlesiyle rayına oturur, istikametini net bir şekilde bulur.

Türkiye’de 1960’lar çalkantılı yıllardır. Her gün siyasi olaylar olmaktadır. İnsanlar her gün bir seçim yapmaya zorlanmaktadır. O yıllarda Rasim Özdenören liseden mezun olur ve İstanbul’a gider. Hiçbir politik oluşumun ve partinin içinde veya dışında, onlarla dolaylı veya dolaysız, aktif veya pasif bir ilişkisi bulunmaz. Onun uğraşlarının merkezini; inanç, düşünce, sanat ve edebiyat oluşturur. Eyüp’teki dededen kalma, eski, ahşap evde ikamet eder.

gave to literature, Dostoevsky in particular, books that would contribute to the formation of his worldview in general, conversations, friendships and other relationships. Apart from that, we see him as a very successful student who was studying both primary and secondary school in Malatya and Tunceli and high school in Maraş, a favorite of his teachers, and a student that his friends looked up to with envy. Özdenören was successful not only in verbal courses but also in numerical courses. It is an example of his success and reputation that the teacher called Rasim Özdenören to solve the problems that the students from the upper class could not solve, and held him up as an example to the upper class students. In Maraş High School, he immediately answered the questions asked by the teachers. He received warnings from his classmates, who are uncomfortable with the situation, such as "Don't answer every question of the teachers!" Who was not studying at the rich, colorful, crowded and tumultuous Maraş High School in those years... Nuri Pakdil, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Akif İnan are the most well-known among them.

Rasim Özdenören gained his reading habit at the age of 14-15, in Malatya, where they stayed for five years and in Tunceli, where they stayed for one year. He reads all the stories of Ömer Seyfettin during the days he spent there feeling the longing for Maraş intensely. Apart from that, brochures related to Ottoman history, Hz. Ali's *Cenkler*, Abdullah Ziya Kozanoğlu's, Kerime Nadir's, Esat Mahmut Karakurt's books, and the newspapers that arrive sometimes one day or two days late are among the first reads of the author. Considering that his father, Hakkı Bey, was exiled because he read *Ulus* newspaper instead of *Cumhuriyet*, it can be understood that the author actually grew up in an environment not far from reading, books and newspapers, and acquired the habit of reading at an early age. Due to his curiosity for reading and researching his path will inevitably lead to writing. His composition about Maraş was very popular with his teachers. The literary reading parts of the textbooks also form an integral part of his reading feasts. For example, he encountered Necip Fazıl's poems for the first time in textbooks. He also memorized some of them because he likes them so much.

Erdem Bayazıt said one day, "Ali wrote a short story." Rasim Özdenören, who became curious about the story of his friend Ali Kutlay, pressured his friend to read the story throughout the day. However, Kutlay agreed to have his story read on one condition. That condition was that Özdenören must also write a story. Rasim Özdenören, who started to write a story because he was very curious about his friend's story, states that in those years, he and Ali Kutlay wrote dozens, maybe hundreds of stories and had each other read them. Due to the curiosity of writing and reading stories, they subscribed to the magazines *Varlık (Existence)* and *Türk Dili (Turkish Language)* in those years. They started to send their stories to magazines. On January 1, 1957, Rasim Özdenören's first story, "Akar Su", appeared in *Varlık*. He follows Nurullah Ataç, Nabi Nayır, Sait Faik and many other authors by reading *Varlık*. He is influenced by their language attitude, seriousness, ideas about Westernism, Kemalism and politics. However, the differences between what he learned from his family and what he read pushed him to intellectual and existential pursuits. This painful period is on track with Sezai Karakoç's sentence "But we are Muslims!" and finds its way clearly.

Fotoğraf: Sertaç Akkuş

Rasim Özdenören gained his reading habit at the age of 14-15, in Malatya, where they stayed for five years and in Tunceli, where they stayed for one year.

The 1960s were turbulent years in Turkey. Political events happened every day. People were forced to make a choice every day. In those years, Rasim Özdenören graduated from high school and went to Istanbul. He had no direct or indirect, active or passive relationship with any political formation or party, inside or outside. Faith, thought, art and literature formed the center of his pursuits. He resided in the old, wooden house inherited from his grandfather in Eyüp. When Alaeddin Özdenören came to Eyüp a year later, his parents moved to Istanbul. He enrolled in the Faculty of Law in 1958. In 1962, he was

Arkadaşının hikâyesini çok merak ettiği için hikâye yazmaya başlayan Rasim Özdenören, o yıllarda Ali Kutlay'la onlarca, belki de yüzlerce hikâye yazdıklarını ve birbirlerine okuttuklarını belirtir.

Deneme veya hikaye yazmaz. Arkadaşlarına bol bol ve uzun mektuplar yazar. Türkiye'deki hükümete muhtıra verilince, yüksek lisans eğitimini yarım bırakıp yurda dönmek zorunda kalır. Orada da hocalarının gözdesi bir öğrenci olmuştur. Hatta Türkiye'den çağırıldığında hocaları onu göndermek istemezler.

Amerika'dan döndükten sonra Özdenören askere gider. Altı aylık yedek subaylık eğitimini Bursa Personel Okulu'nda, sonraki on beş aylık askerlik hizmetini ise Şırnak'ta yedek subay olarak tamamlar. Kendisi acemi birliğindeyken oğlu Ömer Ümran doğar. Şırnak'ta yazmaya başladığı, üç bölüm olarak tasarladığı, yüz sayfalık ilk bölümünü tamamladığı, defalarca kaybedip yeniden bulunduğu *Kefaret* adlı romanının yayımlanması halen beklenmektedir. *Çözülme* adlı hikâye kitabı da kendisi askerdeyken çıkar. Pakdil, onun *Edebiyat'ta* yayımlanan hikâyelerinden bir seçme yapar ve kitabı Edebiyat yayınlarından, Özdenören'e hediye olarak çıkarıp gönderir. Bu olay da Pakdil'le Özdenören arasındaki dostluğun kuvvetini, mahiyetini ve özelliklerini gösteren bir örnek.

Özdenören öykü ve denemelerini çoğunlukla *Diriliş*, *Edebiyat* ve *Mavera* dergilerinde; *Yeni Devir* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımlar. Bir masanın başında saatler geçirebileceğini söyleyen Özdenören gerçekten de bir çalışma tutkunudur. Özdenören 1967 yılında çalışmaya başladığı Devlet Planlama Teşkilatı'ndan 2005 yılında emekli olur. 23 Temmuz 2022'te, geride yüzlerce öykü, binlerce deneme bırakarak, ahiret yurduna göç eyler.

Alaeddin Özdenören'in bir yıl sonra Eyüp'e gelmesiyle anne babası da İstanbul'a taşınır. 1958 yılında Hukuk Fakültesine kaydolur. 1962 yılında ise İktisat Fakültesine bağlı Gazetecilik Enstitüsü'ne yazılır. Dostoyevski'nin eserleriyle ve Pakdil'in ısrarları sonucunda Sezai Karakoç'la tanışma da aynı yıl içinde gerçekleşir. Maraş'ta Karakoç'un kitaplarının dağıtımı ve satışı gibi faaliyetlerde bizzat bulunmasına, kitaplarını okumasına rağmen Karakoç'u anlaması, onun eserlerine nüfuz etmesi, Karakoç'un değerini ve önemini fark etmesi asıl, tanışmalarından sonra olur. Aralarındaki ilişki bir arkadaşlık veya dostluktan öte şeyh-mürit ilişkisine dönüşür. Şimdilerde garip karşılanan "ağabey" hitabı ve saygısı Özdenören'in neslinde mevcut. Pakdil, Karakoç ve Fethi Gemuhluoğlu; Özdenören'in nesline kelimenin tam manasıyla ağabeylik yaparlar. Onlar da ağabeylerinin sözlerinden çıkmazlar. Hatta Zarifoğlu'yla birlikte İstanbul'da

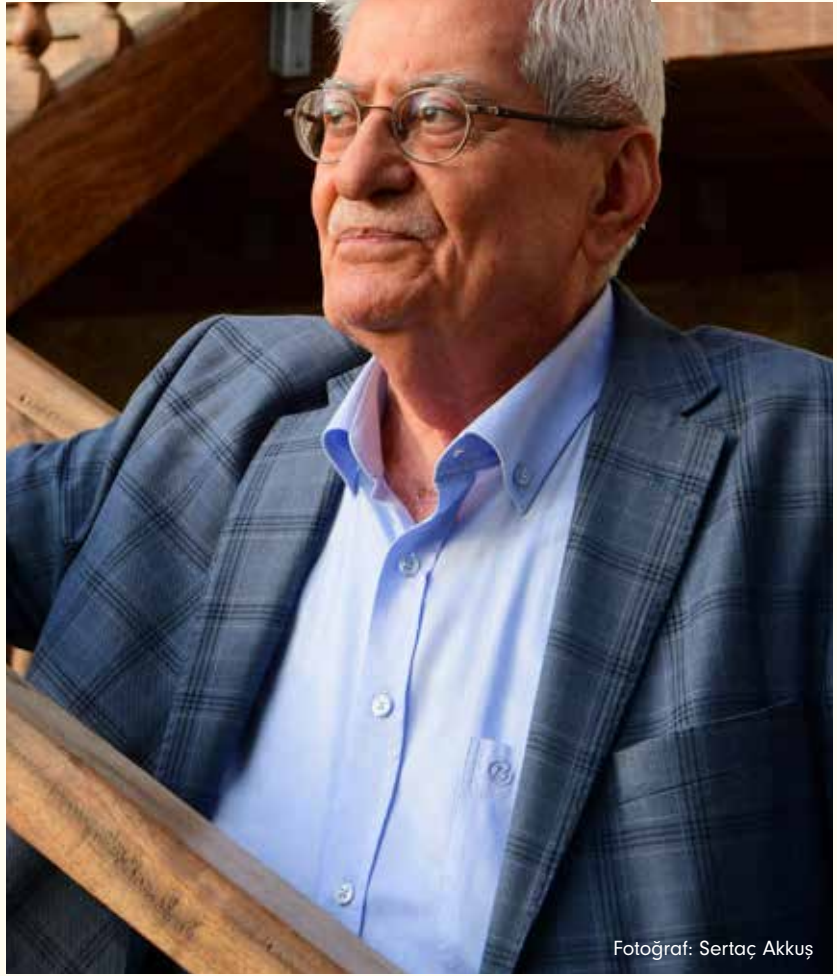
bir dergi çıkarma hazırlığına başlayan Özdenören, derginin her şeyi hazırlanmışken, yani basılmasına birkaç gün kala, Karakoç'un "vazgeçin" sözüne binaen girişimlerinden vazgeçerler.

Özdenören velut bir kalem. Ayrıca sorumluluk sahibi... Neredeyse iş hayatıyla ilgili bütün kararlarını, ağabeylerine ve arkadaşlarına danışmadan, yani istişare etmeden vermez. Ekip çalışmasına öylesine düşkündür. Öyle ki Ayşe hanımla nikahlandıkları gün (yıl 1971), Akif İnan'ın telefonuyla Necip Fazıl'ın Ankara'ya geldiğini öğrenir ve tereddüt etmeden çağırma olumlu yanıt verir. Çalışmaya, öğrenmeye, tahsile verdiği değeri de şuradan anlayabiliriz: Nişanlısını henüz doğru düzgün görmeden (yıl 1970, Ayşe hanım o sıralar Maraş'tadır, Rasim bey Ankara'da), nişandan birkaç ay sonra Kalkınma İktisadi üzerine yüksek lisans yapmak için ABD'ye gider. Orada iki yıl kalır. Kaldığı yıllar boyunca yüksek lisans derslerine yoğunlaşır.

Rasim Özdenören, who started to write a story because he was very curious about his friend's story, states that in those years, he and Ali Kutlay wrote dozens, maybe hundreds of stories and had each other read them.

enrolled in the Journalism Institute affiliated to the Faculty of Economics. As a result of Dostoyevsky's works and Pakdil's insistence, he met Sezai Karakoç in the same year. Although he personally took part in activities such as the distribution and sale of Karakoç's books and read his books in Maraş, it was only after they met that he understood Karakoç, penetrated into his works, and realized the value and importance of him. The relationship between them turned into a sheikh-disciple relationship rather than a friendship. Özdenören's generation has the address and respect of "brother" which is thought to be strange nowadays. Pakdil, Karakoç and Fethi Gemuhluoğlu literally act as big brothers to Özdenören's generation. They also do not go beyond the words of their brothers. In fact, Özdenören, who started the preparations for publishing a magazine in Istanbul with Zarifoğlu, gave up on his attempts, based on Karakoç's word "give up", while everything was ready for the magazine, that is, a few days before its publication.

Özdenören is a beautiful writer. He is also responsible... He does not make almost all of his business decisions without consulting his brothers and friends. He is so fond of teamwork. So much so that on the day he got married to Ms. Ayşe (1971), he learned that Necip Fazıl had come to Ankara by Akif İnan's phone and answered the call positively without hesitation. We can understand the value he gives to work, learning and education from this point: Before he saw his fiancée properly (the year was 1970, Ayşe was in

Fotoğraf: Sertaç Akkuş

Maraş at that time, Rasim was in Ankara), a few months after the engagement, he went to the USA for a master's degree in Development Economics. He stays there for two years. During his stay, he concentrated on postgraduate courses. He did not write essays or stories. He wrote copious and long letters to his friends. When a memorandum is given to the government in Turkey, he had to leave his graduate education unfinished and return home. There, he became a favorite student of his teachers as well. Even when he is called from Turkey, his teachers do not want to send him.

After returning from America, Özdenören went to the military. He completed his six-month reserve officer training at Bursa Personnel School, and the next fifteen months as a reserve officer in Şırnak. While he was in the boot camp, his son Ömer Ümran was born. The publication of his novel "*Kefaret (Penance)*", which he started to write in Şırnak, designed in

three parts, completed the first one hundred pages, lost and re-found many times, is still awaited. The storybook "*Resolution*" was also published while he was in the military. Nuri Pakdil made a selection from his stories published in the literary magazines and sent it to Özdenören as a gift from *Literature* publications under the name of "*Resolution*". This incident is an example that shows the strength, nature and characteristics of the friendship between Pakdil and Özdenören.

Özdenören mostly publishewent his short stories and essays in the journals *Diriliş*, *Edebiyat* and *Mavera*, and in the newspapers *Yeni Devir* and *Yeni Şafak*. Saying that he can spend hours at a desk, Özdenören was indeed a work lover. Özdenören retired from the State Planning Organization in 2005, where he started working in 1967. On July 23, 2022, he migrated to the hereafter, leaving behind hundreds of stories and thousands of essays.

ŞEYH ADİL MEZARLIĞI

SHEIK ADIL CEMETERY

Rivayete göre Maraş Sûbaşısı Dağıstanlı Şeyh Adil-i Türkistânî mezarlığın bulunduğu taşlık alanı satın alır (17. yy). Bu araziye ne yapacaklarını soranlara, *"Ben buraya adam ekeceğim."* cevabıyla kabristan olarak vakfeder.

Rumour has it that Maraş Sûbaşısı buys the stony area where the cemetery of Şeyh Adil-i Türkistani from Dagestan is located (17th century). To those who ask what they will do with this land, "I will plant a man here." he answers, and dedicates it as a cemetery.

İBRAHİM KANADIKIRIK

Toplumların karakteristik özelliklerinin tespit edildiği çok çeşitli unsurlar vardır. Dil, din edebiyat, sanat, yaşam tarzı, folklorik kıyafetler, antropolojik yapılar ve tarihi gelişim süreci gibi çeşitlendirmede sınır tanımayan bir zenginlik toplumları tanımlayan belirgin özelliklerdendir. Bunlardan birisi de hiç şüphe yok ki mezarlıklardır. Çok sayıda veriyi içermesi açısından mezarlıklar geçmişle bugün arasında bağlantı kurmamızı sağlayan tarih hazinelerindedir.

Toplumlar inançları çerçevesinde ölümlerini farklı usûllerle uğurlamışlar. Yakmaktan mumyalamaya kadar çok farklı uygulamalar olmuşsa da en yaygın usûl toprağa gömmek olmuştur. Bunun da ilk örneği Hz. Âdem'in oğlu Habil'in cenazesidir. (Maide-31) Habil'den itibaren cenazenin gömülmesi usûlü ilahî dinlerin de değişmez ilkelerinden birisi olur.

İslâm toplumları Hz. Peygamber aleyhisselamdandan beri mezarlarını yaşam alanları ile iç içe bir surette oluşturmuşlardır. Bunun ilk ve temel modeli ise Medine'de

"Cennet'ül-Bâkî" kabristanıdır. Hz. Peygamber cenazenin teçhiz ve tekfininden defnedilmesine, üzerlerine yeşil bitki dikilmesinden kabristan ziyaretine varıncaya kadar ilgili tüm usûlleri hadisleri ve sünnetiyle (uygulaması) ümmetine öğretmiştir. İşte bu sebeple Müslüman cenazesi ve kabristanı ile ilgili tüm temel hususlar Resulullah aleyhisselamin öğrettiği şekliyle günümüze kadar ulaşmıştır.

Müslümanlar tarih boyu mezarlıklarını kent ve köylerinin hemen bitişiğindeki yol kenarlarıyla cami ve medrese bahçelerine (hazire) kondumuşlardır. Bunun hem diriye hem ölüye bakan hikmetleri mevcuttur. Yoldan geçenlerin ölüye rahmet ve dua okuması, diriye ise *"Ölmeden ewel ölünüz, hesaba çekilmeden ewel kendinizi hesaba çekiniz."* hadis-i şerifince en çarpıcı nasihati sürekli verebilme kaygısı en başta gelen hikmetlerindedir. Bu kaygıyı "şairler sultanı" üstad Necip Fazıl Kısakürek merhum Karacaahmet Kabristanı için yazdığı aynı isimli şiirinde şöyle dile getirir;

*"Deryada sonsuzluğu zikretmeye ne zahmet
Al sana derya gibi sonsuz Karacaahmet"*

İslâm toplumları kendi dinlerinden olmayanlarla birlikte barış içerisinde yaşama ve egemenliği altında tuttuğu gayrimüslimlere din hürriyeti verme konusunda dünya tarihinin en başarılı toplumlarıdır. *"Dinde zorlama yoktur."* (Bakara-256) ayeti din ve vicdan özgürlüğünü evrensel bir hüküm olarak tüm müminlerin kalbine yerleştirmiştir. Bununla birlikte Müslümanların gayrimüslimlerle sosyal ilişkileri dışında karışmalarını da hoş görmez. Müslümanların gayrimüslimlere benzememesi ilkesi esastır. Bu sebeple aynı şehirde mümkün olduğunca ayrı mahallelerde yaşarlar. Bu mevzu o kadar hassastır ki mezarlıklar bile birbirinden ayrılır. Zaten gayrimüslimler de bu hususta en az Müslümanlar kadar hassas ve dikkatlidir. Bu sebeple mezarlıklar dinlere göre ayrılmış durumdadır.

Fotoğraf: Mehmet Erdemoğlu

There are a wide variety of elements on which the characteristic features of societies are determined. Unlimited richness in diversification such as language, religion, literature, art, lifestyle, folkloric clothing, anthropological structures and historical development are the distinctive features that define societies. One of them is undoubtedly cemeteries. In terms of containing a large amount of data, cemeteries are historical treasures that allow us to connect the past with the present.

Communities bid farewell to their dead in different ways within the framework of their beliefs. Although there were many different practices from burning to embalming, the most common method was burial. The first example of this is the funeral of Abel, the son of Prophet Adam (Maidah-31). Starting from Abel, the method of burial of the corpse becomes one of the unchanging principles of divine religions.

Since the time of the Prophet Muhammad (pbuh), Islamic societies have created their graves in a way that is intertwined with their living spaces. The first and ba-

sic model of this is the Jannat al-Baqī cemetery in Medina. The Prophet taught his ummah all the relevant procedures, from equipping and offering the funeral to its burial, from planting green plants to visiting a cemetery, with his hadiths and sunnah (practice). For this reason, all the basic issues related to the Muslim burial and cemetery have survived to the present day as taught by the Messenger of Allah.

Throughout history, Muslims have placed their cemeteries in the roadsides, mosques and madrasah gardens (graveyards) right next to their cities and villages. It has wisdom regarding both the living and the dead. One of the foremost wisdoms of the passers-by is to recite mercy and prayers to the dead, and to constantly give the most striking advice to the living, according to the hadith, "Die before you die, take account of yourself before being held to account." Master Necip Fazıl Kısakürek, the "sultan of poets", expresses this concern in his poem of the same name, which he wrote for the deceased "Karacaahmet" cemetery;

"What a trouble to mention eternity in the sea.

Here's the endless Karacaahmet like an ocean"

Islamic societies are the most successful societies in the history of the world in terms of living in peace with non-Muslims and granting religious freedom to the non-Muslims under their rule. "There is no pressure in religion." The verse (Baqarah-256) has placed the freedom of religion and conscience in the hearts of all believers as a universal decree. However, it does not tolerate Muslims mixing with non-Muslims outside of their social relations. The principle that Muslims should not resemble non-Muslims is essential. For this reason, they live in separate neighborhoods in the same city as much as possible. This matter is so delicate that even cemeteries are separate from each other. In fact, non-Muslims are as delicate and careful as Muslims in this regard. For this reason, cemeteries are segregated according to religions.

Anadolu coğrafyasının büyük şehirlerinden olan Maraş'ta tarihten günümüze gelen en mühim ve büyük mezarlık *Şeyh Adil Kabristanı'dır*. Şehirde başka mezarlıklar ve cami hazirelerinde de kabirler varsa da son 3 asrı aşkındır Maraşlının esas mezarlığı burası olmuştur.

Şeyh Adil Kabristanının kuruluşu 17. asrın son çeyreğine kadar gider. Rivayete göre Maraş Sûbaşısı Dağıstanlı Şeyh Adil-i Türkistânî mezarlığın bulunduğu taşlık alanı satın alır. Bu araziye ne yapacaklarını soranlara, "*ben buraya adam ekeceğim*" cevabıyla kabristan olarak vakfeder. Ayrıca hacca giden Maraşlılara da Cennet'ül-Bâkî'den toprak getirterek, bu toprağı kabristanın üzerine serper ve mezarlığın toprağına Cennet'ül-Bâkî toprağını karıştırarak manevi bir bütünlük sağlar (ALPARSLAN Yaşar, *Maraş Meşhurları*, s.199). Şeyh Adil merhum, vakfettiği kabristanda 2 nolu kapı girişinde açık türbe şeklindeki mezarında Maraş'ın en kıymetli hatıralarından birisi olarak yatmaktadır.

Şeyh Adil merhum, vakfettiği kabristanda 2 nolu kapı girişinde açık türbe şeklindeki mezarında Maraş'ın en kıymetli hatıralarından birisi olarak yatmaktadır.

Dulkadiroğlu ilçesi Sanayi Yolu üzerindeki Girne Caddesinde bulunan bu tarihi mezarlık yaklaşık 120 dönümlük arazisi ve 5 giriş kapısıyla oldukça geniş bir alana yayılır. Mezarlığın hemen hemen tamamı ağaçlandırılmış olup selvi, ardıç ve çam ağaçlarıyla şehrin ortasında küçük bir orman alanı görünümündedir. Mezarlığın 19. asrın sonları ve 20. asrın başlarındaki en eski fotoğraflarına baktığımızda ağaç örtüsü bakımından daha fakir bir görüntü arz etse de (KANADIKIRIK İbrahim, *Bâb-ı Ukbâ*, s.47-49) 20. asırda ağaçlandırılarak şimdiki hâline ulaşmıştır.

Mezarlığın yayılım alanı zaman içinde değişim geçirmiştir. 20. asrın ortalarına kadar şimdiki Girne Caddesinin altından Trabzon Caddesine kadar uzanan "Eski Sanayi Sitesi" denilen alanı da içerisine alan büyük bir kısmı maalesef Cumhuriyetin ilk döneminde ortadan kaldırılmıştır. Tamamı mezarlığın ilk döneminden itibaren oluşmuş ve tarihî mezar taşlarını barındıran bu alandaki taşların bir kısmı kırılıp bir kısmı da değişik yerlerde kullanılmak üzere söküldükten sonra mezarlık dozerlerle düzeltilmiştir. Uzun yıllar damızlık hayvan çiftliği olarak kullanılan bu alan daha sonra Eski Sanayi Sitesi, Tarım İl Müdürlüğü ve Lojmanları olarak imara açılmıştır. (Kanadıkırık İbrahim, *Bâb-ı Ukbâ*, s.45-46)

Yine eski İtfaiye Müdürlüğü'nün bulunduğu (şimdiki Şeyh Adil Parkı) cephesi de bu dönemde ortadan kaldırılmış kısımdır. Günümüzde 4. kapının bulunduğu ve yeni şehitliği içeren kısmı ile 5. kapının bulunduğu kısmı ise 80'li yıllardan sonraki genişleme sürecinde Şeyh Adil bünyesine katılmış kısımlardır. 80'li yıllardan itibaren terör örgütleriyle mücadele kapsamında şehit düşen çok sayıda Kahramanmaraşlı devlet görevlilerinin bulunduğu yeni şehitliğin ziyaretçisi eksik olmamaktadır.

Fotoğraf: Mehmet Erdemoğlu

In Maraş, one of the biggest cities of the Anatolian geography, the most important and largest cemetery that has survived to the present day is the "Sheik Adil Cemetery". Although there are other cemeteries and graves in mosque burials in the city, this has been the main cemetery of the people of Maraş for more than 3 centuries.

The foundation of Sheikh Adil Cemetery goes back to the last quarter of the 17th century. According to the legend; Maraş Sûbaşısı buys the stony area where the cemetery of Şeyh Adilî Türkistani from Dagestan is located (17th century). To those who ask what they will do with this land, "I will plant a man here." he answers and dedicates it as a cemetery. In addition, he made the people of Maraş, who went on pilgrimage, bring soil from Jannat al-Baqi and sprinkled this soil on the cemetery and provided a spiritual integrity by mixing Jannat al-Baqi soil into the soil of the cemetery (ALPARSLAN Yaşar, Maraş Meşhurları, p.199). Sheikh Adil is buried as one of the most precious memories of Maraş in his tomb in the form of an open tomb at the entrance of gate number 2 in the cemetery he donated.

This historic cemetery, located on Girne Street on the Industrial Road of Dulkadiroğlu district, spreads over a very large area with its approximately 120 acres of land and 5

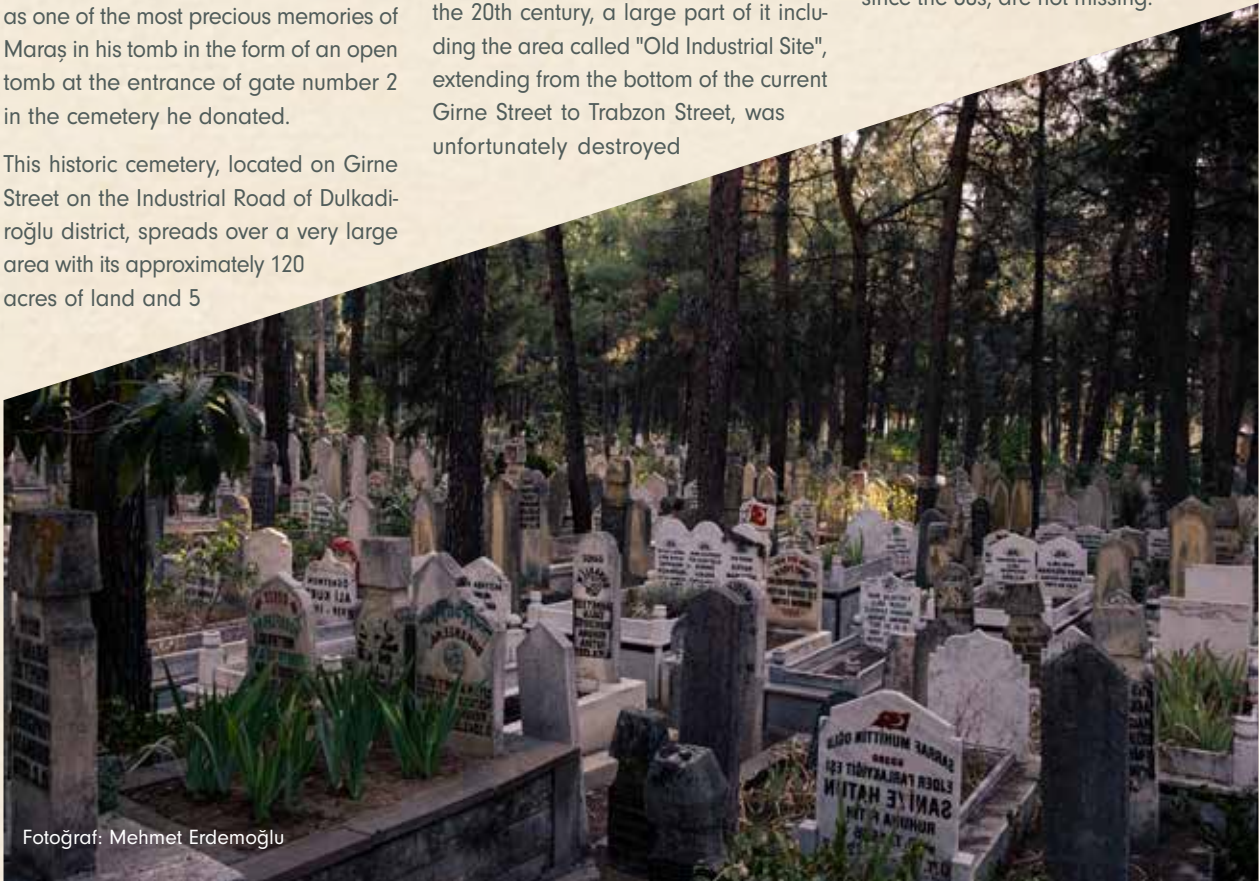
Sheik Adil is buried as one of the most precious memories of Maraş in his tomb in the form of an open tomb at the entrance of gate number 2 in the cemetery he donated.

entrance gates. Almost all of the cemetery is afforested and looks like a small forest area in the middle of the city with cypress, juniper and pine trees. When we look at the oldest photographs of the cemetery at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, it has a poorer appearance in terms of tree cover (KANADIKIRIK İbrahim, Bâb-ı Ukbâ, p.47-49), it has reached its current state by afforestation in the 20th century.

The spread area of the cemetery has changed over time. Until the middle of the 20th century, a large part of it including the area called "Old Industrial Site", extending from the bottom of the current Girne Street to Trabzon Street, was unfortunately destroyed

in the first period of the Republic. The cemetery was leveled with dozers after some of the stones in this area, which was formed from the first period of the cemetery and which contains historical tombstones, were broken and some of them were dismantled to be used in different places. This area, which was used as a breeding animal farm for many years, was later opened to construction as the Old Industrial Site, Provincial Directorate of Agriculture and Lodgings. (Kanadikirik İbrahim, Bâb-ı Ukbâ, p.45-46)

Again, the facade of the former Fire Department (current Sheik Adil Park) is the part that was removed during this period. Today, the part where the 4th gate is located and contains the new martyrdom and the part where the 5th gate is located are the parts that were included in the structure of Sheik Adil during the expansion process after the 80s. Visitors to the new martyrdom, where many Kahramanmaraş state officials were martyred as part of the fight against terrorist organizations since the 80s, are not missing.

Fotoğraf: Mehmet Erdemoğlu

Dulkadiroğlu ilçesi Sanayi Yolu üzerindeki Girne Caddesinde bulunan Şeyh Adil Mezarlığı yaklaşık 120 dönümlük arazisi ve 5 giriş kapısıyla oldukça geniş bir alana yayılır.

Fotoğraf: Mehmet Erdemoğlu

Mezarlığın ana giriş kapısından (1 nolu Hafız Ali Efendi Kapısı) itibaren içindeki cadde boyunca sağlı-sollu sıralanan uzun selvi ağaçları fani dünyanın son bulduğu bu noktada insanın ebedilik arzusunun bir timsali gibi göğe doğru uzayarak kalplere ayrı bir his verir. 20-30 metre ilerledikten sonra sizi Şeyh Ali Sezai Efendinin mezarı karşılar. Şehrin yetiştirdiği büyük âlimlerden olan Ali Sezai Efendi, Maraş İstiklâl Harbinin manevi önderi olarak Kahramanmaraşının kalbinde taht kurmuştur.

Birkaç adım sonra karşıınıza Maraş İstiklâl Şehitliği çıkar. İstiklâl Harbinin bir kısım meşhur isminin altında yattığı bu şehidlik, harbin tüm şehidlerini temsilen gelip geçen ziyaretçilerin Fatihalarıyla yâd edilir.

Şehitliğin hemen sağ arkasında Abdal Halil Ağa'nın temsili mezarı ve onun da yan taraflarında Maraş İstiklâl Harbinin lideri Gazi Arslan Bey'in mezarıyla karşılaşır ve onlara da Fatihalarınızı hediye edersiniz.

Şeyh Adil Kabristanı Osmanlı'dan günümüze bünyesinde şehrin hafızasına ait çok sayıda meşhur şahsiyeti de barındırmaktadır. Bunların en eskilerine ait olanlarının çoğunun mezarları kaybolmuş olmakla birlikte 19. asrın son çeyreğinden itibaren günümüze yaklaşıkça nispeten bazı isimlere ulaşma oranı da artmaktadır.

Kürkü (Börkü) Delik Hasan Efendi, Müftü Haddâdîzâde Seyyid Hacı Hasan Efendi (ö.1852-53), Darendeli Muhammed Hilmi Efendi (ks), Kalalı (Kale İmamı) Osman Efendi, Nakibüleşraf Muhammed Emin Efendi, Şehid Zeki Karakız, baba oğul şehitler Eşbahzâde Mehmed Efendi ve oğlu Osman Nuri Efendi, Şehid Medinezâde Abdullah Çavuş, Müderris İsmail Efendi, Leblebicizâde Hafız Ali Efendi (Görgel), İsmet Karakur Hoca, Karakizzâde Benli İsmail Efendi, Viçviçzâde Hasan Rafet Efendi, Çerkez Yahya Hoca, Fatmalioğlu Derviş, Batumlu Muhacir Ali Efendi, Arif Şişman,

Belediye Reisi Arifibeyzâde Bekir Sıdkı Bey, Karamanlı Fakısı Hacı Hasan Efendi, Müftü Tekerekzâde Mehmed Tefik Efendi, Veziroğlu Mehmed Hoca bunlardan sadece birkaçıdır.

Şeyh Adil Mezarlığı, bünyesinde çok sayıda tarihi mezar taşlarını da (Osmanlıca) barındırmaktadır. 2015 yılı içerisinde yaptığım çalışma neticesi günümüze kalmış, 265 adet tarihi nitelikli mezar taşına ulaşmıştım. Mezarlığın kaybolmuş veya yok olmuş mezar taşlarını da hesaba kattığımız zaman aslında ulaşılan bu sayı devede kulak kalmaktadır. Yine de böyle bir sayı şehrin tarihi, demografisi, sosyolojisi, dili, költürü, inancı, edebiyatı, ekonomisi ve sanatı hakkında araştırmacılara çok ciddi veriler sunmaktadır.

Mezarlığın en özelleri olan bu tarihi mezar taşlarının en eskisi h.1135 (1722-23) tarihli Ulu Cami müezzini Mustafa Efendi'ye ait olan mezar taşıdır. En yeni tarihlisi ise 1949 tarihli 25 yaşında veremden vefat eden Çavuşeminizâde Mehmed Şükrü'ye aittir. Böylelikle bu tarihi mezar taşları 1722-1949 arası 227 yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Burada ilginç olan husus şudur ki; Harf İnkılabı 1928 yılında yapılmış olmasına rağmen yaklaşık bir 20 yıl daha Maraş'ta mezar taşlarında Latin Alfabesi yanında Osmanlıcanın da kullanılmaya devam etmiştir. Şehrin civar köylerindeki bazı mezarlıklarda da benzer durumlarla karşılaşmış olmam bu durumun Maraş için 1950'lere kadar olgusal olarak devam ettiğini ortaya koymaktadır. Diğer şehirlerde de böyle bir olguyla karşılaşmak muhtemel görünmektedir. Bunu ancak araştırmalar ortaya koyacaktır.

Tarihi mezarlıklarımızla ilgili son olarak şunu da belirtmek gerekir ki; mezar taşları doğada açık alanda buldukları için çabuk tahrip olup yok olmaktadır. Bu sebeple korunmaları hususunda kurumsal projelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Şeyh Adil Mezarlığı şehrin dünüyle yarını arasında költürel köprülerden birisi olmaya devam edecektir.

From the main entrance gate of the cemetery (Hafız Ali Efendi Gate No. 1), the tall cypress trees lined up along the street inside, give a different feeling to the hearts by extending towards the sky like a symbol of the human's desire for eternity at the point where the mortal world ends. After advancing 20-30 meters, Sheik Ali Sezai Efendi's tomb greets you. Ali Sezai Efendi, one of the great scholars raised by the city, established a throne in the heart of the people of Kahramanmaraş as the spiritual leader of the Maraş War of Independence.

After a few steps, you will see the Maraş Independence Martyrdom. This martyrdom, under which some of the famous names of the War of Independence lie, is commemorated with the Fatiha recitations of the visitors who came and went to represent all the martyrs of the war.

Right behind the martyrdom, you will encounter the representative tomb of Abdal Halil Ağa and next to it, the tomb of Gazi Arslan Bey, the leader of the Maraş War of Independence, and you will present your Fatiha recitation to them.

Sheik Adil Cemetery also contains many famous personalities from the memory of the city from the Ottoman period to the present. Although the tombs of most of the oldest of these have been lost, the rate of reaching some names relatively increases as we approach the present day from the last quarter of the 19th century.

Fur (Börkü) Delik Hasan Efendi, Mufti Haddâdizâde Seyyid Hacı Hasan Efendi (d. 1852-53), Darendeli Muhammed Hilmi Efendi (ks), Kalalı (Fortress Imam) Osman Efendi, Nakibüleşraf Muhammed Emin Efendi, Martyr Zeki Karakız, father and son martyrs Eşbahzâde Mehmed Efendi and his son Osman Nuri Efendi, Martyr Medinezâde Abdullah Sergeant, Müderris İsmail Efendi, Leblebicizâde Hafız Ali Efendi (Görgel), İsmet Karaokur Hoca, Karakizzade Benli İsmail Efendi, Viçviçzade Hasan Rafet Efendi, Circassian Yahya Hoca,

Fatmalioğlu Derviş, Batumi Muhacir Ali Efendi, Arif Şişman, Mayor Arifibeyzâde Bekir Sıdkı Bey, Karamanlı Fakısı Hacı Hasan Efendi, Mufti Tekerekzâde Mehmed Tefvik Efendi, Veziroğlu Mehmed Hoca are just a few of them.

Sheik Adil Cemetery also contains many historical tombstones (in Ottoman). The result of the work I did in 2015 has survived, and I have reached 265 historical tombstones. When we take into account the lost or destroyed tombstones of the cemetery, this figure is actually a little over the top. Nevertheless, such a number presents very serious data to researchers about the city's history, demographics, sociology, language, culture, belief, literature, economy and art.

The oldest of these historical tombstones, which are the most special ones in the cemetery, is the tombstone of Mustafa Efendi, the muezzin of Ulu Mosque, dated h.1135 (1722-23). The most recent one belongs to Sergeant Mehmed Şükrü, who died in 1949 from tuberculosis at the age of 25. Thus, these historical tombstones cover a period of 227 years between 1722-1949. The interesting thing here is that; although the Alphabet Revolution was made in 1928, the Ottoman language continued to be used alongside the Latin alphabet on tombstones in Maraş for another 20 years. The fact that I have encountered similar situations in some cemeteries in the surrounding villages of the city reveals that this situation continued for Maraş until the 1950s. It seems likely to encounter such a phenomenon in other cities as well. Only the researches can reveal this.

Finally, it should be noted about our historical cemeteries; since tombstones are found in open areas in nature, they quickly get damaged and destroyed. For this reason, it is necessary to develop institutional projects for their protection. Sheik Adil Cemetery will continue to be one of the cultural bridges between the past and the future of the city.

Sheik Adil Cemetery, located on Girne Street on the Industrial Road of Dulkadiroğlu district, spreads over a very large area with approximately 120 decares of land and 5 entrance gates.

Fotoğraf: Mehmet Erdemoğlu

GÜRAY SÜNGÜ:

“HİKÂYEMİN GEÇTİĞİ ŞEHİR, BENİM ŞEHRİMDİR”

GÜRAY SÜNGÜ: “MY CITY IS
WHERE MY STORY BELONGS”

Düş Kesigi, İnsanın Acayip Kısa Tarihi ve Kış Bahçesi gibi daha birçok başarılı roman ve öykü kitabına imzasını atan Güray Süngü’yle şehir, roman, insan ve hayat arasındaki ince nüansları konuştuk.

We talked about the subtle nuances of city, novel, poeple, life and interrelations between them with Güray Süngü, the writer of many successful books such as *Düş Kesigi, İnsanın Acayip Kısa Tarihi* and *Kış Bahçesi*.

Söyleşi: ÖMER YALÇINOVA

Güray Bey, teknik konulardan başlamak istiyorum. Sizce roman sanatı için şehrin nasıl bir önemi vardır?

Roman şehri bir türdür derler. Bu biraz sosyolojiyle alakalı biraz da sanayi ile alakalı tabii. İşin bu kısmı benim pek ilgimi çekmiyor. Ben daha şahsi ve tecrübe haline yani içeriye bakma taraftarıyım, bu sebeple şehrin imkânları diye bir cevap kurgulayayım. Önce şehri bir mekân olarak kodlayıp bir şeyler söylemek lazım. Her şey bir mekanda var olur, bu, roman yazarken olay örgüsüne tabi olayların bir mekanda gerçekleşmesi demek olduğu kadar, roman yazarının ve diğer tüm insanların yaşadıkları olayların da mekânı gerektirmesi kabilinden bir mesele. Mekân anılmadığında bile olayların etkisi ile zihinde inşa olur. Yazar bir şehri sokak adlarına varıncaya değin verip inşa ettiğinde bildiğimiz (biliyorsak)

şehri yazarın oluşturduğu atmosfer-olay örgüsü bağlamında zihnimizde yeniden kurarız, bildiğimiz şehir belki de bilmediğimiz bir yönüyle zihnimizde yeniden kurulur. Bilmediğimiz bir şehir, ya da yazarın bildiğimiz dünyanın şehir sokak isimleriyle inşa etmediği bir şehir ise, yine okurken atmosfer-olay örgüsü bağlamında bildiğimiz şehirler nispetinde zihnimizde kurulur. Biz, yazarken de okurken de bildiklerimizin çok ötesine geçtiğimizi zannederken bile muhayyilemiz bildiklerimizin az ötesine geçebilecek kadar işler sadece. Dolayısıyla biz, bizi oluşturan şeylerin etkisiyle oluşmuş bir şehir olarak, yazar ve inşa ederken bizi oluşturan şeylerin etkisi nispetinde kullanırız birtakım faktörleri. Çünkü aslında yazarı o yazar yapan şeylerle, yazarın yazdığı eseri o eser yapan şeyler arasında doğrudan bir ilişki var. Bu cevabı biraz ete

kemiğe büründürmek lazım elbette. Şehrin imkânlarından bahsetmeye gelince. Tahmin edileceği üzere bu çok basit bir şey. Yazarken, yazdığımız bir hikâyenin unsuru şehir olduğunda her şey şehrin imkânları doğrultusunda kurulur ve inşa edilir. Yazarken, şehirde yaşayan bir yazar olduğumuzda da şehrin imkânlarını kullanırız bir yazar olarak. Sanat ortamı, araştırma yapmaya imkan imkân veren mekânlar insan tabiatına etkisi nispetinde. Romanda her şey mümkündür. İstanbul, on yedinci yüzyıl, uçan halı dersek doğrudan bir akıl yürütme ile olay örgüsü inşa edebiliriz. Okur da buna ikna olur. Manhattan, 2022 insansız zekaya sahip robot dediğimizde de. Ama İstanbul, on yedinci yüzyıl, insansız zekaya sahip robot dersek de doğrudan olmayan akıl yürütme, absürt vs ile yine bir roman inşa edebiliriz.

Mr. Güray, I would like to start with techniques. What is the importance of the city for the art of novels according to you?

They say novels are a form of urban literature. It is partially related to sociology and partially related to industry. I am not interested in such aspects. I prefer to consider the more personal and experimental side that is the content. That is why I need to contextualize my answer as the opportunities of the city. First and foremost, we should consider the city as a place. Everything occurs within a place, which means there should be a place for the plot and also the characters and the author are limited to a certain spatial area. There is always a concept of a certain area parallel to the plot even when the location is implicit. When the author

did not give details such as the name of streets, the reader would imagine a place through the atmosphere and the occurrences, we may picture the cities that we have already seen. If it is not like cities we have already been before, we may reconstruct a city based on our imagination. Even if we assume that we can go beyond our memory, our imagination cannot exceed our memory too much either during writing or reading a text. Thus, we utilize certain elements that are parallel to the influence that we have internalized in the process of becoming ourselves. It is because there is a direct connection between the circumstances that shaped the author and the circumstances that made up the work. We may need to be more concrete when the opportunities of the city are in question. As one can foresee, it is

very simple. While writing, the element of the story is a city and thus, we use the opportunities of the city. We can consider the artistic sphere based upon the places that allows us to search for, and the influence of the nature of the city on the nature of humanity. Everything is possible in the novels. We can construct a plot through imagination of the concepts of Istanbul, seventeenth century, and flying carpet. The reader would be convinced, too. It is the same when we conceptualize Manhattan, 2022, and artificial intelligence. Yet, if we try to conceptualize Istanbul, seventeenth century and artificial intelligence, we might not reach a direct reasoning. However, we can still include them in an absurd novel through indirect reasoning. I am afraid I am not one of those authors who romanticize the city. It is all about

Üzgünüm şehri romantize eden yazarlardan değilim, bende her şey hikâyedir; hikâye, olay örgüsü gereği bir mekan kurar ya da talep eder.

Üzgünüm şehri romantize eden yazarlardan değilim, bende her şey hikâyedir, hikâye, olay örgüsü gereği bir mekan kurar ya da talep eder, bu mekânı bazen yazar kurar, bazen yazar bile kurmaz, olay örgüsü ve hikâye gereği okurun zihninde kendiliğinden kurulur.

Bir şehrin hikâyesine dönüşen romanlar var. İlk aklıma gelen örnek, Charles Dickens'ın İki Şehrin Hikâyesi... Veya Tanpınar'ın romanlarını, birer İstanbul anlatımı olarak da okumak mümkün. Sizin böyle bir roman yazma düşünceniz var mı? Ya da şöyle sorayım: Güray Süngü hangi şehrin romanını yazmıştır?

Bir şehrin romanını yazmam. Asla böyle bir şey yapmam gibi geliyor. Bunun izahatı ilk soruya cevabımdan çıkacaktır, çünkü bir şehrin romanını yazma düşüncesi çok romantik geliyor bana. Ama... aması var. Şöyle ki; ama bir iki romanımda, misal *Serçe Parmağı* romanımda İstanbul, Beyazıt, baskın unsur. Romandan İstanbul'u çıkarıp başka bir şehir ismi koysak roman çöker. Ahşap evler, üniversite olayları, Beyazıt Meydanı başka yerde bu şekilde var olamaz. *Pencereden* adlı romanda Samatya var. Haseki, Fındıkzade, Kumkapı. *Düş Kesigi* de mekanı kati olarak Kadırga olan bir roman.

Peki ben neden romanları böyle yazdığım halde bir şehrin romanını yazmam diyorum. Şöyle izah etmeye çalışayım. Yazarlardan okuduğumuz şehirler yazarların şehirleridir öte yandan. Petersburg bir takım unsurlarıyla bildiğimiz Petersburg'a benziyor olabilir ama derinde o Dostoyevski'nin imajlar ve tecrübeler toplamının yansımasıdır ve yani aslında hayatının bir parçası olan şehirdir. Tanpınar'ın İstanbul'u ile benim İstanbul'um

aynı değil mesela. Kumkapı'da jilet yutan adamlar, Zeytinburnu'nda sokak çeşmesinde ellerinde bidon bekleyen al yazmalı kadınlar, çeşme başında çıkan sıra kavgalarında hemşehrilerin sokakları kesmesi, bunlar da İstanbul. Bunları anlatan yazarlar da var. İki İstanbul aynı değil sanki. *Masumiyet Müzesi*'nin İstanbul'u ile *Kafamda Bir Tuhaflık*'ın İstanbul'u keza, aynı yazarın ton verme kabiliyetinin sınırlılığına rağmen farklı İstanbul'lar. Yani şehri anlatmak yok aslında, hayatı anlatırsın ama hayat sadece o şehrin o kısmında öyledir ve siz hayatı, insanı anlatırken şehri de anlatmış olursunuz. Hatta aynı zamanda bir dönemi de anlatmış olursunuz. Ben işe böyle bakmaktan yanayım. Bu yüzden bir şehrin romanını yazmam diyorum, ama hikâyem bir şehirde geçer ve o şehir aslında benim şehrimdir.

İlk kez gördüğünüz bir şehrin hangi yönlerine dikkat edersiniz? Yeni gördüğünüz bir şehirden sizde neler kalır?

Ben burada yaşar mıyım, yaşayabilir miyim, bu şehirde yaşanır mı? Böyle bakıyorum ilk. İstemedim böyle bakıyorum.

Hatta bunu muzipçe, yersiz miyim yurtsuz muyum neyim diye ifade etmiştim de. Ama bu, şehrin özelde bana verecekleriyle alakalı bir bakış. Kör bir bakış. Bencil bir bakış. Şehre dikkat ise daha ciddi daha bizi aşan bir şey elbette. Bir şehri güzel kılan nedir sorusu, insanların ihtiyaçlarına beklentilerine göre o kadar içdiş edilmiş bir konu ki. Şık bir cadde ve şık kafeler ya da kültür merkezleri, kitapçılar ya da yeşillik, az katlı evler, hangisi olursa olsun, şehrin şahsiyetini görmezden gelip, şehirden ne alabiliriz, bu şehir bana ne verebilir diye çarpık bir sorudan geçip de ulaşılan şeyler. Öte yandan olması gereken de budur belki. Ama bir şehrin şahsiyeti olması önemlidir. O şahsiyet size uyar ya da uymaz, bu ayrı bir mesele. Ben sokaklarında müzede gezer gibi gezilen şehirleri sevmem. Zaten müzeleri de sevmem, Zarifoğlu gibi. Oralarda gezmeyi severim elbette, ama gezmek yaşamak değil, gezip, eve dönmeyi severim. Yaşamak dersenez; yaşayabilirim, ben Kumkapı'da, Zeytinburnu'nda, Bursa Çarşamba Mahallesinde

stories for me. The story constructs or demands a place parallel to the plot. This place is sometimes given by the writer, but sometimes it is constructed in the imagination of the reader.

There are some novels which have become the story of a city. The first example that I remember is Charles Dickens' *The Tale of Two Cities*... We may read Tanpınar's works as narration of Istanbul, as well. Do you think about writing such a novel? In other words, which city would be Güray Süngü's novel?

I would not write a city novel, I feel like I would never do that. The reason can be observed in my first answer since I think writing a city novel is too romantic. But still, there is more to say. In a couple of my novels some places are dominant elements. For example, in my novel *Pinky* Istanbul and especially Beyazıt are dominant. If we replace Istanbul with another city, the text would collapse. The wooden houses, university protests cannot suit other than Beyazıt Square. Samatya is the place in my

other novel *Pencereden*. Haseki, Fındıkzade, Kumkapı... And *Düş Kesigi* is totally about Kadırga.

So, why do I say that I would never write a city novel considering all these? The cities that we read from the writers are the cities that the writers are from. Petersburg is similar to today's Petersburg in certain ways, but it is the city that mirrors Dostoevsky's imagination and experiences. My Istanbul and Tanpınar's Istanbul are not same. There are men in Kumkapı who swallow gilletes, hijabi women in Zeytinburnu that are waiting in the water queue to fill up their bottles, the street fights of some regional groups are also part of Istanbul. There are writers that tell such things. Two Istanbul are not the same at all. Istanbul of *Masumiyet Müzesi* and Istanbul of *Kafamda Bir Tuhaflık* are different despite they were written by the same person who has a limited tone. It means that there is no precise narration of a city. You may interpret lifestyle, but the lifestyle is also bordered within a certain area

I am afraid I am not one of those authors who romanticize the city. It is all about stories for me. The story constructs or demands a place parallel to the plot.

of the city, and you may only narrate that part of the city. Moreover, you may narrate the era as well at the same time. I perceive that way. That is why I claim that I do not write a city novel. Yet, my stories are placed in a city and actually, that city is my city.

Which aspects do you give attention to when you visit a city for the first time? What do you get from that city?

I ask myself; would I live here? Can one live here? This would be my first perception unwillingly. Once I teasingly expressed that I wonder whether I am homeless or not. Yet, it is a perception in regard to the things the city can offer me personally. It is a blind perception. It is a selfish perception. The attention to the city is a more serious job and exceeds us. What is the most beautiful thing about a city is so much discussed and it differs according to the people's needs and demands? A fancy street or fancy coffee shops, cultural centers, bookstores or parks, detached houses, all of them might be the answers for what to achieve from a city regardless of the character of the city. Perhaps it is the ideal, but it is crucial for a city to have a character. Whether its character suits you or not is another discussion. I do not enjoy cities where the streets are similar to museums. Moreover, I do not enjoy museums, neither did Zarifoğlu. I like visiting those places, for sure, but I do not prefer to live there. I should visit and come home. Of course I am capable of living there, I have lived in Kumkapı, Zeytinburnu, Bursa Çarşamba District. Why should I not live in Strasbourg? Yet, I do not prefer it.

Güray Süngü, Yıldız Ramazanoğlu, Abdullah Harmancı, Handan Acar Yıldız

yaşamış biriyim, Strasburg'da niye yaşayamayayım, ama tercih etmem. Tarihi doku, tabela yapılandırılmış gibi değil de hayat vadeliyorsa, işlevi varsa, şehir müzeliği gibi tarihi eser ama aynı zamanda yaşayabiliyorsa, orada yaşanır. Dolayısıyla Heiderberg yerine Frankfurt'ta yaşamayı tercih edebilirim. Çünkü Heiderberg çok güzel ama sahte (neden sahte; aslında binalar eski, tarihi doku korunmuş, ama ürüne dönüşmüş, öyle ki, bozulmamış yapılarda doğal-mış gibi yaşanan tecrübeler de o ürünün bir sunumu sadece), Frankfurt ise kaba-modern ama gerçek. İstanbul ya da Bursa'da, beş yüz yıllık bir camide namaz kılmak mümkün. Beş yüz yıllık bir kafede bir kahve içimi süre oturup ölmeden önce yapılacaklar listesine tik atmaya benzemiyor bu. Mesela milletimizin çok eleştirilen bir özelliği var, tarihi mekanları, nesnelere hayatın içine katmak gibi, Ara Güler'in bulunduğu bir köyün içindeki antik kent mevzuu filan. Kahvenin avlusunda adamlar bin yıllık sütun parçasını masa gibi kullanıyorlar

mesela. Ne güzel işte. Etrafına bant çekince mi, üstünde çay içince mi o şey değer kazanıyor. Buradan eserleri tahrif, şehri işlevsellik kazansın diye kırıp dökmek anlamı çıkmaz.

Gittiğinizde kendinizi mutlu hissettiğiniz şehirler var mı? Bunlar hangileridir? Ve neden?

Bursa. Çünkü şehir değil aslında gittiğim, gençliğim. Kumkapı'da çocukluğum geçtiği mahalleye gidince de mahalleye değil, çocukluğuma gitmiş oluyorum. İstanbul'a aylık bayınlardan değilim, turist olarak gelip, gezip, hem de her güzel köşesini gezip sonra da evime dönseydim, eh işte hoş, güzel ama biraz karmaşık, kalabalık, yaşanmaz burada derdim muhtemelen. Ama Kapalıçarşı, gençliğimi yaşadığım yer, lise yıllarım, üniversite yıllarımın yaz ayları. Demek ki, mesele geçmişte saklı. Başka şehirler... Antalya'da Side mesela, gidince içim ağlar huzurdan. Çünkü babamla alakalı hatırladığım beş anıdan üçü Side'de. Yani bu anlamda şehirler yok,

Şehri anlatmak yok aslında, hayatı anlatırsın ama hayat sadece o şehrin o kısmında öyledir ve siz hayatı, insanı anlatırken şehri de anlatmış olursunuz.

benim o şehirlerdeki anılarım, geçmişim var. Ben ölünce şehirlerim de ölecek. Birkaç parçasını kitaplarımda anlatıp kalıcı kılsam ne ala.

Kahramanmaraş'a dair ne söylemek istersiniz?

Edebiyat camiasıyla tanış olduğum yer, on yıldan fazla oldu, bir festivale davet edildim. O zamanlar kimseyi tanıımıyordum. Hüseyin Su ile irtibatım vardı sadece. Yayınlanmış üç romanım vardı. Duran (Boz) ağabey arayıp davet etmişti. Maraş'ta pek çok edebiyatçıyla tanıştım. Rasim (Özdenören) ağabeyle de o zaman tanıştım. Kendi kuşağımdan arkadaşlarla da tabii. Onlardan çoğuyla çok iyi dost olduk. Şehre dair o zamanlardan kalan net bir şey yok, bir caddede yürümek, bir tepeye çıkmak, bir çayhanede sürekli edebiyattan sohbet etmek, genelde bütün Anadolu şehirlerinde yaşadığımız şey zaten. Maraş sonradan yavaş yavaş anlam kazandı bende. O da sevgili Mevlana İdris sayesinde. Mevlana abi ile bir festival sırasında Maraş'ı yürüdük. Bana çocukluğunu ve kendi Maraş'ını anlattı. Yavaş yürüdük, az az bir şeyler yedik, çok molalı bir gün geçirdik. Önceki sorularda şehir-yaşam meselesine bakışımı ifade edebildiğimi zannediyorum, öyle bir şey işte, şehir, anıyla, yaşama buluştu. Anlam kazandı. Persepolis'i, Petra'yı, Efes'i, gördük sonuçta, geçmiş, tarih, şehirler yani dünya, güzel zaten. Ama orada kendinden bir şeyler olunca, oradan kendine bir şey alınca ölmez oluyor o şehir. Dostlarımız, ağabeylerimiz, kardeşlerimiz ölüyor, anılarımızı şehrin fonunda hatırlayıp tebesüm ediyoruz. Bir gün biz de öleceğiz. Birileri de bizi ansa keşke bu şekilde.

There is no precise narration of a city. You may interpret lifestyle, but the lifestyle is also bordered within a certain area of the city, and you may only narrate that part of the city.

If the historical texture is not like a label but actually functional and liveable, historical and also alive, it is then a place to live in. That is why I may prefer to live in Frankfurt rather than Heiderberg. Heiderberg is great, but it is fake (since the buildings are old, the historical texture is preserved, yet they are commercialized and exhibited) whereas Frankfurt is coarse, modern, but real. One can pray in a five hundred year-old mosque in Istanbul or Bursa. It is not like fulfilling a lifetime goal such as drinking a coffee in a five hundred year-old café. Our nation is generally criticized since we try to include historical places into our lives. Remember Ara Güler's adventure in a village and finding an antique city. They were using the thousands year-old columns as a table in a coffee shop, for example. How nice! Is it valuable when you surround it with a guard band or when you drink tea on it? It does not mean deforming historical ruins in order to function.

Is there any city where you feel happy when you arrive? Which ones are they and why?

Bursa because it is not the city but my youth where I take a journey to. When I go to Kumkapı where I spent my childhood, I do not go to a neighbourhood, go to my childhood. I am not in love with Istanbul. I wish I had visited the city as a tourist, traveled through every beautiful corner of it, but then turned back home. I would comment that it is good, but a little complicated, crowded, and unliveable. Yet, Kapalıçarşı where I lived when I was young reminds me of my high school and college years,

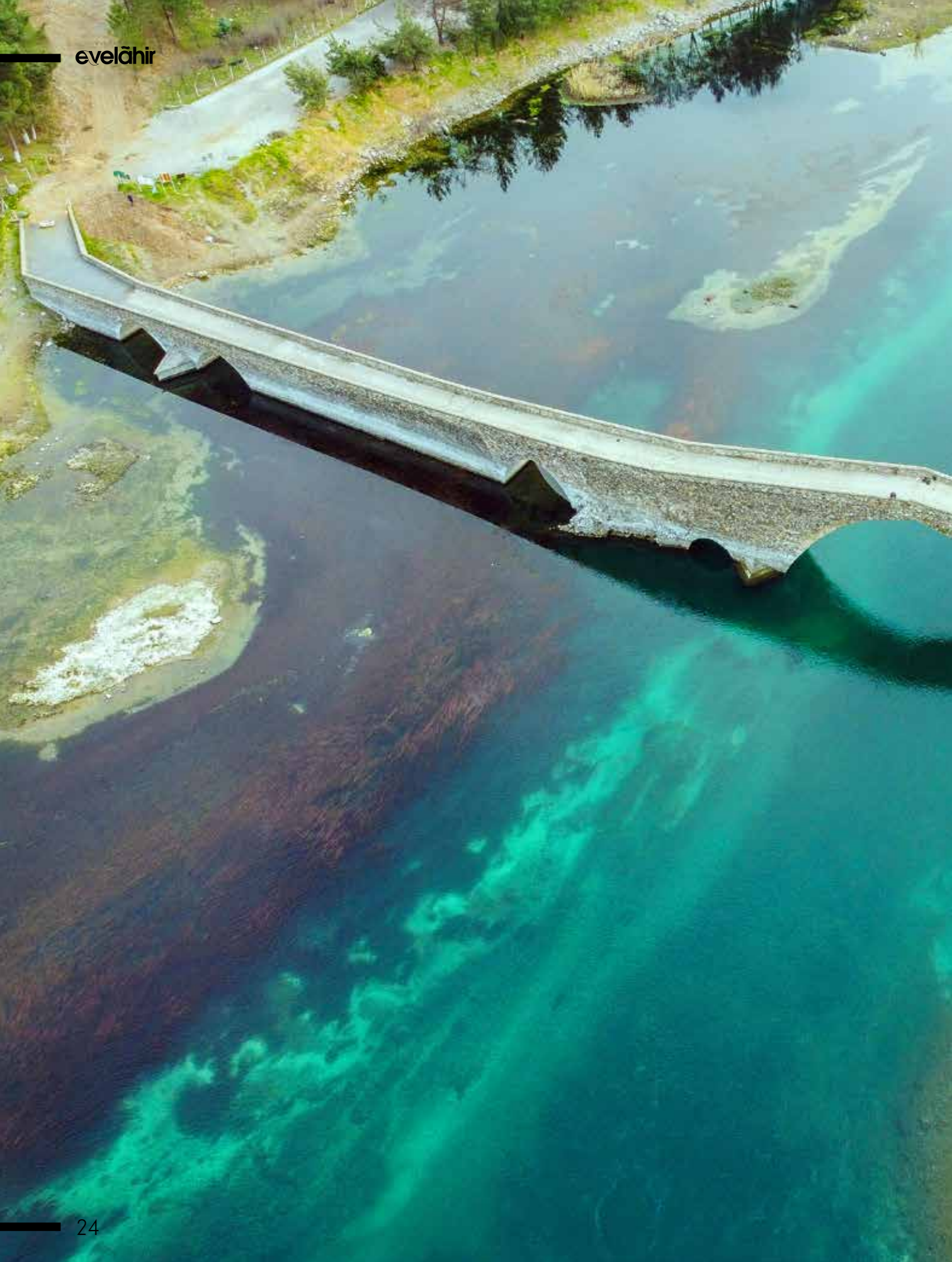

those summers... That is to say, it is all about the past. Different cities... Side in Antalya, for example, I cry out of the peace I feel when I arrive since three of five memories with my father that I remember are placed in Side. It is never about the cities themselves for me, it is about my past in those cities. When I pass away, my cities are going to die with me. It would be great if I could tell some parts of them in my books.

What do you want to say regarding Kahramanmaraş?

I have met with the literary community when I was invited to a festival more than 10 years ago. I was not familiar with those people by then except for Hüseyin Su. I had had three published novels by that time. Duran Boz invited me, and I met many writers in Maraş. It is when I met Rasim Özdenören as well together with other writers from my generation. We became close friends with most of them later. I do not remember much about the city from that

time. Walking down the streets, climbing hills, talking about literature in a tea shop were activities that we do in all Anatolian cities. I appreciated Maraş in later years thanks to Mevlana İdris. We walked through Maraş with him during a festival. He told me about his childhood and his Maraş. We walked slowly, ate things and had many breaks during our trip. I assume I could express my thoughts regarding the relation between city and life. It was when my vision of the city met with a memory, a life. It became meaningful. We all have seen Persepolis, Petra, Ephesus, we all appreciate that they are historical and splendid places. The cities, the world are good, but they become unforgettable when they mean something to us. On the other hand, our friends, brothers, sisters die. We can just remember our memories in those cities and smile gently. One day we are all going to die. I wish somebody would remember us like that.

TAŞ KÖPRÜ

STONE BRIDGE

Kavuşmanın Hayali

The Dream of Reunion

- **DÜNDEDEN BUGÜNE
CEYHAN KÖPRÜSÜ**
HISTORY OF CEYHAN BRIDGE
- **TAŞ KÖPRÜ'DEN
GEÇTİKTEN SONRA**
AFTER THE STONE BRIDGE
- **ANITSAL BİR YAPI: TAŞ KÖPRÜ**
A MONUMENTAL STRUCTURE:
STONE BRIDGE
- **FOTOĞRAFLARDA TAŞ KÖPRÜ**
THE STONE BRIDGE IN PHOTOS

DÜNDEN BUGÜNE CEYHAN KÖPRÜSÜ

HISTORY OF CEYHAN BRIDGE

Ceyhan Köprüsü ile ilgili en eski yazılı vesika 1563 Maraş Tahrir Defteri'dir. Bu defterde köprünün adı Cisr-i Ceyhun olarak geçmektedir.

The oldest written document about the Ceyhan Bridge is "Maraş Tahrir Defteri" left from 1563. The bridge's name is mentioned as Cisr-i Ceyhun in that document.

MEHMET İŞİK

Maraş, tarihin kadim şehirlerindedir. Hitit, Pers, Asur, Roma sonra ardılı durumunda olan Bizans, Maraş'ta uzun süre hüküm sürmüştür. İslam Devleti'nin bölgeye doğru genişlemesi Müslüman ve Hristiyan komutanların mücadele sahası haline getirmiştir Maraş'ı. Defalarca Müslüman Araplar ile Bizanslılar arasında el değiştiren Maraş'ta; 12. asırdan itibaren önce Selçuklular sonra Dulkadiroğulları ile Ermeniler arasında çetin mücadeleler yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'nin bölgeye hâkim olmasıyla bir iç sancak haline dönüşen Maraş çevresi eski önemini kaybetmiştir.

Maraş Garnizon Kenttir

Hititler'in Doğu Akdeniz hakimiyeti sürecinde Mısır'a karşı garnizon kenti olarak kurduğu Maraş, Asur ticaret kolonileri döneminde önemli bir üssü, değerli bir ticaret merkezi olmuştur. Çukurova, Suriye'nin kuzeyi, İç Anadolu

ve Doğu Anadolu hattındaki tüm geçiş yollarının kesiştiği kavşak noktasında bulunan Maraş, Romalılar döneminde de garnizon kent olarak görev yapmaya devam etmiştir. At yetiştiriciliğine uygun olması; pirinç, buğday ve arpa gibi temel gıda ürünlerinin bol yetişmesi, güneyden girişte yüksek dağlara tırmanmadan hemen evvel, son bir mola yeri durumunda olması önemini arttırmıştır. Bunun yanında Torosların üzerinden aşacak ordularına ve ticaret kervanlarına hem güvenli hem de başka yerlere oranla daha az emekle geçişe müsaade eden geçitlerinin olması şehrin garnizon olarak belirlenmesinde etkili olmuştur.

Romalıların güney-kuzey, doğu-batı yönünde askeri ve ticari amaçlı yaptıkları yollar Ceyhan, Aksu, Hurman, Erkenez gibi akarsular tarafından bölünmüştür. Romalıların bu nehirler üzerine yaptıkları

rı köprüler, sonraki dönemde bölgede hakim olan diğer devletler tarafından da kullanılmıştır. Özellikle bahar aylarında çığınca akan debisi yüksek akarsular üzerinde Bizanslılar, Selçuklular, Dulkadiroğulları ve Osmanlılar döneminde de yeni köprüler inşa edilmiştir. Bu köprülerden günümüze kadar ulaşan maalesef ki bir elin parmağını geçmeyecek kadar az sayıdadır.

Ceyhan Köprüsü

Şehrin batısından geçen Ceyhan Nehri üzerinde kurulmuş olan köprünün yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte tarihi değeri oldukça yüksek olan Ceyhan Köprüsü'nün 15. asır sonu veya 16. asır başlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Bir rivayete göre köprü Dulkadiroğulları Devleti'nin son hükümdarı Alaüddeve Bozkurt Bey tarafından yaptırılmıştır. Çok zayıf bir rivayete göre ise köprü

Fotoğraf: Abdulkadir Akdere

Maraş is one of the most ancient cities. First the Hittite, Persian, Assyrian, and Rome; later the Byzantium who was the successor of them resigned in Maraş for a long time. Expanding of Islamic State through the region has made the Maraş into a battlefield for Muslim and Christian commanders. In Maraş, which changed hands many times between the Muslim Arabs and Byzantines, from the 12th century, there have been fierce struggles between firstly the Seljuks, later the Dulkadiroğulları and Armenians. The Maraş area which has become an inner sanjak due to the Ottoman Empire's domination over the region has lost its importance.

Maraş is a Garrison City

Maraş, a city Hittites established as a garrison city against Egypt during their reign over the East Mediterranean, was an important base, and a valuable trade center during the period of the

Assyrian trading colonies. Maraş, which is standing on the intersection point of all the passageways on the line of Çukurova, north of Syria, Central Anatolia, and Eastern Anatolia, continued to serve as a garrison city during the period of the Romans. Being suitable for horse breeding and abundant growth of basic food products such as rice, wheat, and barley in the area, being the last resting place at the entrance from the south just before climbing the high mountains have increased its importance. Besides, having gateways that are both safe and allowing passage with less labor compared to other places to the armies and trade caravans that will cross over the Taurus Mountains, have been effective in determining the city as a garrison.

The roads that the Romans made for military and commercial purposes on south-north and east-west ways have been separated by streams like Cey-

han, Aksu, Hurman, and Erkenez. The bridges that the Romans built over these rivers were also used by other states that dominated the region in the following period. New bridges were also built during the Byzantine, Seljuk, Dulkadiroğulları, and Ottoman periods on streams with high flow rates, which flow wildly especially in spring. Unfortunately, only a handful of these bridges have survived to the present day.

Ceyhan Bridge

The construction date of the bridge that has been built over the River of Ceyhan which is passing through the west of the city is not known for certain. In the meantime, it is presumed that Ceyhan Bridge, which has a very high historical value, was built at the end of the 15th century or the beginning of the 16th century. According to a rumor, the bridge was built by Alaüddevlle Bozkurt Bey, the last ruler of the Dulkadiroğulları State. A weaker

Maraş, bulunduğu stratejik konumu, zengin su kaynakları, verimli arazileri ve coğrafyasının bereketi nedeniyle tarih boyunca büyük devletlerin hedefi haline getirmiştir.

Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında bölgeden geçişi sırasında, onun emri ile inşa edilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasındaki izlediği yol güzergahı düşünüldüğünde ikinci rivayetin olma olasılığı ortadan kalkmaktadır. Bununla birlikte Ceyhan Köprüsü ile ilgili en eski yazılı vesika 1563 Maraş Tahrir Defteri'dir. Bu defterde köprünün adı Cıs-ı Ceyhun olarak geçmektedir. Dulkadiroğulları Devleti'nin hüküm sürdüğü coğrafya göz önünde bulundurulduğunda (Kayseri, Kırşehir, Elbistan, Adıyaman, Gazian-

tep) benzer mimari özelliklere sahip köprülerin olduğu görülmektedir. Bu durum Ceyhan Köprüsü'nün Dulkadiroğulları dönemine ait olduğu yönündeki görüşü kuvvetlendirmektedir.

Ceyhan Köprüsü, bulunduğu konum itibarıyla oldukça ilginç bir noktadır. Maraş'tan hareketle Yenicekale, Başkonuş, Andırın ve oradan Çukurova hattında ilerleyen tarihi yolun üzerine kurulmuştur. Köprü ayaklarının büyük kaya kütleleri üzerine inşa edilmesi kuralının dışında kısmen toprak zemin üzerine inşa edilmiştir. Uzunluğu 158 metre olan köprünün 6 kemerli gözü bulunmaktadır. Tabandan 18 metre kadar yüksekte olan ana kemerli gözün etrafından 5 küçük kemerli göz daha yer almaktadır. İlkbahar ve sonbaharda yaşanan yoğun yağışların oluşturduğu sellerde köprünün yıkılmaması için yapılan sel yarınlara rağmen köprünün çeşitli tarihlerde tahrip olduğu ve yeniden tamir edildiği bilinmektedir.

Ceyhan Köprüsü, 19. asrın ikinci yarısından itibaren Maraş'a gelen Avrupalı ve Amerikalı seyyahlar ile misyo-

nerlerin ilgi odağı olmuştur. Bu hususta çok değerli bilgilerin yer aldığı *Maraş Avucumda* adlı internet blog sitesinde çok önemli bilgiler ve fotoğraflar yer almaktadır. İngiliz Seyyah E. J. Davis 1879'da Maraş'a gelmiş ve Ceyhan Köprüsü'nün çizimini yapmıştır. Yine Alman Misyonuna ait 1900 yılına ait *Gündoğumu* adlı derginin ağustos sayısında da bir başka Ceyhan Köprüsü çizimi yer almaktadır. Maraş tarihi, kültürü, sanatı ve doğasıyla ilgili çok ciddi çalışmalara imza atan Yusuf Köleli'nin kaleme aldığı "Ceyhan Köprüsü" adlı yazısında Hugo Grothe'nin kfilesinin 1906'da köprü üzerinden geçişini gösteren çok kıymetli bir fotoğraf yer almaktadır. Bununla birlikte Maraş'ın eski fotoğrafları koleksiyonuna sahip Özcan Gülkesen Bey'in sosyal medya hesabından paylaştığı bir başka fotoğraf ise Fransızların Maraş'ı işgal ettiği tarihlere aittir.

Bir zamanlar askeri ve ticari amaçlı kullanılan Maraş-Yenicekale-Andırın-Çukurova yolunun en önemli köprülerinden biri olan tarihi Ceyhan Köprüsü; yeni yolların ve köprülerin yapılmasının ardından asıl amacı için kullanılmasa da tarih ve doğaseverlerin, fotoğraf sanatçılarının, yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmeye devam etmektedir.

Maraş has made it the target of great states throughout history due to its strategic location, rich water resources, fertile lands and the abundance of its geography.

rumor says that, the bridge was built by the order of Yavuz Sultan Selim during his passage through the region in the Egypt Campaign. In consideration of the road route that Yavuz Sultan Selim followed during the Egypt Campaign, the probability of the second rumor being true disappears. In addition, the oldest written document about Ceyhan Bridge is the "Maraş Tahrir Defteri" which was written in 1563. The bridge's name is mentioned as Cır-i Ceyhun in that document. Considering the region that Dulkadiroğulları has reigned (Kayseri, Kırşehir, Elbistan, Adıyaman, Gaziantep) it is

seen that there are bridges with similar architectural features. This situation strengthens the view that the Ceyhan Bridge belongs to the Dulkadiroğulları period.

Ceyhan Bridge is a very interesting point in terms of its location. It is built over a historical road departing from the Maraş and going through the line that continues with Yenice kale, Başkonuş, Andırın and Çukurova. Except for the rule of construction of the piers of the bridge on large boulders, it was built partially over the earthen ground. The bridge, which is 158 meters long, has 6 arches. Around the main arched eye, which is 18 meters above the base, there are 5 more small arches. It is known that the bridge was destroyed and repaired on various dates, despite the flood splitters made to prevent the bridge from collapsing in the floods caused by heavy rains in spring and autumn.

From the 19th century's second half, Ceyhan Bridge has been a center of attraction for European and American travelers and missionaries. There are very important information and photographs on the weblog page Maraş

Avucumda, which contains very valuable information about this matter. English traveler E.J. Davis came to Maraş in 1879 and made a drawing of the Ceyhan Bridge. Another Ceyhan Bridge drawing is featured in the August issue of the 1900 German Mission magazine, *Gündoğumu*. There is a very precious photo that is showing Hugo Grothe's procession passing over the bridge in 1906 in "Ceyhan Köprüsü" that was written by Yusuf Kaleli who has done very serious works about the history, culture, art, and nature of Maraş. Therewithal, another photo shared by Özcan Gülkesen, who has a collection of old photographs of Maraş, on his social media account belongs to the dates when the French occupied Maraş.

Ceyhan Bridge once was one of the most important bridges of the Maraş-Yenice kale-Andırın-Çukurova road which has been used for military and commercial purposes, and continues to arouse interest history and nature lovers, photographers, domestic and foreign tourists even though it is not being used for its main purpose due to construction of new roads and bridges.

TAŞ KÖPRÜ'DEN GEÇTİKTEN SONRA

AFTER THE STONE BRIDGE

Çeşitli hikâye, masal veya efsanelere de konu olan Ceyhan Köprüsü'nün ismi Maraşlıların dilinde Taş Köprü'dür. Peki ondan Kambur Köprü diye söz edenleri gördünüz mü?

The name of the Ceyhan Bridge, which has been subject to various stories, tales or legends, is Stone Bridge in the language of the people of Maraş. Well, have you seen those who refer to it as the Hunchback Bridge?

HASAN KEKLİKCI

Taş Köprü'nün, bir diğer adıyla Ceyhan Köprüsü'nün Dulkadir Beyliği döneminde Alaüddöve Bozkurt Bey (1480-1515) tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Şeklinden dolayı Kambur Köprü dendiği zamanlar da olmuştur. Bölgemizde baraj altında kalmayan tek tarihi köprüdür. Sanat tarihçileri köprüyle ilgili birçok bilgiyi paylaşmaktadır. Dolayısıyla bizim yeniden köprü'nün enini, boyunu, ayak aralıklarının ölçülerini vermemiz lafı uzatmaktan başka işe yaramayacaktır. Fakat burada iki köprüden söz etmeden de geçmek istemiyorum:

Bizler Bosna savaşında Mostar Köprüsü'nün Sırp bombardımanı ile sulara gömülüşünü televizyonlarda gördüğümüz için köprü denildiğinde ilk aklıma gelen Mostar Köprüsü olmaktadır. Mostar için Evliya Çelebi, **"Sözün özü, deniz ve kara seyyahlarının hiç birin-**

den işitilmemiş ve bir yerde benzeri görülmemiş bir köprüdür. Hem altından ve hem de üstünden su akmaktadır ki seyredenleri hayretler içinde bırakır." diyor. Eski taşların çoğunun bulunarak köprü'nün yeniden yapılması, acımızı bir miktar hafifletmiş olsa da asla o günleri ve o katliamları yapanları unutturamamıştır.

İkincisi, yine Bosna'da Vişegrad kasa-basının gerdanlığı, Drina'nın bileziği Sokollu Mehmed Paşa Köprüsü. Öteki adıyla Drina Köprüsü ki, Yugoslav yazar İvo Andriç'e Nobel Ödülü kazandıran *Drina Köprüsü* romanının başkahramanıdır. İvo Andriç, köprüyü bir roman kahramanı yaparak, bölgenin üç yüz elli yıllık tarihini anlatmış; güçlü bir devletin sınırları içerisinde üç ayrı dine mensup insanların huzur içinde nasıl bir arada yaşadıklarını gözler önüne sermiş, Osmanlı Balkanlardan

çekilmek zorunda kaldıktan sonraki dönemde yaşanan karışıklıkları da tarafsız bir gözle anlatmıştır.

Sâî Mustafa Çelebi, Mimar Sinan'ın hatıralarını yazdığı Tezkiretü'l-Bünyan adlı eserinde: **"Çünkü dünya da bir köprüdür her çeşit insan geçer/Bunda ne fakirin izi kalır ne de murada erenlerin."** diyor. Kim bilir bizim Taş Köprü'nün altından ne sular aktı, üstünden ne insanlar geçti. Maalesef elimizde köprü'nün eninden, boyundan başka bir hatıra yok.

Allah rahmet eylesin bir Ali Remzi amcamız vardı. Şantiyede kalfaydı. Kalfa dedikse; kalfa, bir şantiyede patronundan sonra en yetkili kişidir. Bilmediği hiçbir şey olmaz. Mühendis gibi proje okur, en titiz ustadan daha ince işleri bilir. Kırk yıl kadar önce yaşı seksen civarındaydı Ali Remzi amcamın.

Taş Köprü (The Stone Bridge), also called the Ceyhan Bridge, was built by Alaüddevele Bozkurt Bey (1480-1515) during the Dulkadir Principality period. Due to its shape, it was alternatively referred to as the Kambur (Hunchback) Bridge. It is the only historical bridge that didn't remain beneath a dam in our region. There is a significant amount of data about the bridge that has been shared by art historians. Therefore, providing us with the bridge's width, length, and foot spacing measurements once more will only prolong the conversation. However, I'd be remiss if I didn't mention two bridges: When we think of a bridge, the Mostar Bridge is the first that springs to mind since the Mostar Bridge was submerged in the waters by the Serbian bombardment during the Bosnian War. In regards to Mostar, Evliya Çelebi stated, **"In a word, it is a bridge that has never been seen or heard about by any seafarers or land travelers. It is astonishing to the witnesses that water is flowing both beneath and above it."** It

alleviated our pain a little that the majority of the original stones were found and the bridge was reconstructed, yet it never made us forget those days and those who committed the massacres.

Second, the Sokollu Mehmed Pasha Bridge, which is the bracelet of the Drina and the necklace of Visegrad in Bosnia. Also known as the Bridge of Drina, it is the protagonist in the book *Bridge of the Drina*, which earned Yugoslav author Ivo Andrić the Nobel Prize. Ivo Andrić grants the bridge the role of the protagonist in a novel and recounts the 350-year history of the area. He illustrates how three different religions coexisted peacefully within the boundaries of a strong state and, with objectivity, described the turmoil that followed the Ottomans' forced retreat from the Balkans.

Sâî Mustafa Çelebi says in his work titled *Tezkiretü'l-Bünyan*, in which Mimar Sinan wrote his memoirs: **"As this world is also a bridge, all kinds of people pass through/**

There will be no record of the poor or pleased," Only God knows how much water has flown beneath our stone bridge or how many people have passed over it. Unfortunately, all we recollect is the bridge's breadth and height.

We have an uncle named Ali Remzi, may God have mercy on us. He worked as a foreman at a building site. The foreman is the person with the greatest authority on a building site after the boss. Nothing about the work is unfamiliar to him. He analyzes blueprints like an engineer and is more knowledgeable about finer works than the most diligent expert. Uncle Ali Remzi was about eighty years old forty years ago. Although we did not see him, apparently he also had a son. Ali Remzi was unable to retire since he was without insurance at work. After work, he would occasionally ask me when he would retire. I would advise him to be patient a little more and promise that I would make him retire before he reached the age of hundred.

Kim bilir bizim Taş Köprü'nün altından ne sular aktı, üstünden ne insanlar geçti. Maalesef elimizde köprünün eninden, boyundan başka bir hatıra yok.

Bir oğlu varmış ama biz görmedik. Çalıştığı işyerlerinde hiç sigorta yapmamışlar, emekli olamamış. Bazen bana ne zaman emekli olacağını, gününün ne zaman dolacağını sorardı. Biraz dışını sıkmasını söyledim, "Yaşın yüze varmadan seni emekli ederim," derdim. Gülüşürdük... Çok uzun boylu bir adamdı. Boyu kendine uzun gelirdi. Bazı yerlere girip çıkarken boyuna hükmedemezdi, ya belini eğmeyi unuttur ya boynunu... Başından şapkası düşerdi. Şapkayı yerden alır bacağına öyle bir vururdu ki, onu görenler sanki şapkaya bulaşan tozları silkelemiyor da bacağını dövüyor sanırdı.

Bir cumartesi günü şantiyeye çalışanların haftalık ücretlerini dağıtmaya gitmiştim. Ali Remzi amca haftalık bekleyen taşeronları başına toplamış sohbet ediyor, daha doğrusu kendisi anlatıyor millet dinliyor. Ben vardığımda laf yarılanmıştı.

Oradakilerin hepsi benden büyüktü, lafı baştan almasını söyleyemedim:

"Köprüde yürürken yine kıza laf atmış bizim eşkiya. Kız başını yukarı çevirmiş. Eşkiya 'Yüzünün aydınlığı güneşi kıskandırıyor, başını indir.' demiş. Kız köprü'nün altından akan Ceyhan Nehri'nin serin sularına indirmiş bakışlarını. Eşkiya 'O suyun yüzündeki pırıltılar güneş ışığı değil, benim geceleri gökten kopartıp, saçlarına takacak sevdiğim olmadığı için nehre bıraktığım yıldızlar.' demiş. Kız gülmüş. Eşkiyaya gönlü düşmüş."

Ali Remzi kalfanın rahmetli babasının hapis arkadaşıymış eşkiya. Arkadaş dediysen öylesine. Yoksa kimse adamla arkadaş filan değilmiş. Kanı soğuk, sinsî ve sevilmez biriymiş. Hapiste kendini tanıyanlar, "Eşkiyalığı ayağa düşürdü." derlermiş. Bir köyden bir köye gideceği zaman köyün dışında küçük bir koyun çobanını yakalar, başına silahı dayarmış. Bir tane koyununu keser, etini yer, hayvanın derisini sırtına geçirir, koyunların arasında kalabalık yerlerden geçermiş. Başını selamete çıktıktan sonra zavallı çobanın cebinde ne varsa

onu da alır gidermiş. Yine bir gün bir kalabalığın arasına karışmış, silahını, sahibi görmeden yüklü bir hayvanın üzerine saklamış. Aksu Köprüsü'ne kadar bir kıza dil dökmüş. Kızın gönlünü yapmış. Bir kış bir kıza olmuş, ikinci kış bir oğlan. Ne kız ne oğlan baharı görememiş. Üç gün bir evde, beş gün bir evde, ev bulamazlarsa dağlarda yaşamaya dayanamamış bebekler.

Bir sabah kadın, eşkiyaya yalvarmış. "Beni köprüye kadar götür, ondan sonrasının yolunu biliyorum." demiş. Taş Köprü'nün en yüksek yerine geldiklerinde kadın bir gökteki aya, bir de eşkiyaya bakmış. Eşkiya anlamış, davranmış ama kadını tutamamış. Önce köprünün duvarına çarpmış, sonra yarısı suyun içinde yarısı dışında yosunlu bir taş. Saçlarının arasındaki yıldızlar yakamaz olmuş Ceyhan Nehri'nin sularında...

Hiç telaş etmemiş eşkiya. Köprüden aşağıya bakmamış. Nehrin sularına karışan kanı görmemiş. Omuzunda silahı, göğsünde çapraz bağlanmış fişekliği ile en yakın karakolun yolunu tutmuş.

Only God knows how much water has flown beneath our stone bridge or how many people have passed over it. Unfortunately, all we recollect is the bridge's breadth and height.

We chuckled. He stood at a great height. Tall for himself, he was. He forgot to bend his neck or waist when entering and exiting several spots since he couldn't regulate his height... His cap was prone to slipping off. He would pick up the hat from the ground and hit his leg so hard that those who saw him thought that he could not shake off the dust on the hat but beat his leg.

One day, I visited the building site on a Saturday to give the workers their weekly pay. Uncle Ali Remzi was speaking to the crowd of weekly waiting subcontractors as they were listening. Indeed, he was telling them about himself. When I arrived, the conversation had already begun. Since everyone there was older than me, I couldn't tell him to start over: "Our bandit

catcalled a girl again just as they crossed the bridge. The lady raised her head. The bandit said, "Lower your head; the sun is envious of the shine of your face." The young woman lowered her sight to the Ceyhan River, which was flowing calmly beneath the bridge. The bandit replied, "The glitters on that water's surface are not created by sunshine, but rather by the stars that I snatched out of the sky and cast into the river because I have no lover who can wear them to her hair. The girl laughed. The bandit won her heart at that moment.

The bandit was a prison friend of Ali Remzi's late father. I used the word "friend" just for the figure of speech. Other than that, nobody had any sort of relationship with the man. He was coldblooded, unlovable, and sneaky. Those who knew him in prison would say, "He brought banditry a bad name." When he is moving from one town to another, he would catch a young sheep herder outside and would hold a rifle to his head. He would slaughter a sheep, eat its meat, put the skin of the animal on his back, and pass through crowded places among the sheep. After the danger is gone, he would take whatever was in the poor shepherd's pocket and leave. He blended with the crowd once more while concea-

ling his weapon on an animal without the owner noticing. All the way to Aksu Bridge, he catcalls a girl. He wins her heart. One winter she had a daughter, and the second winter a boy. Neither the girl nor the boy could survive till the spring. Babies couldn't handle living in a house for three days, in another house for five days, or, if they couldn't find a house, in the mountains.

One morning the woman begged the bandit. "Take me to the bridge, I know the way home after that," she said. The woman stared at the moon in the sky as they ascended to the highest point of the Stone Bridge before turning to face the bandit. The bandit understood what was happening and tried to save her but could not catch the woman. She crashed into the bridge's wall, then crushed to a mossy stone half in the water and half outside. The stars in her hair melted into sea sparkles, in the waters of the Ceyhan River.

The bandit did not get into a flap. He didn't look down from the bridge. He missed the blood that had gotten into the river's water. He headed to the nearest police station carrying a gun on his shoulder and a cross-linked cartridge case on his chest.

ANITSAL BİR YAPI:

TAŞ KÖPRÜ

A MONUMENTAL STRUCTURE: STONE BRIDGE

Etkileyici mimarisi ile kentin odak noktası haline gelebilecek olan Taş Köprü ve çevresi bugün kentin rekreasyon alanı ihtiyacını karşılayabilecek en önemli bölgelerinden birisidir.

Stone Bridge and its surroundings, which has a potential to become the focal point of the city with its impressive architecture, is one of the most important areas that can meet the recreation area need of the city today.

EMİNE NUR ÖZDİL

Kahramanmaraş köklü bir mazisi olan kadim bir şehir. Yüzyıllarca türlü uygarlıklara, beyliklere ev sahipliği yapmış olan bu kadim şehrin mimari belleğinde kentin maziye ait izleriyle nadiren karşılaşırız. Depremlerden, yangınlardan ve savaşlardan arta kalan izler kent belleğini oluşturur. Yüzyıllar önce yapılan bir kapıdan içeriye girmenin, örülen bir duvarın yanından geçmenin bizde uyandırdığı tanıdık his, aidiyet hissidir. Mimari belleğine sahip çıkılan, bu belleğin korunduğu kentler bize aidiyet hissettirir. Maraş'a ait en önemli mimari öğelerden biri olan Ceyhan Köprüsü'nün Maraş kent belleğindeki yerini, dününü ve bugününü bir kent kullanıcısı olarak kaleme almak istedim.

Anadolu-Türk köprüleri üzerinde inceleme yapılmasını zorlaştıran en büyük etken, köprülerin büyük bir bölümünün kentlerin değişen büyüme aksları nedeniyle değişmiş olan yol güzergâhlarında günümüz yollarından uzakta kalmış olmalarıdır. Kahramanmaraş-Kayseri yolu güzergahında Kılavuzlu Köyü sınırları içinde bulunan tarihi köprü, Ceyhan Nehri üzerinde yer almaktadır. Üzerinde herhangi bir kitabesi bulunmadığından kesin yapım tarihine ulaşılamasa da 1563 tarihli Maraş Tahrir Defteri'nde "Cisri Ceyhun" olarak bahsedilmektedir. Aynı kaynaktan edinilen bilgilere göre köprünün yakınında yer alan bazı köylerin Dulkadir Beyliği hükümdarı Alaüddevele

Bey tarafından yaptırılan Nebeviye Medresesinin vakfı olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında köprünün 1563'ten önce inşa edildiğini söylemek yanlış olmaz.

Bir yanı kayalıklara dayandırılmış, diğer yanı uzanarak karaya ulaştırılmış olan köprünün sel yaranlarında düzgün kesme taş malzeme kullanılırken, diğer bölgelerinde ise kaba yonu moloz taş malzeme kullanılmıştır. Ayaklara gelen suyun derzleri aşındırıp köprünün ömrünü azaltmasına engel olmak amacıyla kullanılan düzgün kesme taş malzeme, suyun ayaklara tutunmadan akıp gitmesini sağlamıştır. Memba kısmından ayaklara bindirilmiş sel yaranlar ile suyun köprünün altından daha hızlı geçmesi amaçlanmıştır.

Kahramanmaraş is an ancient city with a deep rooted past. In the architectural memory of this ancient city, which has hosted various civilizations and feudalities for centuries, we rarely encounter traces of the city's past. Traces of earthquakes, fires and wars form the memory of the city. The familiar feeling evoked in us by entering through a door built centuries ago and passing by a wall that was built, is the feeling of belonging. Cities whose architectural memory is protected and preserved make us feel like we belong there. As a city user, I wanted to write about the past, present and the place of the Ceyhan Bridge, one of the most important architectural elements of Maras, in the city's memory.

The biggest factor that complicates the examination of Anatolian-Turkish bridges is that most of the bridges are on the road routes that have changed due to the changing growth axes of the cities that are far from today's roads. The historical bridge, located within the borders of Kilavuzlu Village on the Kahramanmaraş-Kayseri road route, is located on the Ceyhan River. Although the exact date of construction cannot be reached since there is no inscription on it, it is mentioned as "Cisr-i Ceyhun" in the Maraş cadastral register dated 1563. According to the information obtained from the same source, it is thought that some of the villages near the bridge are the foundations of the

Nebeviye Madrasa, which was built by Alaüddeve Bey, the ruler of the Dulkadir Principality. In the light of these informations, it would not be wrong to say that the bridge was built before 1563.

While smooth cut stone material was used in the flood splitter of the bridge, which was based on the rocks on one side and reached the land by extending on the other side, pitch-faced stone material was used in the other parts. The smooth cut stone material used to prevent the water coming to the feet from eroding the joints and reducing the life of the bridge allowed the water to flow away without holding onto the feet. It is aimed that the water will pass under the bridge faster with

Anıtsal ölçüdeki ana kemer yüksekliği sebebiyle Ceyhan Köprüsü, Türkiye’de yer alan taş köprüler içerisinde Malabadi Köprüsü’nün mimarisi ile benzer özellikler göstermektedir.

Köprü, doğu-batı doğrultuda 158 metre uzunluğundadır. Kayalıklara dayandırılan tarafta bir, karaya uzanan tarafta dört boşaltma gözü olan köprünün ana kemer gözü 24.60 metre genişliğindedir. Ana kemerin kilit taşından zemine olan yüksekliği 15 metredir. Anıtsal ölçüdeki ana kemer yüksekliği sebebiyle

Ceyhan Köprüsü, Türkiye’de yer alan taş köprüler içerisinde 19 metrelik kemer yüksekliği ile ilk sırada olan Malabadi Köprüsü’nün mimarisi ile benzer özellikler göstermektedir. Silvan’da bulunan Malabadi Köprüsü için Albert Gabriel “Modern statik hesabının olmadığı devirde bu açıklıkta o zaman için böyle bir eser hayranlık ve takdiri muciptir. Ayasofya’nın kubbesi köprünün altına rahatlıkla girer. Balkanlarda, Türkiye’de, Orta Doğu’da bu açıklıkta, bu yaşta köprü yoktur.” demiştir. 15 metre yüksekliğindeki anıtsal kemere bakarak benzer cümleler Ceyhan Köprüsü için de kurulabilir. Modern mühendislik bilgisinin olmadığı bir dönemde inşa edilen köprü bugün dahi özgün bir mimari tavrı sergilemektedir.

Bütün bu mimari özelliklerinin yanı sıra köprü, kentin sembolü olabilecek bir kimlik taşımaktadır. Asırlarca aynı yerde kalmış, altından akıp giden Ceyhan Irmağı’na ve üzerinden yolculanan nice insanlara yaverlik etmiştir. Etkileyici mimarisi ile kentin odak noktası haline gelebilecek olan köprü ve çevresi bugün kentin rekreasyon alanı ihtiyacını karşılayabilecek en önemli bölgelerinden birisidir. Kızılcım ormanlarının içinde yer alan yürüyüş yolu, Kılavuzlu Barajı, su sporları tesisi ve yeni yapılan sosyal tesis ile Taş Köprü ve çevresinin oluşturacağı kentsel alan, Maraş kent belleğinde önemli bir yer edinecektir.

the flood splitters placed on the feet from the upstream part.

The bridge is 158 meters long in east-west direction. The bridge's discharge chamber of the main arch is 24.60 meters wide. And it has one discharge chamber on the rocky side and four on the landward side. The height of the main arch from the keystone to the ground is 15 meters. Due to its monumental main arch height, the Ceyhan Bridge has similar characteristics with the architecture of the Malabadi Bridge, which ranks first among the stone bridges in Turkey with its arch height of 19 meters. Albert Gabriel

said, "A work that has a span like this, when there was no modern static calculation, is a source of admiration and appreciation. The dome of Hagia Sophia can easily fit under the bridge. In the Balkans, Turkey, and the Middle East, there isn't a bridge in this span, at this age." for the Malabadi Bridge in Silvan. Similar can be said for the Ceyhan Bridge by looking at the 15-meter-high monumental arch. The bridge, which was built in a period when there was no modern engineering knowledge, exhibits a unique architectural attitude even today.

In addition to all these architectural features, the bridge has an identity that can make it the symbol of the city. It remained in the same place for centuries, beco-

The familiar feeling evoked in us by entering through a door built centuries ago and passing by a wall that was built, is the feeling of belonging.

ming friends with the Ceyhan River flowing under it and many people traveling over it. The bridge and its surroundings, which has the potential to become the focal point of the city with its impressive architecture, is one of the most important areas that can meet the recreation area need of the city today. The urban area that is created around the Stone Bridge and its surroundings with the walking path, Kilavuzlu Dam, water sports facility and newly built social facility among the red pine forests will have an important place in the city memory of Maraş.

Malabadi Köprüsü, Diyarbakır

FOTOĞRAFLARDA TAŞ KÖPRÜ

THE STONE BRIDGE IN PHOTOS

Taş Köprü sadece son zamanlarda değil, farklı tarihlerde çekilen fotoğraflarından da anlaşılacağı üzere her dönem dikkatleri üzerine çekmiştir. Köprünün farklı zamanlarda çekilen fotoğrafları, o döneme dair ipuçları taşımaktadır.

The Stone Bridge has attracted attention not only recently, but also in every period, as can be seen from its photographs taken on different dates. Photographs of the bridge taken at different times bear clues of that period.

DR. YASİN KOZAK

Avrupalı gezginler, özellikle XIX. yy sonrası Osmanlı coğrafyasını daha çok ziyaret etmeye başladılar. Seyyahların ziyaret ettiği sancaklar arasında Maraş da bulunmaktadır. Yüzyılın sonlarına doğru Maraş'a gelen seyyahlardan bazıları Ceyhan Köprüsü'nden bahsetmişler. XX. yüzyılda Maraş'ı ziyaret eden gezginlerden bir kısmı ise köprüyü resmetmişlerdir. Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nde fotoğraf teknolojisi XIX. yy sonlarında yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu döneme ait Maraş'ın fotoğrafları da arşivlerde mevcuttur. Fotoğraflar arasında Ceyhan Köprüsü'ne ait fotoğrafa rastlanılmamıştır. XX. yüzyılda sancağı ziyaret eden bazı seyyahlar köprünün fotoğrafını çekmişlerdir.

XX. yüzyıl başlarında yer alan fotoğraf ve çizimlere bakıldığında; günümüzde Hasancıklı köyü tarafından Kılavuzlu köyüne doğru yapılan çizim ve çekilen fotoğraflarda günümüz Kılavuzlu köyü çevresinde ağaçların olmadığı, Ahır Dağı'nın

European travelers began to visit the Ottoman geography more, especially after the 19th century. Maraş is also among the regions visited by travelers. Some of the travelers who came to Maraş towards the end of the century mentioned the Ceyhan Bridge. Some of the travelers who visited Maraş in the 20th century painted the bridge. As it is known, photographic technology in the Ottoman Empire began to become widespread at the end of the 19th century. Photographs of Maraş from this period are also available in the archives. Photograph of the Ceyhan Bridge wasn't found among the photographs. Some travelers who visited the region in the 20th century took pictures of the bridge.

When we look at the photographs and drawings from the early 20th century, it is seen that there aren't any trees around the present-day Kılavuzlu village and there is not much tree cover on the mountains to the west of Maraş in the drawings and photographs taken by the Hasancıklı village towards

uzantısı olan Maraş'ın batısındaki dağlarda da çok fazla ağaç örtüsünün bulunmadığı görülmektedir. Köprü çevresinde herhangi bir yerleşim yerinin bulunmadığı göze çarpmaktadır. Köprü'nün 4 gözü de fotoğrafta görülmektedir. Oysa Ceyhan Köprüsü 6 gözlüdür. 6 gözün 1 tanesi günümüzdeki Hasancıklı köyü tarafında, onun yanında en büyük göz ondan sonra da günümüzdeki Kılavuzlu köyü tarafında ise diğer gözlerin yer aldığı fotoğraflardan anlaşılmaktadır.

Kılavuzlu köyü tarafından çekildiği anlaşılan fotoğrafın ise, Maraş'ın Milli Mücadele verdiği yıllara ait olduğu değerlendirilebilir. Fotoğrafın üzerinde Osmanlı Türkçesi ile "Kılağuzluda Ceyhan Köprüsü" yazılıdır. Köprü'nün Maraş tarafındaki kısmında 5 asker bulduğu görülmektedir. Askerlerin kıyafetlerinden, bazılarının işgalci askerler olduğu değerlendirilmektedir. Askerlerin 3 tanesinde dürbün bulunduğu görülmektedir. Fotoğrafta arka planda yer alan dağlarda bodur ağaçlar yer almaktadır. Ceyhan Köprüsü'nü gösteren bir diğer fotoğrafın üzerinde latin harfleri ile "Maraş Ceyhan Köprüsü" yazısı yer almaktadır. Yazıdan fotoğrafın 1928 yılından sonra çekildiği değerlendirilmektedir. Fotoğrafta, Ceyhan Köprüsü'nün 1'i büyük olmak üzere 3 gözü görülmektedir. Köprü'nün altından akan suyun seviyesi düşük olup köprü'nün üzerinde birkaç kişi bulunmaktadır. Köprü'nün kuzeyinde kalan kısmında toprak birikintisi göze çarpmaktadır. Günümüzde Kılavuzlu Barajı'nın civarından ve 1950-1960 ya da 1960-1970'li yıllarda çekildiği değerlendirilen fotoğrafta, Ceyhan Nehri'nin su seviyesinin sadece büyük gözden akacak kadar olduğu, köprü'nün sol tarafında yer alan gözlerin önünde toprak yığınlarının bulunduğu görülmektedir. Söz konusu toprakların nehirle taşınan topraklar olduğu kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca nehrin suyunun çok az olması sebebiyle kurak bir iklim veya bir başka sebep yok ise fotoğrafın yaz mevsiminde veya mevsimin sonuna doğru çekildiği ifade edilebilir. Köprü'nün güneyinde yer alan ve günümüzde şehirlerarası yolun üzerinden geçtiği beton köprü'nün fotoğrafın çekildiği tarihte henüz inşa edilmediği, köprü'nün güneyinde ve sol tarafında binaların yer aldığı görülmektedir. Fotoğrafın çekildiği tarihte Kılavuzlu köyünün uzantılarının nehre yakın yerlerde konuşlanmaya başladığı da anlaşılmaktadır. Fotoğraftaki Ceyhan Köprüsü'nün sağ tarafında yer alan yolun Maraş'ın batı köylerine ulaşım sağlayan yollardan biri olduğu değerlendirilmektedir.

the Kılavuzlu village, which is the extension of Ahır Mountain. It draws attention that there is no residential area around the bridge. The 4 arches of the bridge can be seen in the photo. However Ceyhan Bridge has 6 arches. It is understood from the photographs that 1 of the 6 arches is on the side of today's Hasancıklı village, the biggest arch next to it, and the other arches on the current Kılavuzlu village.

The photograph, which is believed to have been taken from the side of Kılavuzlu Village, can be considered to belong to the War of Independence years of Maraş. "Ceyhan Bridge in Kılağuzlu" is written in Ottoman Turkish on the photograph. It is seen that there are 5 soldiers on the Maraş side of the bridge. Seeing their uniforms, some of the soldiers are considered to be invading soldiers. It is seen that 3 of the soldiers have binoculars. There are stunted trees in the mountains in the background of the photo.

Another photograph showing the Ceyhan Bridge has the inscription "Maraş Ceyhan Bridge" in Latin letters. From the article, it is considered that the photograph was taken after 1928. In the photo, 3 arches of the Ceyhan Bridge, 1 of which is large, are seen. The level of water flowing under the bridge is low and there are few people on the bridge. In the northern part of the bridge, an earthen clump can be seen.

In the photograph, which is considered to have been taken around the Kılavuzlu Dam and in the 1950s-1960s or 1960s-1970s, it is seen that the water level of the Ceyhan River is only enough to flow from the big arch, and there are soil heaps in front of the eyes on the left side of the bridge. It is highly probable that the lands in question are lands carried by the river. Thus, it can be stated that the water of the river is very low, if there is no dry climate or any other reason, the photo was taken in summer or towards the end of the season. It is seen that the concrete bridge, which is located in the south of the bridge and where the intercity road passes over today, was not yet built at the time the photo was taken, and there are buildings on the south and left side of the bridge. It is also understood that the extensions of the Kılavuzlu village began to be deployed near the river at the time the photograph was taken. The road on the right side of the Ceyhan Bridge in the photo is considered to be one of the roads that provide access to the western villages of Maraş.

METROPOL KASIRGASININ ALAYCI GÖZÜ

THE MOCKING EYE OF THE METROPOLITAN WIND

Kentin gözden irak olan, kamusal kameraya takılmayan gözeneklerinde, yeraltı hayatı kaynaşır. Metropol ne kadar irileşirse gözenekler de o kadar irileşir ve fokurdar.

In the secluded, unobtrusive pores of the city, underground life swarms. The larger the metropolis, the larger and bubbling the pores.

TEKİN ŞENER

İnsanların kitleler hâlinde yerleştiği, çoğaldığı ve yaşadığı kent yumaklarının çağındayız. Sınırlarıyla, kurallarıyla, dayatmalarıyla, kaçamakları ve dolambaçlarıyla kişiyi serapa kavrayıp bir yığın içine bırakıyor bu çağın megapolleri, metropolleri, dev kentleri. Tanışmaya, bilişmeye, eşleşmeye, paylaşmaya yer ve zaman bırakmıyorlar. Ruhlarına ve hafızalarına ait çizgiler, yüzlerinde ve bedenlerinde donup kalmıştır. Çoktan teslim ettikleri ruhlarıyla, şişkin bedenleriyle, boya küpüne batmış suratlarıyla toplu bir sahteliği, çıplak bir gerçekliğe çevirirler. Maksimum faydaya, azgın iş-taha, nüfus ve nefis patlamasına kurban edilen olanca varlığını rengârenk maskelerin arkasında saklıyorlar. Teslim oldukları hoyrat gerçeğin ölçülerine ve şartlarına zorla tâbi kılınmışlardır. O şartları insanlara tek tek kabul ettiren ve yaşatan da kendileridir.

Kitlesele üretimin, kitlesele tüketimin yığıldığı metropolde, yığın hâlinde yaşanır. Çalışmak, doymak, oyalanmak, eğlen-

mek, eğitim ve tedavi görmek, ulaşmak yığının içinde kalmak demektir. İnşaatı hiç bitmeyen devasa bir şantiye alanına, insanların zoraki sığıştığı dev bir yatakhane, toplu konutlarla desteklenen bir çalışma kampına, belirli zevklerin ve alışkanlıkların pompalandığı akıl hastanesine benzerler. Onların kitlesel işleyişinin ve tekdüze görünümünün arkasında başka bir canlılık kımıldar. Mekânı kentin katı varlığıyla paylaşan, insanın taşkınlığından, ele avuca sığmazlığından fıskıran ikinci bir hayat...

Kentin gözden irak olan, kamusal kameraya takılmayan gözeneklerinde, yeraltı hayatı kaynaşır. Metropol ne kadar irileşirse gözenekler de o kadar irileşir ve fokurdar. Bu kontrol dışı alanlar kent mekânında ama daha çok toplumsal bilinçte yuvalanır. Haddinden fazla sıcak ve soğuk, fazlasıyla tenha ve kalabalık, akla ziyan aşkla ve nefretle dolu, sadakatin ve ihane-tin birbirine girdiği, sağduyudan uzak bu âlem, modern metropolün paralel

evrenidir. Metropol ve yeraltı arasında bir dehşet dengesi vardır. Birbirini tartar, gözetler lakin işgal etmezler. Zira aynı arz parçası üzerinde karşılıklı bağımlılık hâlinde var olurlar. Yeraltı metropolün tortularını alır, masal ihtiyacını karşılar, kötülüğünü emer, yıkıcı enerjisini çeker. Kin, nefret, dışlanmışlık ve can sıkıntısı gibi kavurucu duygu birikimi, karmaşık isale hatlarından yeraltına boşaltılır. Kent yeraltına göz yumar, yeraltı kentin gazını alır.

Başkasının Dramı

Yeraltının kültür endüstrisine dolayısıyla metropole en büyük katkısı masal, mit, destan, hikâye ihtiyacını karşılamasıdır. Yeraltı edebiyatı yeraltında yaşanan, iki arada yazılan ve yer üstünde okunan hikâyeler yığımıdır. Yaşandıkları yerde tutarlılık veya belirginlik aranmaz, yaşanır ve geçilir. Kâğıt üzerinde bir başlangıç, tutarlı bir akış, belirgin bir son eklenir ve çerçeveye alınır. Anlatıdan yazara, yazardan okura doğru bir enerji akışı vardır.

Saraylı

We are in the age of urban tangles, where people settle, multiply and live in masses. With their borders, rules, impositions, evasions and detours, the megapolises, metropolises and giant cities of this age seize the person and leave him in a heap. They do not leave room and time for meeting, knowing, having fun, sharing. The lines of their souls and memories are frozen on their faces and bodies. With their souls that they have already surrendered, their swollen bodies, their faces dipped in paint cubes, they turn a collective fake into a bare reality. They hide their entire existence, sacrificed to maximum benefit, raging appetite, population and deliciousness, behind colorful masks. They are forcibly subjected to the standards and conditions of the brutal reality to which they surrender. It is they who make people accept and live those conditions one by one.

It is lived in masses in the metropolis where mass production and mass consumption are concentrated. To work, to be fed, to linger, to have fun, to receive education and treatment, to reach me-

ans to stay in the pile. They resemble a gigantic construction site whose construction never ends, a giant dormitory where people are forced to fit in, a labor camp supported by mass housing, a mental hospital where certain tastes and habits are pumped. Behind their massive functioning and monotonous appearance another vitality stirs. A second life that shares the space with the solid existence of the city and springs out of the excess of people and their unruly...

In the secluded, unobtrusive pores of the city, underground life swarms. The larger the metropolis, the larger and bubbling the pores. These out-of-control areas are nestled in urban space, but more so in social consciousness. This world, which is too hot and cold, too secluded and crowded, full of mindless love and hate, where loyalty and betrayal intermingle, far from common sense, is the parallel universe of the modern metropolis. There is a balance of terror between the metropolis and the underground. They weigh each other, watch over each other, but do not invade. They exist in interdepen-

dence on the same piece of supply. It takes the sediments of the underground metropolis, satisfies the need for fairy tales, absorbs its evil, draws its destructive energy. The scorching accumulation of emotions such as resentment, hatred, exclusion and boredom is discharged underground through complex pipelines. The city tolerates the underground, the underground takes the city's dirt.

Someone Else's Drama

The biggest contribution of the underground to the culture industry and therefore to the metropolis is that it meets the need for fairy tales, myths, epics and stories. Underground literature is a collection of stories that are lived underground, written in rush and read above ground. Consistency or clarity is not sought in the place where they live, they are lived and passed. A beginning, a consistent flow, a distinct ending are added on paper and framed. There is a flow of energy from the narrative to the reader. This energy, overflowing from the stray density of the underground, its pitch-black fanfare and unrelenting

Yeraltının başıboş yoğunluğundan, zifiri tantanasından ve amansız yalnızlığından taşan bu enerji; anlatıyı sarar, yazara siner ve okuru çarpar. Ölümüne yalnızların, gururlu biçarelerin, düşkün dâhilerin, dünyadan yüz çevirmişlerin, hem yardan hem serden geçenlerin, müptelaların, meczupların öyküleri; dünyaya kök salanların, burjuva görgüsüyle yetişmiş iyi aile çocuklarının, müşteri odaklı hizmet erbabının öykülerinden daha çarpıcıdır.

Münzevî bir yazarın aklı da muhayyilesi de inşa gücü de yeraltına meyleder. "Ben hasta bir adamın, kötü bir adamın, suratsız bir adamım ben..." diye başladığı anlatısını, zihnini ve imgelemini yeraltında gezdirerek sürdürür. Aşinalığı kesindir, batıp çıkmışlığı muhakkak. Belki de batmış ve hiç çıkmamıştır, hep yeraltından sesleniyordur. Böyle kalıcı olması da bundandır. Tek başına bir kadının; üzerine bütün kötülüğüyle gelen dünyanın, bir türlü öldürmediği için güçlendirilen darbelerine karşı koyduğu yolun adı "Yeraltı Demiryolu"dur. Biri amansız bir kayıtsızlığı diğeri cansiperane bir mücadeleleyi anlatır. "Bulduğunuz, yolunda gitmeyen her şeyin hikâyesidir." cümlesiyle başlayan anlatı ise modern tüketim toplumunun "Gösteri Peygamberi" mevkiine yükselen bir adamın, yalanlar

Kitlesel üretimin, kitlesel tüketimin yığıldığı metropolde, yığın hâlinde yaşanır. Çalışmak, doymak, oyalanmak, eğlenmek, eğitim ve tedavi görmek, ulaşmak yığının içinde kalmak demektir.

ve sahtelikler üzerine kurulu bir hayatı ifşa için kendini imhasını hikâye eder.

Tüm bunları ancak yeraltından anlatabilirsiniz. Kent yumakları, metropol tantanası, toplumsal illüzyon ağsı varlığını ne kadar işgal ederse etsin; sızdığınız, çekildiğiniz, tasavvur ettiğiniz yeraltından hikâye devşirir anlatırsınız. Okuyup üzerinde konuşur belki filme çekerler. Çünkü başkasının dramı kentli insanı rahatlatır.

Şehrin nefesinin kesildiği yerde kentlin rüzgârı başlar. Kent rüzgârları karışıp metropol kasırgaları estirir. Hepsinin içinde, hepsine karşı, kendi nabzınızı duya duya tecrübe etmek ve tanık olmak anlamına geliyor yaşamak. İsyân etmek, alay etmek, idare etmek,

itaat etmek ve hikâye etmek; bazen insan kalabilmek için insanlıktan çıkmak: kimi zaman meydana atılıp kimi zaman inzivaya çekilmek metropolün kasırgası altında ayakta kalmanın birtakım gerekleridir. Gereği yerine getirirse dahi varlığındaki gözenekleri, orada kımıldanan "Ecinniler"i hisseder insan. Anlatır, dinler, kandırır, uzlaşır. Sonunda belki delirir, çoğunlukla susturur bütün cinleri ve uslanır.

Fotoğraf: Sertaç Akkuş

loneliness, envelops the narrative, sinks into the author and strikes the reader. The stories of the loners, the proud wretches, the destitute geniuses, those who have turned away from the world, those who are both addicted and depraved are more striking than the stories of those who are rooted in the world, the children of good families brought up with bourgeois manners and the customer-oriented service person.

It is lived in masses in the metropolis where mass production and mass consumption are concentrated. To work, to be fed, to linger, to have fun, to receive education and treatment, to reach means to stay in the pile.

An ascetic writer's mind, imagination and power of construction tend to go underground. The story that he started saying "I am a sick man, a bad man, a sullen man..." he continues his narrative by wandering underground with his mind and imagination. His familiarity is certain, his submergence is undoubtful. Maybe he sank and never came out, he's always calling from the underground. That is why he is so permanent. The name of the way that a woman alone resists the powerful blows of the world, which comes upon her with all her evil, because it never kills, is the "Underground Railroad". One describes a ruthless indifference, the other a fierce struggle. The narrative begins with the sentence "What you find is the story of

everything that went wrong." and tells the story of a man's self-destruction to reveal a life built on lies and falsehoods who reached "Prophet of the Spectacle" of the modern consumer society.

You can only tell all this from underground. No matter how urban tangles, metropolitan fanfare, and social illusion network occupy your existence, you tell stories from the underground that you have infiltrated, withdrawn from and envisioned. They can read and talk about it, maybe film it. Because someone else's drama relaxes the city dweller.

Where the city's breath stops, the urban wind begins. Urban winds mix and blow metropolitan hurricanes. In all of them, against all of them, experiencing and witnessing your own pulse means living. Rebelling, mocking, managing, obeying and telling stories, sometimes dehumanizing in order to remain human, sometimes appearing in the square and sometimes retreating are some of the requirements of surviving under the whirlwind of the metropolis. Even if he fulfills what is necessary, one feels the pores in his being, the "Demons" moving there. He tells, he listens, he deceives, he compromises. In the end, maybe he goes mad, mostly silences all the demons and gets settled.

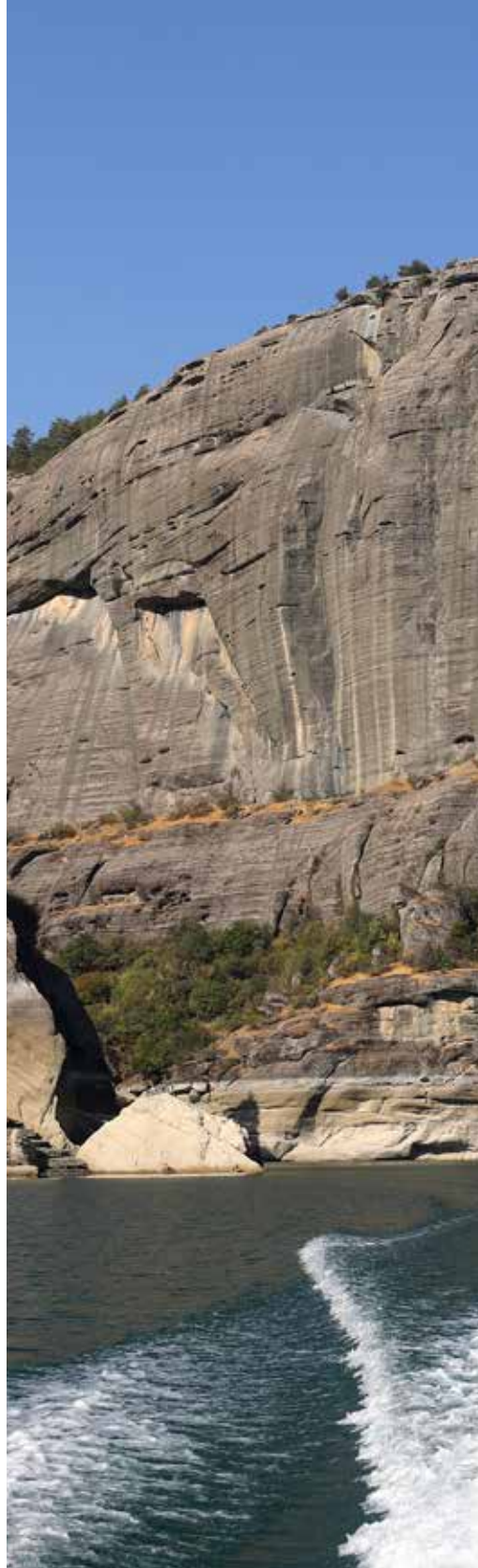

Fotoğraf: Sertaç Akkuş

MARAS'TA **BİR AN**
A MOMENT IN **MARAS**

FOTOĞRAF: İSA TERLİ

ALİ KAYASI

GÜLİZAR GÜNEŞ

Ali Kayası, 150 metre yükseklikte, doğa harikası denilebilecek bir kaya parçasıdır.

Hakkında anlatılan efsaneler, Ali Kayası'nın görkemi kadar etkileyici ve düşündürücüdür.

Hz. Ali'nin küffarla savaşmak için Ali Kayası'na kadar geldiği söylenir. Aynı anlatıya göre kayanın üzerinde bulunan ayak izleri, Hz. Ali'nin atı Düldül'e aittir.

Ali Kayası'na dair anlatılan efsanelerde inancın, tarihin ve doğanın bir araya geldiği görülür.

Kahramanmaraşlıların Ali Kayası'na dair anlattıklarına bakılarak ne kadar zengin bir hayal dünyasına sahip oldukları anlaşılabilir.

Kahramanmaraş-Kayseri yolundan Ilica Kaplıcaları yoluna sapıp 25 km. ilerlediğiniz zaman Ali Kayası'nı görebilirsiniz.

Ayrıca Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Ali Kayası'nı görmek isteyenler isteyenlere özel olarak, Menzelet Barajında tekne turları düzenlemektedir.

Doğa yürüyüşüne ve dağcılığa meraklı herkes için Ali Kayası, ulaşılması gereken, en ilginç zirvelerden biridir.

ALİ KAYASI

Ali Kayası is a piece of rock that can be called a natural wonder and has an altitude of 150 meters.

The legends about it are as impressive and thought-provoking as the magnificence of Ali Kayası.

It is said that Ali (ra) came to Ali Kayası to fight the infidels. According to the same narrative, the footprints found on the rock belong to Ali's (ra) horse Duldul.

In the legends about Ali Kayası, it is seen that faith, history and nature come together.

Considering what the people of Kahramanmaraş tell about Ali Kayası, it can be understood how rich a world of imagination they have.

Turning from Kahramanmaraş-Kayseri road to Ilica Hot Springs road, and you move 25 km forward, you can see Ali Kayası.

In addition, Kahramanmaraş Metropolitan Municipality organizes boat tours in Menzelet Dam for those who want to see Ali Rock.

For anyone interested in hiking and mountaineering, Ali Kayası is one of the most interesting peaks to be reached.

SEFERİ YAZILARIN GENİŞ ZAMAN SÜVARİSİ

THE FULL TIME CAVALRY OF EXPEDITIONARY ESSAYS

Duran Boz, elifba söylevine akitleşen rüyaların dilini çalışır. Gönülden gönüle cönklerin çağılığını taşır. Kendisi olma edimini unutarak varoluşuna yabancılaşan insana işaretler gönderir.

Duran Boz studies the language of dreams that are contracted to speech. He carries the murmur of conks in hearts. He sends signs to the person who is alienated from his existence by forgetting the act of being himself.

ERDOĞAN AYDOĞAN

*neden böyle uzak
ateşler suvaran yüzün
sevincin yitirilmiş adresinde*

*bileydim ah
tenha yumaklarıyla gecenin
alışkanlıklardan kalma bir roman
şu Filistin göğü
derinleştikçe uğultunun siperlerine
ince dokunuşu sevdanın
insanın süren savunmasında¹*

I
Geniş Zaman Süvarileri kitabı çıkmış, farklı ortamlarda kitapla ilgili değerlendirmeler yapılıyordu. Beden Eğitimi öğretmeni olan arkadaşım Harun Sönmez, gizli gizli şiire ilgi duyuyor olmalıydı ki mutad görüşmelerimizin birinde söz, Duran Boz'un şiir kitabına gelmişti. Kitap, yanındaydı; sayfaları rastgele çevirerek kitaptan birkaç bölüm okudu. Şiirlerin farklı bir sesi vardı. Soyut ifadelerin çağırışımı yakalansa bile anlamlandırmak güç

gelmişti. Duran Boz'u giyaben biliyordum ama oturup konuşmuşluğumuz yoktu. Kitabın yayın tarihinden de yardım alarak söyleyecek olursam ilk karşılaşmamız Mayıs 99 olmalı. Duran Boz, o tarihlerde Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi'nde müdür yardımcılığı görevini yürütüyordu. Harun da aynı okulda çalıştığı için tanıştırayım, dedi, birlikte ziyaretine gittik. İdari katta, sağda; müdür odasının çaprazında bir oda... Masa, sandalye, evrak dolabı... Sade, gösterişsiz. Kitaplarının odayı kaplayacağı günler ilerde. Şimdilik boş. Kısa bir tanışma, bilinen, ilk karşılaşmada söylenen cümleler... Harun'un nazik, seviyeli "üstad"la başlayan, gelişen cümleleri... Tarzım değil; oldum olası sıklıkla tanışmalardan, daha doğrusu garip bir tedirginlik duyarım. O zamanlar sanat- edebiyat, birincil gündemimiz değil; akşam sabah ardi sıra gidilecek daha önemli konular var. Edebiyatın usta kalemliyle temasımız birkaç kitaplık...

Bireysel ve toplumsal değişimin yasalarına odaklanmışız. *Dört Terim*, çalışıyor; *Yeniden İnanmak* ve *Müslümanca Yaşamak* için *Vahyin Kılavuzluğu Altında*, *Yoldaki İşaretler*'i yorumlamaya çalışıyoruz.

Duran Boz'la yollarımız, zamanla Şelale Park'ta keşişiyor. Sonra Belman Sitesi'nde; Seha'da... Kitapçılar buluşma noktamız oluyor. Yıllara dayanıklı dostluğumuzun temellerini buralarda atıyoruz. Duran Boz'la tanışıklığımız Selçuk Sitesi'ne, Terzi Yusuf'un yanına gidip gelmelerde dostluğa, abi-kardeş yakınlığına evriliyor.

II
Hiçbir şey yerinde durmadı, kimimiz kimimizi tanıyamaz oldu. Değişimden, dönüşümden herkes özünce payını aldı. Özü muhafaza etmek, ateşten bir gömlek giymektir. Savrulan, tozlu yollarda yitip gidenler olduğu gibi yerinde saymadan, yerini

¹ Ömer Erinç, *Geniş Zaman Süvarileri*, Hece Yayınları, Ankara, 1999.

*why is your face so far
watering fires
in the lost of joy*

*i wish i knew
this Palestine skies
left away from the habits
of the night with its silence
the light touch of love
in human's ongoing plea*

I
The book *Geniş Zaman Süvarileri* was out, it was being appreciated in different places. Harun Sönmez, my dear friend who is a PE teacher, must have secretly been into poetry, in one of our meetings we started talking about Duran Boz's poetry book. He had the book, he read a couple of poems from it. The poetry had a unique sound to it. Even if the connotation of abstract expressions was captured, it was difficult to make sense of them. I knew Duran Boz, but we had not sat down and talked yet. If I tell you with the help of the publication

date of the book, our first encounter must be May '99. Duran Boz was the assistant principal at Kahramanmaraş Imam Hatip High School at that time. Harun was working there too so he introduced us to each other. On the administrative floor, on the right, a room across from the principal's office... Table, chair, document cabinet... Plain, unpretentious. The days that his books would take up the room were ahead yet. It was empty by then. A short acquaintance, familiar phrases said at the first meeting... Harun's sentences began with a gentle, level-headed "master" and go on... Not my style; I have always been bored about new acquaintances, or I must say, I feel a strange uneasiness. At that time, art-literature was not our primary agenda; there were more important matters to go after in the evening and morning. Our contact with the masters of literature was nothing more than a few bookshelves... We were focused on the principles of change of humans and society. We studied *Dört Terim*, tried to understand *Yeniden İnan-*

mak and Müslümanca Yaşamak, Vahyin Kılavuzluğu Altında, Yoldaki İşaretler.

Our paths with Duran Boz crossed in Şelale Park. Then in Belma Site, in Seha... Bookstores became our meeting point. Here we laid the foundations of our long-standing friendship. Our acquaintance with Duran Boz evolved into friendship and then a brother intimacy during the visits to Selçuk Site, to the tailor Yusuf.

II
Nothing stayed the same, some of us could not recognize others anymore. Everyone has had their share of change and transformation. To preserve the essence was to wear a shirt of fire. Just as there were those who were blown away and lost on dusty roads, there were those who kept their place/stayed in place without counting; one of them is Duran Boz.

Duran Boz is what he did/could not say and write as well as what he said and wrote. Duran Boz has always longed for

koruyanlar/ yerinde kalanlar oldu; onlardan biri de Duran Boz'dur. Duran Boz, söyledikleri ve yazdıkları olduğu kadar söyle(-ye)medikleri ve yaz(a)madıklarıdır. Duran Boz, hep şehri özlemiştir; onun için taşra bir mahkûmiyettir. Taşrada gün gün derinleşen yalnızlık biraz Ankara, çokça İstanbul özlemidir. Erenköy'den Bostancı'ya talimin merkez üssü Akay Yokuşu'nadadır. Çıksızlık karşısında sığınak Mekke ve Kudüs'tür. Şehirleri kardeş yapan ruh, bilincini hep diri tutar. İstanbul'u sevdiği gibi Buhara'yı, Üsküp'ü, Kurtuba'yı, Kırım ve Kahire'yi de sever. Ona göre Filistin, ümmet bilincinin adıdır.

Duran Boz, bilincin hikmetle donanması çabasını inatla sürdürür. Sarıp sarmalayan, gözeten ve tutan bakışları vardır. Bir kapının eşiğinde bekler gibi tedirgindir. Yalnızlara kalmaktan korkar. O, uzun süre bir devrim düşünde kalmıştır. Şehrin uzak köşesinden koşarak gelen adamın çağrısını yeniler günün her vaktinde. *Şehri ortasından geçen bayrak gibi başparmağını göndere çeker. Yağmura gül seren atlarla kapılardan kapılara akar.*

Duran Boz, uzun yürüyüşlere çıkar; her sabah güneşin olağan koşusuna tanık olur. Dağlar ardından gençleşen ufukları izler, çarşılarla dağılan rahmete, evlere esen sevince ortak olmak ister. Kelimelere yeni elbiseler diker; şaşırırsınız. Aynaları sevdalarınız, 'anlamın tümel seccadesini' tuhaf bulsanız da 'yüzünü tenhalara çizen çocuğa' el verirsiniz. Duran Boz, düşünce

Duran Boz Arşivinden. Nuri Pakdil ve Rasim Özdenören'le birlikte.

Duran Boz, söyledikleri ve yazdıkları olduğu kadar söyle/yemedikleri ve yaz(a)madıklarıdır. Duran Boz, hep şehri özlemiştir; onun için taşra bir mahkûmiyettir.

mirasımızın öncülerini yarına taşımayı bir ödev bilir. Onların kitaplarını tekrar tekrar okur. Sezai Karakoç'u baştan sona yeniden okumada ona yol arkadaşı olamadığımızı itiraf etmeliyim. Onun kararlılığı gıpta edilecek düzeydedir. Başladığı işi hemen tamamlamak ister. Bir işi bitirince hemen diğerine yöneldiği için birlikte çalışmak zordur. Zor beğenir. Duran Boz, baskın bir kişiliğe sahiptir. Üzerinde çalıştığımız konuyu kendisine fazlasıyla dert edinir. Bütün işleri sancılıdır. Olgunlaşma ve sancı omuz omuzadır. Ulaştığı sonuçları en doğru sonuç olarak görür. Tercihinin doğru olduğu noktasında sizi de ikna eder. Göçebedir Duran Boz. Sabırla yürünen sokaklar, halka açık parklar, esnaf çay ocakları, kitapçılar onun mekânıdır.

Kafelere yabancıdır, kekredir kafelerin dünyası. Çayı sever fakat kahve içtiğini görmedim.

Uzun telefon görüşmelerine sigarasının eşlik ettiği dönemlerde gün içinde birkaç paketi küle çevirdiği bilinir. Bıraktım, demiş ve bırakmıştır. İç ağrısına dönüşmemiştir bu ayrılık.

Duran Boz, hep yoldadır; yolculuk hallerini bilir. Rastlaştıklarına kırık dökük de olsa birkaç cümle kurmak ister. Kelimenin yükünü omuzlamaya çalışır. Gelişigüzel söylemez de yazmaz da. Canı harfler olan kelimelerin yükümlülüğünü taşır gövdesinde. Yılların biriktirdikleriyle taşranın getirip önüne bıraktıkları arasında gerili yaşar. Yabancılaşan ne varsa hayatımızda yönünü oraya çevirir; kayboluşun acısını derinden hisseder. Savrulmaların hüznü yansır cümlelerine. Benliğinde bütün çürümüşlüklere karşı inatçı bir öfkeyi emzirir. Dostluk tünelleri açar, gözyaşıyla beslenen her halka. Yalanların baş döndüren tezgâhında içindeki kuşlar da kanar. Kalbini vahyin zamanı onaran sesine ayarlar. Yeryüzünde ancak çalışarak var olunacağına inanır. Elinin emeğinden gayrısına bütün kapıları kapatır. Sorgusuna güç getirilemeyecek varlığın hayalinde gölgelenmez. Duran Boz, her gün çarşısı bir ucundan diğer ucuna kat eder. Bu, şehrin kalbine doğru bir yürüyüştür. Trabzon Caddesi'nden, Bakırcılar Çarşısı'na, Kapalı Çarşı'nın telaşlı aralıklarından ahşap işçiliğinin zarif kıvrımlarına ilmik ilmik dokunan yaşamlara göz kulak olur.

the city; for him, the country is a conviction. The loneliness that deepens day by day in the countryside is a longing for Ankara, a lot for İstanbul. The center of the drill from Erenköy to Bostancı is on Akay Yokuşu. The refuge for him is Mecca and Jerusalem. The spirit that makes cities brothers always keeps his consciousness alive. Just as he loves İstanbul, he also loves Bukhara, Skopje, Cordoba, Crimea and Cairo. According to him, Palestine is the name of the ummah consciousness.

Duran Boz stubbornly continues his effort to equip consciousness with wisdom. He has eyes that envelop, watch and hold. He is nervous, as if waiting in the doorway. He is afraid of being alone. He has long dreamed of a revolution. He renews the call of the man who came running from the corner of the city at any time of the day. Like a flag in the middle of the street, he puts his thumbs up on the go. He flows between doors with horses that spread roses to the rain. Duran Boz takes long walks, witnesses the ordinary run of the sun every morning. He follows the horizons after the mountains, he wants to be a partner in the mercy that spreads to the bazaars and the joy that blows into the houses. He sews new clothes to words; you would be surprised. Even if you find the 'universal prayer rug of meaning' strange, you give your hand to the 'child who draws his face in secluded places'.

Duran Boz considers it his duty to carry the pioneers of our intellectual heritage to the future. He reads their books over and

Duran Boz is what he did/could not say and write as well as what he said and wrote. Duran Boz has always longed for the city; for him, the country is a conviction.

over. I must admit that I could not be his companion in rereading Sezai Karakoç from start to finish. His determination is enviable. He wants to finish the job he started right away. It is difficult to work together, as once he finishes one task, he immediately turns to the next. He is selective. Duran Boz has a dominant personality. He takes a lot of trouble for himself on the subject you are working on. All his work is painful. Maturation and pain go hand in hand for him. He sees the results it reaches as the most accurate result. He will also convince you that his choice is right.

Duran Boz is nomadic. Streets where he can walk patiently, public parks, tradesmen's tea houses, bookstores are his places. He is foreign to cafes. He likes tea, but I've never seen him drink coffee. It is known that during the periods when his long phone calls are accompanied by his cigarette, he turns a few packs

into ashes during the day. When he said he quit, he really did. This quitting has not turned into an inner pain.

Duran Boz is always on the road, he knows the travel conditions. He wants to talk a little with every friend he sees. He tries to lift the burden of the word. He neither speaks nor writes casually. He carries the obligation of words that have letters in its body. He lives in tension between what the years have accumulated and what the country brings and leaves in front of him. Whatever is alienated in our lives, it turns its direction there and deeply feels the pain of loss. The sadness of the blows is reflected in his sentences. He nurses a stubborn anger against all the rottenness in his being. Every ring fed with tears opens friendship tunnels. Birds in it bleed in the dizzying loom of lies. He tunes his heart to the sound of revelation that repairs the time. He believes that he can only exist on earth by working. He closes all doors except for the labor of his hands. He is not overshadowed in the imagination of the being that cannot be questioned.

Duran Boz crosses the bazaar every day. This is a walk into the heart of the city. From Trabzon Street to the Coppersmiths' Bazaar, from the hectic gaps of the Grand Bazaar to the elegant curves of woodworking, he keeps an eye on the lives that are woven thread by thread. Sometimes with fast and sometimes slow steps, it reaches the shadows of the mansions and re-establishes the city, he always tries to keep his memory alive. His words, however tense, do not miss any detail.

Duran Boz, Mustafa Köneçoğlu, Eray Sarıcam

Bazen hızlı bazen yavaş adımlarla konakların gölgelerine varır, şehri yeniden kurar; hafızasını hep diri tutmaya gayret eder. Kelimeleri, her ne kadar gerilimli olsa da hiçbir ayrıntıyı atlamaz.

Duran Boz, hep bir dergi çıkarmayı özlemiştir. *Kelam*'la başlayan yolculuğunu, *Edebiyat*'la geliştirmiş; *Kayıtlar*'ın sahifelerinde dost gönüllerle bir arada olmuştur. Çalışma hayatının telaşına *Dost*'la serinlik katmış, *Hece*'nin güçlü sesine ortak olmuştur. *Yitiksöz* de bunun bir parçasını oluşturur. Duran Boz, ilahiyat eğitimi almıştır. Geleneğin izini sürer. Gözünü yeniden ayırmaz. Kiminle sırdaş olunacağını bilir. Ham söze paha biçmez. Tarihsel mirasın doğasına saygı gösterir. Her coğrafyanın kaderinde başkalık vardır. Kendi hikâyemizi okumadan edindiğimiz dili suni bulur. Zihinsel kopmaların kargaşasını tesviye etme çabasını sürdürür.

Hep gözetmek ister. Ona göre; olgunlaşmadan kirlî mülkiyete karşı durmak olası değildir. Esenlik vakitlere sanatla, aşkla; içevini gürleştirerek ulaşılabilir. O, daima eylemden yanadır; koşmak, yorulmak tutkuyla, dua ile ateş ile azıklanmak gerekir, der. Duran Boz, elifba söylevine akitleşen rüyaların dilini çalışır. Gönülden gönüle cönklerin çağılısını taşır. Kendisi olma edimini unutarak varoluşuna yabancılaşan insana işaretler gönderir. Çantasında, dünyanın ağırlığı vardır: Kitaplar. Bilgiyle girilecektir bilincin iç evrenine; buna inanır. Kendisiyle barışık olmayan bir varlığa dönüştürülüyor insan; buna üzülür. Belleksizlik, sevgisizlik ikliminde yeniden sahici seslere kulak vermek gerekir; bunu savunur. Duran Boz, yaşamak aşk ile kaimdir, der. Kalbinde ayetler taşıyan insanların safında yer alır. Kalbini ve eylemini içtenliğine sesine yoneltir. Her durumda samimiysizliğin hasmı olur. Kalemin yükünü bir ömür taşıma niyetini sürekli yeniler. Sezai Karakoç'un Rasim Özdenören'e söylediği "... Ama biz Müslümanız!" ifadesini bayrak gibi taşır. Bu, onun hayat karşısındaki tavrını, yazın dünyasında da durduğu yeri işaret eder.

Duran Boz, mahrem söz ifşa etmez. Ke-tumdur. Ne olup bitmişse olanla olup bitmiştir. Meclis dağılmış, sessizlik devrimi, hükmünü ferman etmiştir.

Duran Boz, taşrada akransızdır. Daha çok öğrencileri, genç yazın emekçileri, eğitim camiasından yazıya gönül vermiş bir grup insanla sözü bereketlendirmeye çalışır.

Duran Boz'un evi, selam ile gelene her daim açıktır. Gittiğinizde kitap odaları karşılar sizi... İç içe odalarda raf raf kitaplar. Tasnif edilmiş ya da tasnif edilmeyi bekleyen onlarca, yüzlerce kitap. Altları çizile çizile okunmuş kitaplar. Üzerlerinde gecenin sancısı olan kitaplar. Sayfaları çevirdiğinizde doludizgin yürüyüşler görürsünüz, kulağınıza Do-

Duran Boz, bilincin hikmetle donanması çabasını inatla sürdürür. Sarıp sarmalayan, gözetken ve tutan bakışları vardır.

ğu'dan Batı'dan esintiler gelir. Yaprak yaprak açılır mevsimler, türkü olur; Âşık Veysel gelir, Ruhi Su gelir, Münir Nurettin gelir, Yesari Asım gelir... Konuşursunuz, eyvallah der, ben anlamam o işlerden siz daha iyi bilirsiniz, der. Şunu gördün mü diye masadaki bir kitaba uzanır; çoğunu görmemişsinizdir; ondan işitirsiniz. Habersizliğinizle incitmez sizi. Her güne bir düş yorumudur kitapları; evin içine ait olanlar hep önceliklidir. *Edebiyat*, *Mavera*, *Yedi İklim*, *Hece*, *Dergâh* alır sohbetin ağırlığını. Söz, her seferinde Nuri Pakdil'e gelir, Sezai Karakoç'a gelir. Onlara Cahit Zarifoğlu, Alaeddin Özdenören eşlik eder. Unutmaz hiçbirini güzel adamların. *Hamle*'nin, *İkinci Yazıları*'nın heyecanı dolar odaya.

Sözün hülasesi; Duran Boz namı diğer Ömer Erinç, insan, insana sığınaktır, der. İnsanın kendi kıyametine koşar adım gitmesine razı olmaz. İnsanı onaracak kapılar açmaya gayret eder. Gücü yettiğinde insan/kitap biriktirir.

Duran Boz has always had a desire for publishing a magazine. started his journey with *Kelam*, and developed it with *Edebiyat*; he was together with friendly hearts on the pages of *Kayıtlar*. He added coolness to his working life with Dost and shared the strong voice of *Hece*. *Yitiksöz* is also a part of it.

Duran Boz studied theology. He follows tradition. He won't take his eyes off what's new. He knows who to confide with. He does not put a price on words. He respects the nature of historical heritage. Every geography has a different destiny. He finds the language we acquired without reading our own story artificial. He continues his effort to level the turmoil of mental ruptures.

He always wants to watch. According to him, it is not possible to stand up to dirty property before it matures. Well-being can be reached through art, love, and deepening inner self. He is always on the side of action, he says, running, getting tired must be fed with passion, prayer and fire.

Duran Boz stubbornly continues his effort to equip consciousness with wisdom. He has eyes that envelop, watch and hold.

Duran Boz studies the language of dreams that are contracted to speech. He carries the murmur of conks in hearts. He sends signs to the person who is alienated from his existence by forgetting the act of being himself. In his bag is the weight of the world: books. With knowledge it will be entered into the inner universe of consciousness, he believes man is transformed into a being who is not at peace with himself, he regrets. In the climate of memorylessness and lovelessness, it is necessary to listen to authentic voices again, he defends.

Duran Boz says that living is enduring with love. He stands with people who carry verses in their hearts. He directs his heart

and action to the sound of sincerity. In any case, insincerity becomes the enemy. He constantly renews his intention to carry the burden of the pen for a lifetime. He carries Sezai Karakoç's statement to Rasim Özdenören like a flag: "... But we are Muslims!" This indicates his attitude towards life and where he stands in the world of literature. Duran Boz does not reveal any private things. He is secretive. Whatever happened is over with what happened. The parliament has been dissolved, the revolution of silence has decreed its verdict.

Duran Boz is peerless in the countryside. He tries to enrich the word with mostly students, young literary workers, and a group of people from the education community who have devoted themselves to writing.

Duran Boz's house is always open to those who come with greetings. Book shelves greet you when you get in.. Books on shelves in nested rooms. Dozens, hundreds of books sorted or waiting to be sorted. Books that have been read underlined. Books with the throes of the night on them. When you turn the pages, you see full-blown walks, you hear breezes from the East and the West. The seasons open, leaf by leaf, become a song; *Âşık Veysel* comes, *Ruhi Su* comes, *Münir Nurettin* comes, *Yesari Asım* comes... You talk, he says I do not understand, you know better than me on that matter. He reaches for a book on the table and asks if you saw, most of which you haven't seen, you hear from him there. He won't hurt you about your ignorance. It is a dream interpretation for every day, those books belonging to the house always take priority. *Edebiyat*, *Mavera*, *Yedi İklim*, *Hece*, *Dergah* take the weight of the conversation. The word comes to Nuri Pakdil every time, it comes to Sezai Karakoç. They are accompanied by Cahit Zarifoğlu and Alaeddin Özdenören. Don't forget any of *Yedi Güzel Adam*. (Seven Beautiful Men) The room is filled with the excitement of *Hamle*, *İkinci Yazıları*.

Briefly, Duran Boz, also known as Ömer Erinç, says that man is a shelter for man. He does accept that a person rushes to his own doom. He strives to open doors that will repair people. He collects as many people/books as he can.

Duran Boz Arşivinden. Rasim Özdenören, Mehmet Narlı, Ömer Erdem, Yılmaz Daşçioğlu...

MARAS BLUES

MARAS BLUES

Maraş'a geldiğimde payıma düşen bir gariplik hissetmemek olur daima. Tuhaf bir şekilde bildiğim bir yerde olmanın güvenini duyarım gelip gitmelerimde.

When I come to Maraş, my share is always not feeling any strangeness. Oddly enough, I have the confidence of being in a place I know when I come and go.

M. FATİH KUTLUBAY

Yazmaya başladığımdan beri farkında olduğum bir gerçeklik: Ben bir mekân öykücüsüyüm. Mekânın içimde kurduğu o derin hikâyeyi anlatmaya çalışıyorum yazarken. Yaşadığı ev değişikliğine, okul değişikliğine hatta şehir değişikliğine karşı tepkisiz sürüp giden hayatlara inat bir yerde bulunmak bende çok büyük yer kapladı. Kurmaca bir metni yazmadan önce de ilkin mekânı düşünüp ona göre pozisyon almam bundan. Çocukluğumdan beri sürüp gelen bu hasleti şimdi mekân üzerine uzun boylu düşününce daha iyi anlıyorum. Zihnim mekânlarla hatta onların temel dekoru olan şehirlerle şekillendi. Şehirleri kokularla, yapılarla, renklerle kodladım zihnime. Aralarındaki bağlantıyı, benzerliği, farklılığı ayırt etmeye çalışırdım. Yeğenim de başka bir şehirde palmye görünce "Aaa Adana ağacı!" diye işaret etmişti. Mekânlar hakkında farkında olmadan biriktirdiğimiz im-

gelerin toplamı bu cümlede saklı. Şehirle ve mekânla bağlantılı tüm imgeler bizde böyle bir toplam oluşturuyor. Çocukken belli tipteki pencere ferforjelerini sadece Adana, Mersin ve Osmaniye'de görür, aralarındaki bağlantıyı çözmeye çalışırdım. "Anne aynı usta mı yapmış tüm bunları?" Yahut merdiven dairelerini kaplayan delikli tuğlaların sıcak memleketlerde olduğunu fark etmem. Ağaçlar, çiçekler, kuş yuvaları, kaldırım taşları... Bu böyle uzar gider.

İşte çocukluğumdan beri gittiğim her şehir için ayrı ayrı kurduğum imgeler heybemi bu yazıda Maraş için açacağım. Çünkü Maraş benim mekân temelli hikâyemin şehirlerinden birisi. Benim dahi fark edemediğim ama belki bir Maraşlının okuduğunda şıp diye anlayacağı mekân unsurları serpilmiş olabilir yazdıklarına. Bunun arka planına kısa bir tur atmak niyetim. Nedir babası Adanalı annesi Antepli olan bir adamı kısa

sürelide dahi olsa yaşamadığı bir şehre böylesi yakın kılan? Bu sorunun cevabını bulacak mıyım bilmiyorum ama mekân üzerine düşünmenin bende bıraktığı lezzet için dahi bu arayışa değer.

"Bu şehir Antep gibi kokuyor.", "Ne güzel yokuşlu sokakları var, bisiklet sürmesi ne keyifli olur burada.", "Her damda tarhana serili, kuşlar da hiç aç kalmaz." diyen bir çocuk vardı. O çocuğun izinden gidip bir şeyler bulacağımı düşünüyorum "İnsanın anayurdu çocukluğudur." diyene selam ede ede.

Maraş'a geldiğimde payıma düşen bir gariplik hissetmemek olur daima. Tuhaf bir şekilde bildiğim bir yerde olmanın güvenini duyarım gelip gitmelerimde. Antep'e benzeyen sokaklardan, onunkileri andıran şemsiyeli minarelerden, ortalığı saran yemek kokularından olabilir bu. Yahut birbirine ulanan kurtuluş destanlarından.

A reality that I have been aware of since I started writing: I am an environment storyteller. I am trying to tell the deep story that a place has built inside me while writing. Being in a place that was unresponsive to the change of home, school, and even city change took a huge place for me. That's way I first think about the place and take a position accordingly before I write a fictional text. I understand this trait that has been going on since my childhood better now, when I think about the notion of place at length. My mind has been shaped by places, and even by cities as their basic decor. I coded the cities with odors structures and colors in my mind. I would try to distinguish the connection, the similarity, the difference between them. When my nephew saw a palm tree in another city, he said, "Oh, an Adana tree!" he had pointed out. The sum of the images we have unconsciously accumulated about places is hidden in this sentence. All images

associated with the city and the place create such a total for us. As a child, I used to see certain types of window wrought iron only in Adana, Mersin and Osmaniye, and tried to unravel the connection between them. "Mother, did the same master do all this?" Or I realized that the perforated bricks covering the stairwells are in warm countries. Trees, flowers, birdhouses, paving stones... It goes on.

Here, I will open my saddlebag of images for each city I have visited since my childhood, for Maraş, in this article. Because Maraş is one of the cities of my place-based story. There may have been elements of space that even I could not notice, but that perhaps a Maraş native would immediately understand when they read it. I intend to take a brief tour of the background of this. What makes a man whose father is from Adana and whose mother is from Antep so close to a city where he has not lived, even for a short time?

I don't know if I will find the answer to this question, but even for the pleasure I feel by thinking about a place, it is worth the search.

There was a boy who said "This city smells like Antep." "What beautiful hilly streets it has, how enjoyable it is to ride a bike here." "Tarhana is spread on every roof, the birds never go hungry." I think that I will follow that child's footsteps and find something while greeting the ones who said "Man's homeland is his childhood."

When I come to Maraş, my share is always not feeling any strangeness. Oddly enough, I have the confidence of being in a place I know when I come and go. Oddly enough, I have the confidence of being in a place I know when I come and go. This may be due to the streets resembling Antep, the minarets with umbrellas resembling theirs, and the smell of food that surrounds the place. Or from the epics of salvation that reach each other.

Bu ihtimalleri aklımda tutup bunların tümünün beni sardığı bir güven duygusundan bahsedeyim. Bu güven duygusu mekânı sahiplenmemizden olabilir ya da onun bizi sahiplenmesindedir bilmiyorum. Çözmeye çalışalım hadi: Kayseri’de yaşarken anemle babam memleket hasretine deva diye Adana ve Antep’te çekilen dizileri daha bir şevkle izlerlerdi. Yedi Güzel Adam’ın ilk yayınladığı gün bu hissi yakından duymuştum. Bizim oralardandı anlatılan hikâye. Maraş’ta garip olmamanın bir sebe-

Zihnim mekânlarla hatta onların temel dekoru olan şehirlerle şekillendi. Şehirleri kokularla, yapılarla, renklerle kodladım zihnime.

bini buluyor gibiyim: Gıyabında dizilerle dahi olsun sahiplendiğimiz bir şehir, koynuna girdiğimizde elbette saracaktır bizi. Hikâyenin doğası bu.

Evi dağılanın yurdu genişler mi bilmem ama memleketinden ayrılmanın genişliyor. Öyle bir genişliyor ki Kayseri’den Antep’e altı saat süren otobüs yolculuğunun üçte ikisinin bitmesi anlamına gelen Maraş’a varmak, eve varmak oluyor mesela. Maraş’a vardıysak tamamdır artık memlekette say kendini.

Bu sahiplenme başka yerlerde de sürüyor.

Maraş bir şekilde beni kendisinden ayırmıyor. Trabzon’a üniversite okumaya gittiğimde şehrin ortasında Maraş Caddesi yazılı bir tabela görünce gayriihtiyari gülümseten bir tanışlık hissi. Maraş’taki Trabzon Bulvarı keza. Ağabeyimin Maraş’ta okumasını da not edeyim şuracığa. İki kardeşin iki kardeş şehirde okuması da başka bir hikâye değil mi?

Nihayet Maraş ile aramdaki kader düğümüne bir yenisi ulanıyor yakınlarda. Salgının tavan yaptığı dönemde Antep’teki salonlarda yer bulunmuyor. Bulunsa dahi kısıtlamalar, tedbirler, iç sıkın önlemler. Akıllara Maraş geliyor. Olur mu ki? Bal gibi de oluyor. Yarı Adanalı yarı Antep’li bir çift olarak Maraş’ta düğün yapıyoruz, dağların tepesinde bir orman kuytusunda hem de. Maraş, bir yuvanın kapılarını açtığımız anahtarı da sunuyor bize. Daha ne yapsın?

Zihnimdeki haritada yaşayabileceğim şehirlerin sınırlarını çizer durum yıllardır. Bu sınırın dışına çıkmak, başka bir yerde olmak, garip olmak demek olacaktır. İşte o çizginin en kuzeyinde duruyor Maraş. Yaşayabilirim dediğim yerlerin psikolojik sınırının berisinde. Belki gün gelir yaşarım da bilmiyorum ama yaşamadan dahi kendini memleket kılan

bu şehre kibar bir selam olsun bu yazı. Sorumun cevabını da buldum sanıyorum: Kan ıspatsız kaynıyor.

Her daim.

Let me keep these possibilities in mind and talk about a sense of confidence that all of them have engulfed me. This sense of trust may be because we own the place, or it may be because it owns us, I don't know. Let's try to figure it out: While we were living in Kayseri, my parents used to watch TV series shot in Adana and Antep with more enthusiasm as a cure for their homesickness. I felt this feeling closely the day Seven Beautiful Men first aired. The story told was from our place. I seem to find a reason why I am not a stranger in Maraş: A city that we embrace, even with serials in absentia, will of course embrace us when we enter its bosom. That's the nature of the story.

I don't know if the homeland of the one whose house is broken up will expand, but the one who leaves his hometown is expanding. It expands to such an extent that arriving in Maraş, which means that two-thirds of the six-hour bus journey from Kayseri to Antep has ended, for example, is arriving home. If we arrived in Maraş, it's okay, consider yourself at home. This ownership continues elsewhere. Maraş somehow does not separate me from him. When I went to Trabzon to study at university, it was a feeling of acquaintance that made me smile involuntarily when I saw a sign with Maraş Street in the middle of the city. Trabzon Boulevard in Maraş as well. Let me also note that my brother studied in Maraş. Isn't it another story that two brothers study in two sister cities?

My mind has been shaped by places, and even by cities as their basic decor. I coded the cities with smells, structures and colors in my mind.

Finally, a new knot of fate is coming between me and Maraş. During the peak of the epidemic, there was no room in the halls in Antep. Even if it was found, there was restrictions, measures, and depressing measures. Maraş came to our minds. Was it possible? Everything went smoothly. As a half Adana and half Antep couple, we had a wedding in Maraş, in a forest nook at the top of the mountains. Maraş also offered us

the key to open the doors of a home. What else could she do?

For years, I've been drawing the borders of cities where I can live on the map in my mind. To go beyond this limit, to be anywhere else, would be awkward. Here, Maraş stands at the far north of that line. Beyond the psychological limit of places I thought I could live. Maybe one day I will live, I don't know, but let this article be a kind greeting to this city that makes itself a homeland even without living it. I think I found the answer to my question: It takes a fancy to it unproven. All the time.

DEDEBABA TÜRBEŞİ

SULTANS AND MAQAMS

Devebaba namıyla anılan Hüseyin, 33 yaşında Efsus'da (Afşin) Ashab-ı Kef'e taş taşırken vefat etmiştir. Şimdi onun ismi Afşin'de Dedebaba olarak anılmaktadır.

Hüseyin, who is known as Devebaba, died at the age of 33 while carrying a stone to the Companions of Kef in Efsus (Afşin). Now his name is known as Dedebaba in Afşin.

MEHMET GÖREN

Afşin Dedebaba Türbesi 13. yüzyılda Selçuklular tarafından yapılmış bir külliye'dir. Dedebaba Türbesi ile ilgili birkaç rivayet bulunmaktadır.

Afşin merkez Dedebaba mahallesinde bulunan türbe Piralî Camii'n (Ulu Camii) karşısındadır. Türbe kare şeklindedir. Girişi doğu cephesindedir. Birisi batı ikisi de güneyde olmak üzere üç pencere ile aydınlanan türbenin üzeri yarım kubbe ile kapatılmıştır. Türbe hasta olanlar tarafından ziyaret edilmektedir. Bir veya iki gece kalınmaktadır. Ayrıca Dedebaba Türbesi inanç turizmi açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Mahalleye ve zaviyeye adını veren şahıs belgelerde Devebaba adı ile kaydedilmiştir. 1527 yılına ait tahrir esnasında da zaviyenin bulunduğu mahalle bu ad ile kaydedilmiştir. Alaüddevle Bey'in 906/1500 ve 916/1510 tarihli vakfiyelerinde, zaviyelerin vakıfları kaydedilmiş ve 1510 tarihli vakfiyede mutfağı, deposu ve ona tabi olan bütün binaları ile birlikte Alaüddevle Bey tarafından yenilenmiştir.

Dedebaba Türbesine Selçuklular, Dul-kadiroğulları ve Osmanlılar tarafından önem verilmiştir. Zaviyenin faaliyette olduğu yıllarda sosyal hayat üzerinde çok

Bir rivayete göre de Dedebaba (Develibaba) Hacı Bektaş-ı Veli'nin müritlerinden olup, Efsus (Afşin) tekkesini açtığı belirtilmiştir.

etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Buraya gelenlerin yemek ve diğer ihtiyaçları karşılıksız görülmekteydi.

Bir rivâyete göre de Dedebaba (Develibaba) Hacı Bektaş-ı Veli'nin müritlerinden olup, Efsus (Afşin) tekkesini açtığı belirtilmiştir.

Hikayesi şöyledir: "Anadolu Selçuklu Hükümdarlarından 1. Alaaddin Keykubat zamanında Medine Ensarlarından Hüseyin ve Himmet adında iki zat (kardeş oldukları da rivayet edilmektedir) Ashab-ı Kef'in methini duyup gönül vererek Ashab-ı Kef'in hizmetinde bulunmak üzere Medine şehrinden Efsus'a (Afşin) gelirler. Gönüllü asker olan bu zatlardan Hüseyin Deve Bölüğü'nün komutanlığına getirilir ve Ashab-ı Kef'in

yapımına develerle taş taşır. Nitekim kitabelerde yer alan kayıtlarda Ashab-ı Kef Külliyesi'nin esasını oluşturan üç ana bölümden biri olan caminin Ala-addin Keykubat döneminde 1233 yılında inşa edildiğidir. Devebaba namıyla anılan Hüseyin, 33 yaşında Efsus'da (Afşin) Ashab-ı Kef'e taş taşırken vefat etmiştir. Şimdilerde onun ismi Afşin'de Dedebaba olarak anılmaktadır.

Hüseyin ile birlikte gelen Himmet (baba) ise Elbistan'a yerleşmiştir.

Fotoğraf: Mehmet Gören

The mausoleum, located in the Dede Baba District of Afşin, is opposite the Pıralı Mosque (Ulu Mosque). The tomb is square in shape. The entrance is on the east side. The tomb, which is illuminated by three windows, one on the west and two on the south, is covered with a half dome. The tomb is visited by the sick. They spend one or two nights there. In addition, Dede Baba Tomb has an important place in terms of faith tourism.

The person who gave his name to the

According to a rumor, it is stated that Dede Baba (Develibaba) was one of the followers of Hacı Bektaş-ı Veli and opened the Efsus (Afşin) lodge.

neighborhood and the zawiya was recorded in the documents as Devebaba. During the census of 1527, the neighborhood where the zawiya was located was recorded with this name. In Alaüddevle Bey's endowments dated 906/1500 and 916/1510, the foundations of the zawiya were recorded and in the endowment dated 1510, it was renovated by Alaüddevle Bey with its kitchen, warehouse and all the buildings subordinate to it.

Dede Baba Tomb was given importance by Seljuks, Dulkadiroğlus and Ottomans.

It is understood that the zawiya had a great impact on social life in the years it was active. The food and other needs of those who came here were seen as unrequited.

According to a rumor, it is stated that Dede Baba (Develibaba) was one of the followers of Hacı Bektaş-ı Veli and opened the Efsus (Afşin) lodge.

His story is as follows: "During the reign of Anatolian Seljuk Rulers, Alaaddin Keykubat I. two people named Hüseyin and Himmet (it is also rumored that they were brothers) from the Ansars of Medina heard the praise of the Companions and gave their hearts to Efsus from the city of Medina to serve the Companions. Hüseyin, who is one... one of these volunteer soldiers, is brought to the command of the Camel Company and carried stones to the construction of the Companions of the Khef with camels. As a matter of fact, the records in the inscriptions indicate that the mosque, which is one of the three main parts that form the basis of the Ashab-ı Khef Complex, was built in 1233 during the reign of Alaaddin Keykubat. Hüseyin, who is known as Devebaba, died at the age of 33 while carrying a stone to the Companions of Khef in Efsus (Afşin). Now his name is known as Dede Baba in Afşin.

Himmet (father), who came with Hüseyin, settled in Elbistan.

OĞUZ PAKÖZ:

"HAYAT MARAŞ'TA BAŞLAMIŞTIR DİYEBİLİRİZ"

"WE CAN SAY THAT LIFE STARTED IN MARAŞ"

Kahramanmaraş'ın velut kalemlerinden biri; Oğuz Paköz. Yıllardır *Alkış* dergisinin ağır sorumluluğu da onun omuzlarında. Oğuz Paköz'le çocukluğunun Maraş'ını konuştuk.

One of the heroic writers of Kahramanmaraş; Oğuz Paköz. The heavy responsibility of *Alkış* magazine has been on his shoulders for years. We talked to Oğuz Paköz about the Maraş of his childhood.

Söyleşi: HATİCE ÇINAR

Oğuz Bey, hayatınızın büyük bir bölümünü Maraş'ta geçirdiniz. Çocukluk günlerinizdeki Maraş'la bugünkü Maraş'ı kıyaslamanızı istesek, bize neler anlattırınız?

Benim çocukluk günlerimde Maraş büyükçe, güzel, şirin bir köy gibiydi. Neredeyse her evde bir hayvan vardı. Pek çok evde daha da çok. Yük hayvanı, büyük ve küçükbaşlar olduğu gibi kümes hayvanları da vardı. Çok küçük yaşlarımda iken ara sokakların çöplerinin bile bu yük hayvanları aracılığı ile toplandığını anımsıyorum. Büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar için kentin üç yerinden nahır kaldırılırdı. Bu uygulama 1965 yılına değin sürmüştür. Hemen her evde bir dut ağacı vardı. Pek çok evde asma (üzüm) ağacı da bulunurdu. Bundan sonra sıra incir ağacına gelirdi.

Başka başka ağaçlar da bahçeleri süslerdi ama öncelik bunlarda idi. Bu ağaçlar yazın evi gölgelendirir, kışın ise yapraklarını döktüğü için güneşin evin içine girmesini engellemezdi. Hemen her evde gül, karanfil, mentur, çıtlık, balık ağzı, reyhan, karagöz gibi çiçekler saksılarda evi süslerdi. Hiçbir ev bir başka evin güneşini ya da rüzgârını kapatmazdı. Yolları genelde çınar ağaçları süslerdi. Bu bakımdan neresinden bakılırsa bakılıns Maraş yemyeşil bir kentti.

Ana caddeler kara taşlarla kaplı idi. Kaldırımların kenar taşları vardı ama kaldırımlar topraktı. Eğimli ara sokaklar, taşlarla döşenmiş merdivenin ortak alanı gibiydi. Orada yazları bulgur kaynatırlar, tarhana pişirirlerdi.

Bu işler olmadığı zaman ise çocukların oyun alanı idi. Kentte özel taksi, özel cip sayısı beşi bulmazdı. Buna karşın kentte ticari amaçlı pek çok cip ve kanatlı, kuyruklu Amerikan arabaları vardı. Bu taksiler ve cipler en çok parayı Çarşamba günleri gelin getirme törenlerinde kazanırlardı. Esnaf çırakları, kalfaları da Pazar günü bu taksilerle kent içinde turlarlardı. Çok özel durumlarda orta sınıf halkın da bu taksilere bindiği olurdu ama geceleri gazinodan çıkanları evlerine taşımakla da kazançlarına kazanç katarlardı. Maraş'ın gazinoları (Maraşlılar onlara 'pavyon' derdi) pek ünlü idi. Komşu illerden de pek çok geleni olurdu. O günlerde çok zorunlu durumlar dışında bu taksilere binilmezdi. Dolmuş yoktu. Toplu taşıma aracı olarak küçük bir ya da iki otobüs vardı.

Mr. Oğuz, you spent most of your life in Maraş. If we asked you to compare Maraş in your childhood with today's Maraş, what would you tell us?

In my childhood days, Maraş was like a big, beautiful, quaint village. There was an animal in almost every house. Numerous houses had more. There were beasts of burden, cattle, sheep and goats, as well as poultry. I recall that even the trash from the side streets was hauled away by these beasts of burden. Herds were raised from three parts of the city for cattle and sheep. Until 1965, this practice was still in use. There was a mulberry tree in almost every house. Also common were vine (grape) trees. After that, it was the turn of the fig tree. Although other trees also adorned the houses, these took priority. These trees provided shade for the houses in the summer but did not

prevent it from the light in the winter as they shed their leaves. In almost every house, flowers such as roses, carnations, wallflowers, white chicory, snapdragons, basil and marigolds adorned the house in pots. No house would block the sun or wind of another house. The roads were usually decorated with plane trees. Maraş was a green city from this point regardless of how anyone saw it.

The main streets were covered with black stones. Although the walkways were made of soil, they had curbs. The sloping alleys were in the form of stairs paved with stones. The streets were like the common area of housewives. They used to boil bulgur and cook tarhana there in the summers. When these works ain't around, it was a playground for children. In the city, the number of private taxis and private

jeeps was not more than five. On the other hand, there were many commercial jeeps and American cars with wings and tails in the city. These taxis and jeeps made the most money at bridal reception ceremonies on Wednesdays. The apprentices and journeymen of the tradesmen used to tour the city in these taxis on Sundays. In extremely rare circumstances, members of the middle class would also use these cabs, but they would also increase their income by driving those who left the casino at night back to their homes. The casinos of Maraş, which the Maraş locals referred to as "pavilions," were well-known. There would also be a large number of visitors from nearby provinces. In those days, unless it was necessary, it was impossible to take these taxis. There was no shuttle. There was a small bus or two as public transport.

Hatice Çınar, Oğuz Paköz

Her mahallede çarşı bulunmasına karşın alışverişin ana merkezi Kapalı Çarşı ve çevresi idi. Maraşlılar "Uzunluk'tan aşağıda evin olmasın, Uzunluk'tan yukarıda iş yerin olmasın," derlerdi. Kentin güneyi alışveriş için çok elverişli idi ama yaz günleri sıcaktan korunmak için yukarılara sığırdı herkes. Çarşıbaşı, Sarayaltı, Arasa Camisi ve Batıpark'ın kenti sınırladığını anımsıyorum. 1960'tan sonra Bahçelievler mahallesi kurularak kent güneye kaymaya başladı. Bu büyüme 1970'ten sonra güneybatı yönünde başladı. 1980'den sonra da batı yönünde gelişme hızlandı. 1985'lerden sonra özellikle batı yönünde olmak üzere kent çok hızlı bir yatay ve dikey büyüme gösterdi. Bunda Maraş'ın 1983'ten sonra yararlandığı teşviklerin katkısı büyüktür. Kentin büyümesi bugün de çok hızlı bir biçimde sürüp gitmektedir.

Pek çok kentimizde olduğu gibi şirin yeşil bir köy gibi görünüm veren bir beldeden hem yatay hem de dikey bir

büyüme ile çağdaş (!) bir kente dönüşüm gerçekleştirmiş olan Maraş'ı böyle bir söyleşide özetlemek çok zordur. Aslında bu soruya karşılık vermek için çok geniş bir sayfa açmak gereklidir.

Maraş Senin Nazın Var'ı ve Maraş Destanı'nı yazdınız. Sizce Maraş'ı özel kılan sebepler var mıdır, bunlar nelerdir?

Maraş Destanı'na Ahırdağı Destanı'nı da eklemelisiniz. Toprak parçasını vatan yapan şey özünde tarihi, edebiyatı ve müziğidir. Başka unsurlar da etkilidir kuşkusuz ama bunlar başı çeker. Bence Maraş'ın birkaç özelliği açık ara öne çıkmaktadır. Birinci özelliği doğasıdır. Maraş, ülkemizde egemen olan üç değişik iklimin kesiştiği yerdedir. Doğudan İran-Turan iklimi, kuzey ve kuzey batıdan Sibiryaya iklimi ve güneyden Akdeniz iklimi Maraş'ta kesişmektedir. Ceyhan Irmağı, Elbistan ve Afşin ovalarını kollarıyla hemen her yerinin sulayarak, Göksun çaylarını yanına alarak, Maraş merkezini de kuşata-

Hayat Maraş'ta başlamıştır, diyebiliriz. Direkli Mağarasında bulunan ana tanrıçanın on altı bin yıllık olduğu söylenmektedir.

rak Osmaniye'ye geçer. Bu oluşuma Andırın çayları da katılır. Doğu kesiminde yine Ceyhan'a karışan Erkenez ve Aksu çayları vardır. Kuzey-kuzeydoğuda Göksu onlarca kilometre Ekinözü ve Nurhak'ı dolaşarak Helete'yi geçer ve Fırat'a karışır. Ovalarımızda ve dağlarımızda yeraltı suları da boldur. Nüfusu iki milyonu bulan ve çok büyük sanayisi olan komşumuz Gaziantep'in içme ve sanayi suları Göksu ve Aksu'da yapılmış göletlerden gittiği gibi Evri bölgesindeki kuyularla da desteklenmektedir. Göksu'nun suyu Fırat aracılığı ile Basra Körfezine oradan da Hint Okyanusuna dökülür. Ceyhan Akdeniz'e suyunu boşaltır. Binboğa Dağının kuzey yamaçlarının suyu da Kızılırmak'a oradan Karadeniz'e dökülmektedir. Yani Maraş'ın suları üç ayrı denize akmaktadır. Andırın'da denizden 300 metre yükseklikle başlayan ilin rakımı Nurhak'ta üç bin metrenin üstüne çıkar. Maraş'ta fındık, turuncgil dahil hemen her bitkinin üretimi yapılmaktadır. Hayat burada başlamıştır, diyebiliriz. Direkli Mağarasında bulunan ana tanrıçanın on altı bin yıllık olduğu söylenmektedir. Domuztepe Höyüğü'nün ise bilinen en eski dünya kentlerinden biri olduğu belirtilmektedir. Buradaki yapı ve buluntuların 'Tel Halaf' biçiminde olduğu ve Maraş'ın da Mezopotamya'nın bir parçası olduğu belirtilmektedir. Yazın sıcaktan kavranan bir bölgede kayak merkezinin olması bence çok önemlidir. Ayrıca eli öpülesi ormancılarımızın çabalarıyla dünyanın insan eliyle dikilmiş en büyük ormanının da Maraş'ta olduğunu belirtelim. Bu konularda da söyleyecek çok sözümüz var ama yerimizin darlığı nedeniyle uzatmak istemiyorum.

We can say that life started in Maraş. It is said that the mother goddess found in Direkli Cave is sixteen thousand years old.

Although there were bazaars in every neighborhood, the main center of shopping was the Grand Bazaar and its surroundings. The people of Marash used to say, "Do not have a residence below Uzunoluk, do not have a workplace above Uzunoluk." The south of the city was very convenient for shopping, but on summer days they took shelter up to protect themselves from the heat. I remember that Çarşıbaşı, Sarayaltı, Arasa Mosque and Batıpark bordered the city. After 1960, Bahçelievler Neighborhood was established and the city started to shift to the south. This growth began in the southwest direction after 1970. After 1980, the development in the west direction accelerated. After 1985, the city showed a very rapid horizontal and vertical growth, especially in the west direction. The incentives that Maraş benefited from after 1983 contributed greatly to this. The growth of the city continues at a very rapid pace today.

It is very difficult to summarize Maraş, which has transformed into a modern (!) city with both horizontal and vertical growth, from a town that looks like a cute green village, as in many of our cities, in such an interview. In fact, it is necessary to open a very wide page to answer this question.

You wrote "Maraş Senin Nazın Var" and "Maraş Destanı (Maraş Epic)". Do you think there are reasons that make Maraş special, what are they?

You should add Ahırdağı Destanı (Ahırdağı Epic) to Maraş Destanı (Maraş Epic). What makes a piece of land a homeland is its history, literature, and music. Other factors are also effective, of course, but these take the lead. I think a few features of Maraş stand out by far. The first feature is its nature. Maraş is at the intersection of three different climates prevailing in our country. The Irano-Turanian climate

from the east, the Siberian climate from the north and northwest, and the Mediterranean climate from the south intersect in Maraş. Ceyhan River irrigates Elbistan and Afşin plains almost everywhere with its branches takes Göksun Streams with it, besieges Maraş's center and passes to Osmaniye. Andırın brooks are also included in this formation. In the eastern part, there are Erkenez and Aksu streams, which are also mixed with Ceyhan. In the north-northeast, Göksu wanders tens of kilometers around Ekinözü and Nurhak, crosses Helete, and merges into the Euphrates. Groundwater is also abundant in our plains and mountains. The drinking and industrial water of our neighbor Gaziantep, which has a population of two million and has a very large industry, is supported by the wells in the Evri region as well as the ponds built in Göksu and Aksu. Göksu's water flows into the Persian Gulf via the Euphrates and then into the Indian Ocean. Ceyhan empties its water into the Mediterranean. The water of the northern slopes of Binboğa Mountain flows into Kızılırmak and from there to the Black

Sea. In other words, the waters of Maraş flow into three separate seas. The altitude of the province, which starts at an altitude of 300 meters from the sea in Andırın, rises to over three thousand meters in Nurhak. Almost every plant is produced in Maraş, including hazelnuts and citrus fruits. We can say that life started here. It is said that the mother goddess found in Direkli Cave is sixteen thousand years old. It is stated that Domuztepe Mound is one of the oldest known world cities. It is stated that the structures and foundlings here are in the form of "Tel Halaf" and that Maraş is a part of Mesopotamia. I think it is very important to have a ski center in a region that is hot in the summer. Let's also point out that the world's largest man-made forest is in Maraş, thanks to the efforts of our respectable foresters. We have a lot to say on these issues, but I do not want to prolong it due to our limited space.

Another important feature of Maraş is undoubtedly its great success in the War of Independence. Maraş was the first province to expel the enemy from the country with its own efforts. The surround-

Maraş'ın bir başka önemli özelliği ise kuşkusuz Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği büyük başarıdır. Maraş kendi çabasıyla düşmanı ülkeden kovan ilk ildir. Çevre köylerin, ilçelerin, komşu illerin, Kuvayımilliye'nin de katkısı olmuştur ama genelde Maraş Savaşı bir kent ve kentli savaşıdır. Fransız işgalinden iki gün sonra Sütçü İmam Olayı yaşanmıştır. 27 Kasım'da Bayrak Olayı yaşanmıştır. Ardından 21 Ocak'ta Maraşlı ile Fransız ordusu ve işbirlikçileri arasında kanlı savaş başlamıştır. Bu savaş zaman zaman bir var oluş, yok oluş savaşına dönüşmüştür. Daha Misakımillî'nin ilanı bile yapılmadan Maraş düşmandan arındırılmıştır. Misakımillî'nin 17 Şubat 1920'de açıklandığını Sevr Antlaşmasınının 10 Ağustos 1920'de yapılmış olduğunu da bu arada anımsatmış olalım. Maraş işgal edilmeye başlar-ken kent on bölgeye ayrılmış ve her bölge silahlı savaşıları ile savaşa tek yürek olarak katılmıştır. Savaş tek elden Arslan Bey başkanlığında yönetilmiş Sivas'tan görevlendirilen Kılıç Ali Maraş'taki uygulamayı uygun görerek onaylamıştır. Daha Sivas Kongresi'nin etkileri ortaya çıkmamışken, daha Ankara kendini toparlamamışken Maraş işi bitirmiştir. Maraş'ın Fransız birlikleri ile işbirlikçilerini kovması tüm ülkemizde dahası pek çok işgal altındaki

Alkış dergisi olarak yirmi bir yıldır Kahramanmaraş'tan tüm ülkemize ses, söz, soluk gönderiyoruz. Dergimizde her yerden, her görüşten özgür düşünceler yaşıyoruz.

ülkelerde umut olmuştur. Maraş'ın düşmandan arınması Mustafa Kemal'i, daha doğrusu Ankara'yı Avrupa'nın muhatap saymasına vesile olmuştur. Maraşlı 12 Şubat'tan sonra başta Antep olmak üzere komşu bölgelerdeki savunmalara koşmuş, Maraşlı oralar- da şehit vermiş, gazi olmuştur.

Maraş savunması gibi bir savaşı tarih yazmamıştır. İşgalin güçlü ve düzenli ordusu ve onun binleri bulan yerli işbirlikçilerinin büyük katılımı ile her şeyi yapabileceğini sananlar atlarının, katırlarının ayaklarına çaput bağlayarak karlı boranlı bir gecede kaçmak zorunda kalmışlardır. Böylelikle Maraşlı büyük bir utku kazanmış, dostlara umut olmuş, düşmanlara korku salmıştır. Böyle düzenli, donanımlı bir orduya onca yerli işbirlikçilerinin desteğine karşın Maraşlının kafa tut-

ması, üstelik onları kaçmak zorunda bırakması aklın alacağı iş değildir. Maraşlı bunu başarmıştır. Maraş'a ruh veren en önemli özellik bence 12 Şubat utkusudur.

Kahramanmaraş denilince ilk aklı gelen dergilerden biri Alkış. Alkış dergisi nasıl çıktı, neler yaptı?

Alkış dergisini birkaç arkadaşımızın çabası ile yayınlanmaya başladık. Çok geçmeden sorumluluğun büyük bir bölümü benim üzerimde kaldı. Bu durumdan dolayı hoşnutsuzluğum yok, dahası mutlu olduğumu da söyleyebilirim. İlk şair Nihat Yücel ile Haydar Okur'un emeği geçmişti. Şimdi ise Serdar Yakar büyük katkı sağlamaktadır. Düzenlemelerde de şair Tayyip Atmaca'nın emeği geçmekte. Bir yıldır basım işini de Onikişubat Belediyesi üstlendi. Hepsine de teşekkür ediyorum. Alkış dergisi olarak yirmi bir yıldır Kahramanmaraş'tan tüm ülkemize ses, söz, soluk gönderiyoruz. Yurt dışından da okurlarımız, yazarlarımız var. Dergimizde her yerden, her görüşten özgür düşünceler yaşıyoruz. Edebiyat dışında felsefe, müzik, folklor gibi konuları da yaşatmaya çabalyoruz. 123 sayılı birikimimizle Alkış dergisi olarak bugün büyük bir bilgi birikimi içerdiğimiz açıklıkla görülmektedir.

ding villages, districts, neighboring provinces, and the Nationalist Forces (Kuvayı Milliye) also contributed, but in general, the Maraş War is a war of the city and its citizens. Two days after the French occupation, the Sütçü İmam Incident took place. The Flag Incident took place on 27 November. Then, on January 21, a bloody war began between the people of Maraş and the French army and its collaborators. This war has turned into a war of existence and extinction from time to time. Even before the proclamation of the National Pact (Misak-ı Milli), Maraş was cleared of the enemy. In the meantime, let us remind you that the Treaty of Sèvres was announced on February 17, 1920, and the Treaty of Sèvres was made on August 10, 1920. While Maraş was beginning to be occupied, the city was divided into ten regions and each region joined the war as one heart with its armed fighters. The war was governed by one hand under the chairmanship of Arslan Bey, and Kılıç Ali, who was assigned from Sivas, approved the practice in Maraş. Maraş finished the job before the effects of the Sivas Congress had emerged and Ankara had not yet recovered itself. The expulsion of French troops and collaborators by Maraş has cherished hope in our country, and moreover, in many occupied countries.

As the *Alkış* Magazine, we have been sending voices, words, and breaths from Kahramanmaraş to our entire country for twenty-one years. We allow free thoughts from every point of view.

The purification of Maraş from the enemy caused Mustafa Kemal, or rather Ankara, to be considered as Europe's interlocutor. After February 12, people from Maraş rushed to the defenses in neighboring countries, especially in Antep and Maraş. People died there and became veterans.

History hasn't written a war like the defense of Maraş. Those who thought they could do anything with the strong and regular army of the occupation and its thousands of local collaborators had to flee on a snowy night by tying rags to the feet of their horses and mules. Thus, the people of Maraş won a great victory, gave hope to friends, and terrorized the enemy. Despite the support of so many local collaborators against such a well-equ-

ipped army, the people of Maraş defying them, and forcing them to flee, is beyond the mind. Maraş has done it. I think the most important feature that gives spirit to Maraş is the victory of February 12.

One of the first magazines that come to mind when Kahramanmaraş is mentioned is Alkış. How did the Alkış magazine come about, and what did it do?

The *Alkış* magazine began to be published with the efforts of a few of our friends. Before long, most of the responsibility fell on me. I am not dissatisfied with this situation, moreover, I can say that I am happy. First of all, poets Nihat Yücel and Haydar Okur contributed. Now Serdar Yakar is making a great contribution. The poet Tayyip Atmaca also contributed to the arrangements. Onikişubat Municipality has undertaken the printing business for a year. I thank all of them. As the *Alkış* Magazine, we have been sending voices, words, and breaths from Kahramanmaraş to our entire country for twenty-one years. We also have readers and writers from abroad. In our magazine, we allow free thoughts from every point of view. Apart from literature, we also try to keep subjects such as philosophy, music, and folklore alive. With our 123-issue experience, it can be clearly seen that we, as the *Alkış* magazine, contain a great accumulation of knowledge today.

ORKİS PRENSESİ'NİN DÖNGELE'DEKİ ŞİFA SIRRI

THE HEALING SECRET OF THE PRINCESS OF ORKIS IN DÖNGELE

Şüphesiz ki Maraş Döngel'deki Orkis Prensesi'nin bu şifalı kaplıca suyunu, toprağın kaderine tâ ezelden yazmıştı yüce Yaratan.

Undoubtedly, the supreme Creator had written this healing hot spring water of the Princess of Orkis in Maraş Döngel to the fate of the land from time immemorial.

İNCİ OKUMUŞ

İmparatorlar ve prensesler kenti olan Maraş Geben Yaylası'nın başındaki duman duman bulutlar, Başkonuş Yaylası'nın efsunlu başını da sarıvermişti. Koskoca bir dağ da olsa, Orkis Prensesi'nin sırrıyla yaşamak kolay değildi.

Bir yaralı leyleğin kanadını taşımak nasıl ki göklere gitgide ağır geliyorsa, eksik notalı şarkılar söyleyen rüzgâra da bu sırrı taşımak öylesine ağır geliyordu. Bu yüzden karşı yamaçlar o sırrı birbirlerine adeta bir fıslıtyla gönderip duruyorlardı. Şaşkındı. Bir süre ne yapacağını düşündü rüzgâr... Bu sırta daha nereye kadar gidebilecek, nasıl yaşayacaktı? Yağmurca bilmiyordu ki göllere yağarken söyleyebilin... Rüzgârca fıslıdamayı seçti. Mevsim birdenbire kış oluverdi. Yağmurların bile içi titredi soğuktan. Dağların dumanlı başı birdenbire aklaştı. Dağların ak saçlı başını görenler kara kara "Kar yağıyor" dediler. Başkonuş'un zümrüt başlı tepesine aklar böylece düşüvermişti. Gitgide yayılan aklar Fenk Dağı'nı buldu. Derken; Orkis Prensesi'nin sırrıyla içi yanan rüzgârlar o buz gibi karı alıp Fenk Dağı'nın sırtına

yaslanmış olan Rıza Dağı'nın üstündeki yeşil kürke konduruverdi.

Ne olduysa oldu işte... O an Rıza Dağı'nın başına gelenler, âhir ömürde kimsenin başına gelmemiştir. Birileri sımsıcak gözyaşlarını adeta onun kalbine bırakıyordu. **Dilinin düğümü çözüldü. Ruhunun söküklere dikildi. Kalbinin eprilmiş kumaşı yenilendi adeta. Derken, karların altından sıccak ve aşkla kaynayıp gelen o tılsımlı sular süzülükleri bir düzlükte biriktikçe koca bir göle dönüştü. Hasret duman duman tütüğünden midir nedir sıccak göl buhur buhur terlemeye başladı. Dünyalar güzeli Orkis'in kokusu suyun kokusuna sinmişti.**

Bu sırta şahitlik edenler şunları söylemişlerdi: Orkis Prensesi sırta kadem bassa da onun bir inci gibi gözlerinden süzülen damlalar, kanadı kırık leylek için şifalı bir kaplıca suyuna dönüştü. Sonrasında neler mi oldu? Dertli leyleğin hem kırık kanadı hem de kırılan kalbi burada şifa buluverdi. Evelce yarasını alıp uzak şehirlere gitmek isteyen leylek hep orada yaşadı. Bir derdi, marazı olanları bu

suya davet etti. **Bir daha görmese de bütün güzelliğiyle hissettiği Prenses Orkis'e oracıkta seslendi: "Dön gel, haydi dön gel!" Sırrı açığa çıkan Orkis elbette dönüp gelemezdi ama o günden sonra bu şifalı beldenin adı Döngel oluverdi.**

Neredeymiş; Döngel'e Âli bir bey çıkageldi. Gönül rızasıyla gölün etrafını çevirdi, giydirip kuşattıktan sonra oraya şifa dağıtan bir kaplıca yapıverdi. **O günden beri, her kim bu suda yıkandıysa hasreti dönüp geldi. Dertli olanın bütün derdi marazıysa ondan ebeden çekip gitti. Bu şifalı sudan nice beyler, beyzâdeler, hanım sultanlar ve nice prensesler gelip nasiplendi.** Şüphesiz ki Maraş Döngel'deki Orkis Prensesi'nin bu şifalı kaplıca suyunu, toprağın kaderine tâ ezelden yazmıştı yüce Yaratan. Bu efsaneyi Rıza Dağı'na hatırlatan bir ehli kalem işitti ve bütün olan biteni şifa niyetiyle böyle yazıverdi.

Hayrolsun. Dertler bu efsaneyi okuyan ve bu kaplıcada yıkanan herkesten ebeden uzak olsun.

Fotoğraf: Mehmet Kırmızıyaka

The enchanted peak of the Başkonuş Plateau was likewise shrouded by the smoke cloud that was at the top of the Maraş Geben Plateau, the city of Emperors and Princesses. Even though it was an immense mountain, it was hard to live with the Princess of Orkis's secret.

Just as carrying the wing of a wounded stork was getting harder and harder to the skies, it was just as difficult to carry this secret to the wind singing songs with missing notes. Therefore, on the opposite slopes, they kept sending that secret to each other, almost in a whisper. It was surprised. The wind thought for a while about what to do... How far could it go with this secret, how would it live? It didn't know the language of the rain, so couldn't tell while raining on lakes... It chose to whisper into the wind. The season suddenly shifted to winter. Even the rain shivered from the cold. The smoky top of the mountains suddenly turned white. Those who saw the white-haired top of the mountains said blackly, "It is snowing". Thus the emerald-headed hill of the Başkonuş became grey. Increasingly spreading whites found Fenk Mountain. Then; The winds, burning with the secret of the Princess of

Orkis, took that icy snow and placed it on the green fur on Mount Rıza, which rested on the back of Mount Fenk.

Something mysterious happened; nobody in their lives had ever experienced what was happening to Mount Rıza at their life. It almost felt like someone was pouring hot tears into its heart. **It found its own voice. Its torn soul was patched. The old fabric of its heart has been rewoven. Then, those talismanic waters, boiling warmly and with love from under the snow, turned into a massive lake as they accumulated on a plain where they flowed. Is the yearning brought on by the smoke's cigarette smoking—what is it making the warm lake sweat at incense? The water's aroma was infused with the scent of the mesmerizing Orkis.**

The Princess of Orkis vanished into secrecy, but the pearl-like tears that fell from her eyes transformed into healing hot spring water for the stork with a broken wing, according to those who witnessed this wonder. Here, both the broken wing and the broken heart of the afflicted stork were healed.

The stork always resided there, despite its prior desire to leave its wounds behind and

fly away. He welcomed folks who were gripped by troubles or diseases to this water. Even though it had never seen Princess Orkis again, it cried out to her, saying, "Come back, come on, come back!" Of course, Orkis, whose secret had been unveiled, could not return, but after that day, the name of this healing town became Döngöle.

Someday, a gentleman visited Döngöle. He voluntarily fenced the lake and cleaned it before constructing a healing hot spring there. **Since that time, anybody who has taken a bath in this water has had their longing ones return. All the trouble of the sufferer left him out of blue. Many gentlemen, beyzâdes, lady sultans and many princesses came and benefited from this healing water.** Undoubtedly, the supreme Creator had written this healing hot spring water of the Princess of Orkis in Maraş Döngöle to the fate of the land from time immemorial. A competent writer heard this legend from Rıza Mountain and wrote it like this with the intention of healing.

May the troubles be far from all those who read this legend and bathed in this hot spring.

DEĞİRMEN

TREADMILL

Değirmenler vardı. Gürül gürül akan derelerin en güzel, en yeşil yerlerindeki değirmenler. Su değirmenleri... Yok onlardan atık.

There were mills. Mills in the most beautiful corners of the rivers that flow. Water mills... They don't exist anymore.

HASAN EJDERHA

Yok onlardan atık.

Bir daha kimse değirmene gitmeyecek. Kimse ununu değirmende öğütmeyecek. Değirmencinin, değirmene gelenlere öğün için yaptığı Değirmen Kömbesi de olmayacak artık. Kimse sıcak değirmen kömbesinin tadını bilmeyecek. O kömbeyi alırkenki değirmene ilk gelenden son gelene, en yaşlıdan en küçüğüne doğru dağıtılma töresini kimse bilmeyecek artık.

"Yarın değirmene gideceğim inşallah." cümlesi hiçbir köyde, kasabada kurulmayacak bir daha. Değirmene giderken kimse kimseye yoldaşlık edemeyecek gayrı. "Sen kızını terbiye et, oğlunu değirmende terbiye ederler." sözü gerçek anlamını yitirdi; atasözü olarak hâlâ geçerliliği olsa da başka anlamlar için kullanılacak bundan böyle.

Değirmenler vardı...

Gürül gürül akan derelerin en güzel, en yeşil yerlerindeki değirmenler...

Su değirmenleri...

Bizim yaştakilerin gelip ulaştığı zaman-

larda, motorla çalışan değirmenler de kurulmuştu daha yakın, daha kolay ulaşılan yol üzerlerine. Anam yine de unumuzu öğütmek için beni ta uzaktaki su değirmenine gönderirdi. Usanç duysam da o uzun yolu merkep arkasında yürümekten, yine de orada beni çeken bir şey vardı. Sebebi bilinmeyen bir cazibesi vardı su değirmenlerinin. Yazılı olmayan ama çok katı bir töresi vardı eski değirmenlerin. Bir kere kimse kimsenin sırasına müdahale etmeyi aklından bile geçirmez, geçiremezdi.

Buğday yüklü merkepleri değirmenci karşılar, öğütülecek çuvalları sıraya koyardı. Öğütülüp yüklenecek çuvaların yük hayvanlarına yüklenmesine, az ötede ağacın gölgesinde oturan değirmene gelmiş bir gencin kayıtsız kalması asla düşünülemezdi. Hele yaşlı bir amca ise çuvaları yüklenecek olan, gençler koşuverişlerdi. Aksi bir durum o kadar kınanır, o kadar kınanırdı ki değirmende bir büyüğün yardımına koşmayan gencin gençliğinin hayrı sona ermiş olurdu adeta.

En güzel hikâyeler değirmende sıra bekleyenler tarafından anlatılırdı; yol hikâyeleri, av hikâyeleri, eşkiya hikâyeleri ve daha neler neler... Maceralı hikâyeler, kıssadan hisse açısından çok zengin menkıbeler ve yiğitlik hikâyeleri. Bu hikâyeleri dinleyerek şekillenir, orada kişilik sahibi olurdu gençler. Azık getirilmezdi değirmene. Herkes bilirdi ki değirmenci öğle namazından sonra kömbe yapardı ve o, değirmene gidenlerin hakkıydı. Tıpkı değirmencinin unu öğütmek üzere değirmenin boğazına buğdayı döktüğü zaman öğütme hakkını alması gibi bir haktı.

Sıcacık kömbeyi ayın on dördünü tutuyormuş gibi eline alanlar, değirmenin önündeki devasa ağaçların gölgesinde oturmak üzere uzatılan kütüklerin üzerine sıralanırlar, kömbelerini yerlerdi; sıcacık kömbelerini. Sıcak, sımıcak sohbetleri katık ederlerdi kömbelerine. Ben kömbemi alır almaz değirmenin arka taraflarına geçer, derenin kenarını bulurdum. Buz gibi suların kıyısındaki yarpuz-

There is nothing left from them.

No one will go to the treadmill again.

No one will grind their flour on the treadmill.

The miller will not be doing the mill meal for people who come to the treadmill, and no one will know how the warm mill meal tastes. The tradition of the mill meal being distributed starting from the oldest person to the youngest person will never be fully understood anymore.

The sentence "I will go to the treadmill tomorrow, if God wills" will never be formed again. No one will accompany another on the way to the treadmill.

The saying "You educate your own daughter, your son will be educated under the treadmill" has lost its meaning. Although it is still a proverb, it will be used meaning completely different things.

There were mills...

Mills in the most beautiful corners of the rivers that flow...

Water mills...

At the time when people of our age arrived, motor-driven mills were also set up on the road that was closer and easier to reach. My mother would still send me to the water mill to grind our flour. Even though I would be tired of walking that long way behind the donkey, there was still something pulling me there. The watermills had an unknown charm.

There was an unwritten and unbreakable rule of mills. Nobody would ever think of messing up the waiting line.

The miller would welcome donkeys loaded with wheat and line up the sacks to be milled. It would never be unthinkable for a young person who came to the mill sitting in the shade of the tree, being indifferent to the loading of sacks to be ground and loaded onto pack animals. Especially if it was an old person

whose sacks were to be loaded, the youngsters would be running to help. A contrary situation would be so condemned that the fortune of the young man who did not come to the help of an elder in the mill would almost have come to an end.

The best stories would be told by those waiting in line at the mill; road stories, hunting stories, bandit stories and many more... Adventure stories, stories of valor, rich in parables. Young people would benefit by listening to these stories, they would construct their personality there.

People wouldn't bring food to the mill. Everyone knew that the miller used to cook the kömbe after the noon prayer, and it was the right of those who went to the mill. It was a right, just as the miller got the right to grind when he poured the wheat down the mill to grind the flour.

Those who took the warm kömbe as if they were holding the fourteenth

Yazılı olmayan ama çok katî bir töresi vardı eski değirmenlerin. Bir kere kimse kimsenin sırasına müdahale etmeyi aklından bile geçirmez, geçiremezdi.

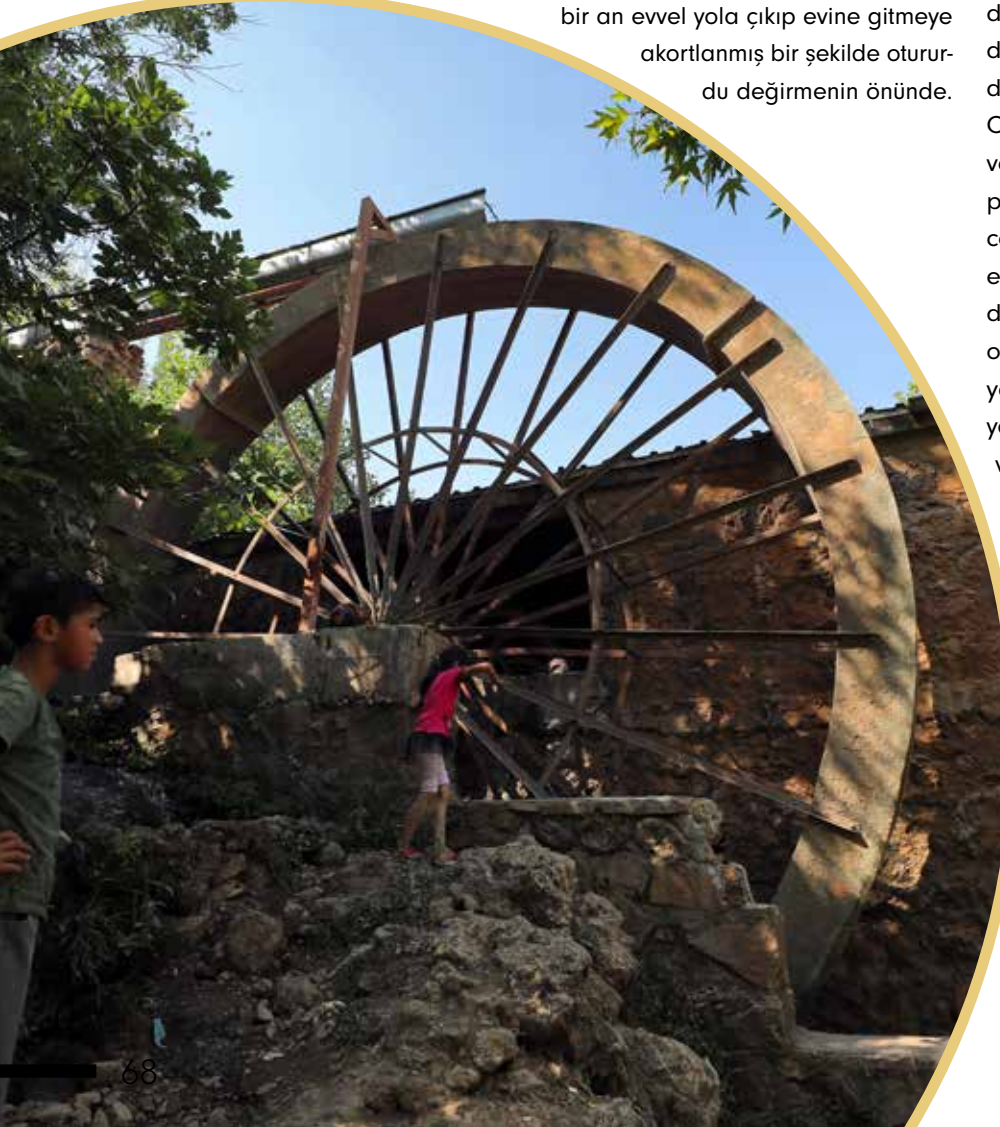
lardan (dağ nanesi), ıspatanlardan (dağ teresi) toplayarak onları kömbeme katık ederdim. O kadar çok hoşuma giderdi ki bu öğün, iştahım kömbenin tamamını ye diye zorlasa da beni, yarısını kesinlikle kardeşlerime getirmek üzere ayırırdım.

Çünkü eve gelir gelmez kardeşlerim "Abi kömbe getirdin mi?" diye soracaklardı.

Bazen ansızın elini kulağına atarak bir türkü tuttururdu değirmene gelenlerden birisi. Ben, "Baba bugün dağlar yeşil boyandı/Kim yandı kim uyandı." türküsünü ilk değirmende duymuştum. Bir de "Yavri yavri, hüma kuşu yükseklerden seslenir." türküsünü... Bazen hikâyeli türküler de söylenirdi değirmende. Anlatıcı, hem türküyü söyler hem de hikâyesini anlatırdı. Hazreti Ali Kan Kalası, Âşık Garip, Köroğlu hikâyeleri ve daha birçok hikâye anlatılırdı. En garibi de hikâyenin en heyecanlı yerinde unu öğütülüp yüklenmeye hazır olanlara üzülmeydi herkesin. Hâlbuki herkes sırası gelip de unu öğütülünce, bir an evvel yola çıkıp evine gitmeye akortlanmış bir şekilde otururdu değirmenin önünde.

Değirmene giden çocuk kasıla kasıla gider, kasıla kasıla değirmenden gelirdi. Artık o, değirmene gidebilen bir çocuğu ve haklı olarak herkesten takdir görmeyi beklerdi. Köyde çocuklar değirmene giderek büyülerdi. Değirmenden önceki ve değirmenden sonraki işler, büyümenin kademeleriydi. Ama değirmene gitmek önemliydi. Değirmene giden çocuk, bir süre sonra evlendirilme yaşına gelmiş demektir. Yeni evlenip dam yapan ağabeylerin damında çalışarak damın nasıl yapıldığını öğrenince, evlenip kendisine dam yapma hayali gönlüne düştü mü evlenme yaşı tamama ermiş olurdu.

Değirmenin yabancıları olurdu; bir de uzak yoldan gelip uzak yola gidenler, bir köyden başka bir köye giderken değirmende konaklayanlar... Onlar da değirmen ahali sayılırdı ve değirmenci onlara da kömbe yapardı. Hatta yakın köylerden sadece laf-sohbet için değirmene gelen emmiler ve yaşlı dedeler... Çok ender de olsa ozanlara da rastlandığı olurdu değirmenlerde. Sazı omzunda yolculuk eden bir ozan, muhakkak yolu üzerindeki bir değirmende mola verir, orada çalıp söylerdi bir süre. Ozan, çoğu zaman çalıp söylemesi için yolundan alıkonulur, misafir edilmek üzere değirmenin çevresindeki köylere götürülürdü. Değirmenler yok artık. Kimse ununu değirmende öğütmeyecek artık. Belki çocuklar, unun buğdaydan öğütüldüğünü bile bilmeyecekler. Bir misafirlikte üzümün bağda değil manavda olacağını söyleyen bir balaya gülmüştük hep birlikte de benim yüreğim kavrulmuştu. En kötüsü de buğdayı bilmeyecek ço-

There was an unwritten and unbreakable rule of mills. Nobody would ever think of messing up the waiting line.

of the month would line up on the stumps to sit in the shade of the huge trees in front of the mill and eat their warm kömbe. They used to add warm conversations to their kömbe. As soon as I got my mine, I would go to the back of the mill and find the side of the stream. I used to collect larch (mountain mint) and spatter (mountain cress) on the shores of ice-cold waters and add them to my kömbe. I enjoyed this meal so much that even though my appetite forced me to eat the whole chicken, I would definitely reserve half to bring it to my brothers. Because as soon as I got home, my brothers would ask "Brother, did you bring any kömbe?"

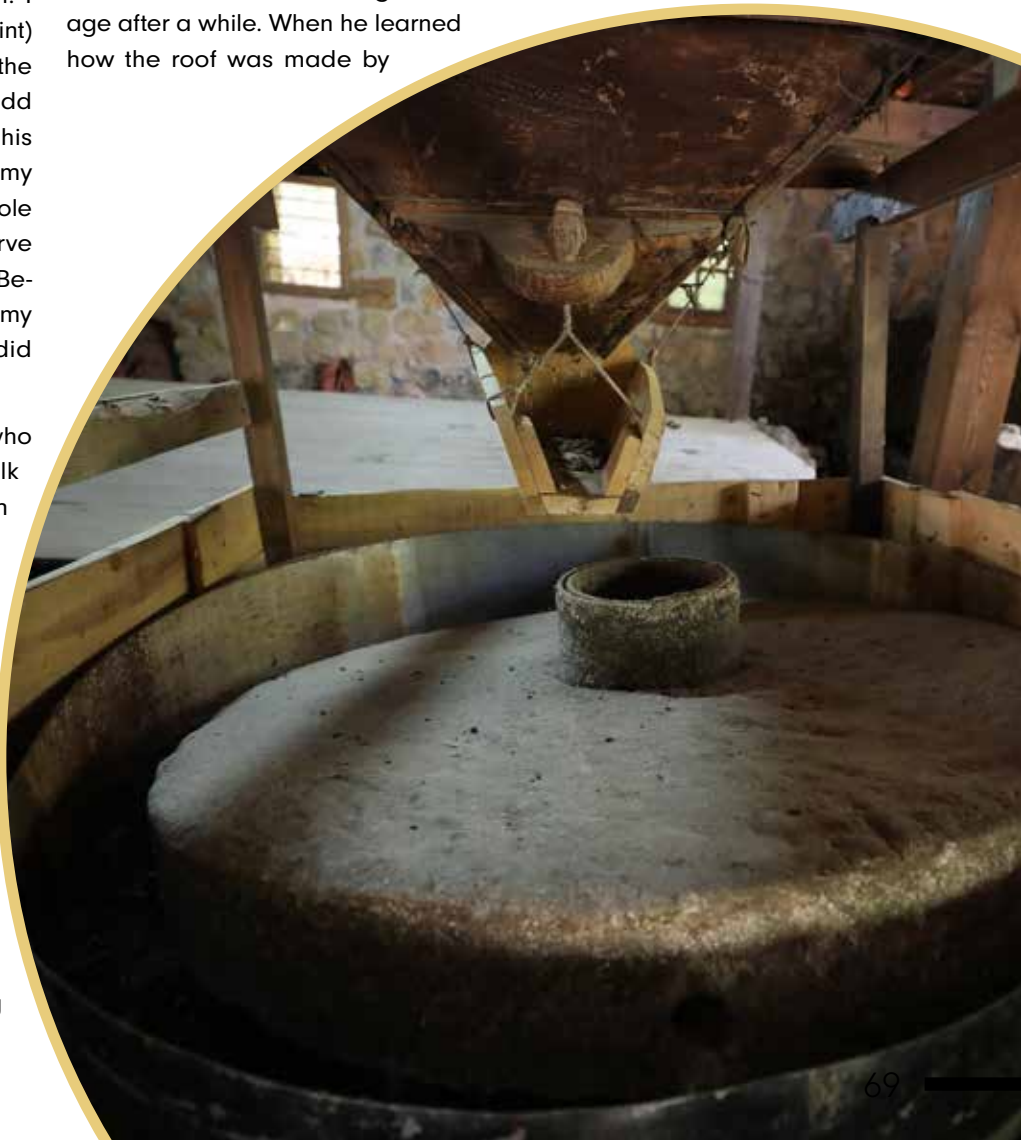
Sometimes one of the people who came to the mill would sing folk songs by placing his hand on his ear. I remember someone singing "Father, the mountains are painted green today/Who got burned, who woke up" was the first song I heard at the mill. Also, "Cub, the huma bird calls from above." Sometimes folk songs with stories were also sung in the mill. The narrator would both sing the song and tell the story. The stories of Hazrat Ali Kan Kalası, Aşık Garip, Köroğlu and many more were told. The strangest thing

was that everyone felt sorry for the flour ready to be ground and loaded in the most exciting part of the story. However, when it was their turn to grind the flour, everyone would sit in front of the mill, tuned to go home as soon as possible.

Boys who went to the mill would strut when going to and coming back from the mill. They would believe that now they were proper men who could go to the mill and rightly would expect appreciation from everyone. In the village, children grew up going to the mill. The pre-mill and post-mill jobs were stages of growth. But going to the mill was important. The boy who went to the mill was of marriageable age after a while. When he learned how the roof was made by

working on the roof of his newly married older brothers who built a roof, he would have reached the age of marriage if the dream of getting married and building a roof for himself fell into his heart.

There were strangers to the mill, and those who came from afar and went afar, and those who stayed at the mill on the way from one village to another... They were also considered the people of the mill and the miller would make a kömbe for them too. There were uncles and old grandpas from nearby villages who came to the mill just to chat... It was rare to see bards in the mills. A poet traveling with his saz on his

cuklarımız; dâneyi, dânenin nimet olduğunu... Nimet yere düşürülürse, israf edilirse günah olduğunu söyleyecek nineler de kalmayacak bir süre sonra.

Değirmenler yok artık.

Değirmenlerin yok olmasıyla kültürü de yok olacak ne yazık ki. Değirmende neşet eden bir sürü ifade de değirmenle birlikte yok olup gidecek hayatımızdan. "Sen kızını terbiye et, oğlunu değirmende terbiye ederler." diyordu ya atalar; artık oğlucuklarımız nerede, hangi mahfillerde terbiye edilecekler?

Kimden, neyin terbiyesini alacak yavrularımız?

Büyümesindeki kıstas ne olacak artık. Yoksa artık büyümeyecek mi balarlarımız?

Otuz yaşına gelmiş ve ergenlikten kurtulamamış hastalıklı insanların türemesinin sebebi ne ola ki?

Topraktan, toprağın tohum saçmaya hazırlanmasına, tohumun saçılma-

En güzel hikâyeler değirmende sıra bekleyenler tarafından anlatılırdı; yol hikâyeleri, av hikâyeleri, eşkıya hikâyeleri ve daha neler neler...

sına, ekinin gövermesine, boy vermesine, hasat edilmesine, buğdayın çıkarılmasına ve oradan değirmene kadar olan kültür yok olursa bize ne olacak ya da o biz, biz olacak mıyız? "Atın tırnağıyla nalın arasına sıkışan çamurun bir adı vardır." demişti bir dost. Arkasından da hayıflanmıştı; "Şimdi at ile ilgili birçok kelime kullanılmayacak, belki de lügatlerimizde bile olmayacak." Peki değirmen ile ilgili, harman-hasat ve tarla-tohumla ilgili de birçok ifade hayatımızdan çıkacak mı? Bunlar hayatımızdan çıkınca hayatımız eski hayat olacak

mi? En önemlisi de o hayat artık bizim hayatımız olacak mı? O hayat bizim hayatımız olmayacaksa biz kim olacağız? Doğrusu biz olacak mıyız? "BİZ" denince ne anlaşılacak bundan sonra?

Tarla olmazsa.

Davar olmazsa.

Ekin olmazsa.

Buğday olmazsa.

Un olmazsa.

Ekmek olmazsa.

Bunlardan neşet eden geleneksel kültür de olmayacak. Ne acı ki bugün soframıza gelen ekmeğin başka bir şey olduğu gibi, biz de başka bir şeye dönüşeceğiz. Dönüştüğümüz o şey neyse, o, biz olmayacağız.

Müslüman Türk'ü var eden ve her biri yıkılması mümkün olmayan bir kale olan, geleneksel mayamızla birlikte bizi ayakta tutan ne varsa tehdit altında mı yoksa?

Biz, bizi bir yoklasak iyi olacak...

**The best stories
would be told by
those waiting in
line at the mill;
road stories,
hunting stories,
bandit stories and
many more...**

shoulder would surely take a break at a mill on his way, would play and sing there for a while. The poet was often kept from his way to sing and play, and was taken to the villages around the mill to be hosted.

There are no mills anymore.

No one will grind their flour in the mill anymore. Perhaps the children will not even know that the flour is grounded from wheat. We laughed at a nanny saying that grapes would be in the greengrocer, not in the vineyard, and my heart was scorched together. The worst thing is our children who will not know wheat, how grain is a blessing... After a while, there will be no grandmothers who will say that it is a sin if a blessing is dropped on the ground or wasted.

There are no mills anymore.

Unfortunately, with the disappearance of the mills, its culture will also disappear. Many expressions that originated in the mill will disappear with the mill. Our ancestors were saying "Teach your daughter, they will discipline your son at the mill." Where are our sons now, and in which gathering places will they be brought up?

From whom and what will our children receive their training?

What will measure their growth now?

Or will our children not grow up anymore?

What could be the reason for the emergence of sick people who have reached the age of thirty and have not recovered from puberty?

What will happen to us, or will it be us, if the culture from the soil to the preparation of the soil for seeding, the scattering of the seed, the growth of the crop, the blooming, the harvesting, the extraction of wheat and from there to the mill disappears?

"Even the mud that is stuck between the hoof of the horse and the shoe has its own name." said a friend. He also added afterwards; "A lot of horse-related words won't be used now, maybe not even in our dictionaries." So, will many statements about the mill, threshing-harvest and field-seed be out of our lives? When these are gone, will our lives ever be the same? Most importantly, will that life become our lives? If that

life will not be our life, who will we be? Will we really be? What will the word "WE" mean then?

If there is no field.
If there is no goat.
If there is no crop.
If there is no wheat.
If there is no flour.
If there is no bread.

There will be no traditional culture that comes from them. It is a pity that we will turn into something else, just as the bread that comes to our table today is something else. Whatever it is that we become, it will not be us anymore.

Is everything that brought the "Muslim Turk" into existence and each of which is an indestructible fortress, and what keeps us standing together with our traditional nature, is under threat?

We better check ourselves before it's too late...

EDEBİYAT YOLU

LITERARY ROAD

*Bizim
Yolumuz*

Our Road

Edebiyat
Yolu

- **HAYRETTİN GÜNGÖR:**
“DÜN OLDUĞU GİBİ BUGÜN
DE KAHRAMANMARAŞ
EDEBİYATÇILARIN YURDUDUR”
HAYRETTİN GÜNGÖR: “TODAY
AS WELL AS IT WAS YESTERDAY,
KAHRAMANMARAŞ IS THE
HOMELAND OF LITERARY WRITERS”
- **KAHRAMANMARAŞ EDEBİYAT
YOLU: TAYFLAR GEÇİDİ**
KAHRAMANMARAŞ LITERARY
ROAD AND GATEWAY

HAYRETTİN GÜNGÖR:

“DÜN OLDUĞU GİBİ BUGÜN DE KAHRAMANMARAŞ EDEBİYATIN YURDUDUR”

HAYRETTİN GÜNGÖR: “TODAY AS WELL AS IT WAS YESTERDAY, KAHRAMANMARAŞ IS THE HOMELAND OF LITERARY WRITERS”

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör’le içinde bulunan 11 adet tünele 11 Kahramanmaraşlı edebiyatçının isminin verildiği Edebiyat Yolu’nun bugününü ve geleceğini konuştuk.

We talked with Kahramanmaraş Metropolitan Municipality Mayor Hayrettin Güngör about the present and future of the Literature Road, in which 11 tunnels are named after 11 literary figures from Kahramanmaraş.

Söyleşi: ÖMER YALÇINOVA

Sayın Başkanım, genelde ülkemizde yeni yapılan tünel, köprü veya viyadükler bulunduğu coğrafi bölgeye göre adlandırılır. Devlet büyüklerinin isimlerinin verildiği de olur. Göksun’la Onikişubat ilçeleri arasında yer alan ve ulaşımı kolaylaştıran bir dizi tünele ise Kahramanmaraşlı edebiyatçıların isimleri verildi. Bunun özel bir sebebi var mı?

Kahramanmaraş bilindiği üzere edebiyatçılarıyla ön plana çıkmış bir şehirdir. TRT-1’de yayınlanan Yedi Güzel Adam dizisini hatırlarsınız. İlk bölümünü 2014’te izlemiştik. Mesela bu dizide Kahramanmaraşlı edebiyatçıların sadece yedi tanesi anlatılmıştı. Daha çok da yedi edebiyat meraklısı gencin arkadaşlık ilişkisinden oluşuyordu, dizinin konusu. Kahramanmaraş’ın edebiyat tarihine kısa bir göz attığımızda bile, buradan çıkmış çok sayıda şairin olduğunu görürüz. İlk aklıma gelen Karacaoğlan’dır. 17. yüzyılda Karacaoğlan Kahramanmaraş ve çevresinde dolaşmış, şiirlerini okuyup, sazını çalmıştır. Osmanlı döneminden ise “Sul-

tanü’ş-Şuara” olarak ün salmış Sübülzade Vehbi Kahramanmaraşlıdır. Cumhuriyet dönemindeyse, Necip Fazıl Kısakürek gibi, hem şiirde hem de düşüncede “üstad” kabul edilen kişi, Kahramanmaraşlı oluşuyla övünmektedir. Bu kıymetli isimler gibi daha yüzlercesini sayabilirim. Tabi edebiyatçılarımızla biz sadece sayı çokluğu itibarıyla övünmüyoruz. Onlar Türk edebiyat tarihinde “Maraş Ekolü” olarak isimlendirilen bir edebiyat hareketinin de mümessilleridir. Şehrin bu yönü tabii ki Büyükşehir Belediyesinin cadde, sokak, okul, tünel, köprü isimlendirmelerinde kendini gösterecektir.

Peki, Kahramanmaraş’ın hangi ilçe, mahalle veya bölgelerinde ulusal düzeyde önem arz eden edebiyat hareketliliği görülmüştür?

İnsanın olduğu her yerde sanatın da olduğunu söyleyebiliriz. Kahramanmaraş bu görüşe güzel bir örnektir. Eserleriyle ün yapmış, başarı göstermiş, insanın anlam dünyasına katkıda bulunmuş

Kahramanmaraşlı edebiyatçılara baktığımızda, bunların farklı bölgelerden olduğunu görürüz. Mesela Andırın’da M. Ali Zengin ve Kamil Aydoğan’ın öncülüğünde çıkarılmış *İkindiyazıları* dergisi vardır. Bahaettin Karakoç ve Abdurrahim Karakoç Ekinöz ilçemizdendir. Hayati Vaffi Taşyürek, Afşin; Ömer Lütfi Derdiçok, Ahmet Çıtak Elbistan doğumludur. Şimdi aklıma geldi, romancı Tahsin Yücel Elbistan’da doğmuş ve çocukluk yıllarını burada geçirmiştir. Örnekler daha da çoğaltılabilir. Fakat bence önemli olan; “Maraş Ekolü” diye isimlendirdiğimiz harekete dâhil olmaktadır. Bu harekete dâhil olmak için ille de Maraş’ta doğup büyümeye de gerek yoktur. Büyük şair Sezai Karakoç, Diyarbakırlıdır, ortaokulu Maraş’ta okumuştur ve şu ifadeler ona aittir: “Kahramanmaraş her an benimledir. Benimle beraber yanımda, içimde ve hareketlerimde devam etmektedir.” Bu ifadeler çok önemli! Aynı şekilde Akif İnan Şanlıurfalıdır, ortaokulu ve liseyi Maraş’ta okumuştur. O da “Maraş Eko-

Fotoğraf: Sertaç Akkus

Mr. President, generally, newly constructed tunnels, bridges or viaducts in our country are named according to the geographical region in which they are located. It also happens that the names of heads of state are given. A series of tunnels located between Göksun and Onikisubat districts and facilitating transportation were named after the literary figures from Kahramanmaraş. Is there any special reason for this?

Kahramanmaraş is a city that has come to the forefront with its literary figures. You remember the Seven Beautiful Men series broadcasted on TRT1. We watched the first episode in 2014. For example, only seven of the literary figures from Kahramanmaraş were described in this series. The subject of the series consisted mostly of the friendship relations of seven young literature enthusiasts. Even when we take a brief look at the literary history of Kahramanmaraş, we see that there are many poets who came from here. The first thing that comes to my mind is Karacaoğlan. In the 17th

century, Karacaoğlan wandered around Kahramanmaraş, reciting his poems and playing his instrument. Sümbülzade Vehbi, who became famous as "Sultanü'ş-Şuara" during the Ottoman period, is also from Kahramanmaraş. In the Republican period, a person who is considered a "master" in both poetry and thought, such as Necip Fazıl Kısakürek, prides himself on being from Kahramanmaraş. I can count hundreds more like these precious names. Of course, we do not brag about our writers only in terms of numbers. They are also the representatives of a literary movement called "Maraş Movement" in Turkish literature history. This aspect of the city will of course show itself in the street, school, tunnel and bridge naming of the Metropolitan Municipality.

Well, in which districts, neighborhoods or regions of Kahramanmaraş was there a literary activity of national importance?

We can say that wherever there are people, there is art. Kahramanmaraş is a good example of this view. When we look at the

literati from Kahramanmaraş, who have made a name for themselves with their works, have shown success and contributed to the world of meaning, we see that they are from different regions. For example, in Andırın, there is the *İkindiyazıları* magazine published under the leadership of M. Ali Zengin and Kamil Aydoğan. Bahaettin Karakoç and Abdurrahim Karakoç are from our Ekinöz district. Hayati Vasfi Taşyürek was born in Afşin, Ömer Lütfi Derdiçok and Ahmet Çıtak were born in Elbistan. Now I remember that the novelist Tahsin Yücel was born in Elbistan and spent his childhood years here. Examples can be multiplied further. But I think the important thing is to be involved in the movement we call the "Maraş Movement". There is no need to be born and raised in Maraş to be involved in this movement. The great poet Sezai Karakoç is from Diyarbakır, he attended secondary school in Maraş and the following statements belong to him: "Kahramanmaraş is always with me. It continues with me, within me and in my

lü'nün çok önemli şair ve düşünürleri arasındadır. Öyleyse, edebiyatta Maraşlı olmak, bir coğrafyayı işaret ettiği gibi bir düşünceyi, hareketi, davayı, kaygıyı da işaret etmektedir.

Yeniden Edebiyat Yolu'na dönersek, isim vermek yeterli mi, konuya dair başka projeler var mı?

İsim vermek bir aşamayıdır. Bundan sonra diğer aşamalara geçilecek. Her şeyden önce, Göksun-Maraş merkez arasındaki tünellerin, gerçekten ulaşımı çok rahatlattığını söyleyebiliriz. Göksun, Afşin ve Elbistan'dan Maraş merkeze gelmek, tüneller sayesinde belki de hayal edilemeyecek kadar kolaylaşmıştır. Bu yüzden tünellerde emeği geçen herkese ne kadar teşekkür etssek azdır. Ulaşımında sağlanan bu imkân Yeşilgöz, Fırınz, Tekir ve Döngüle gibi yol üzerinde bulunan doğal güzelliklere, doğal mirasa yönelik projelere de öyle inanıyorum ki hız katacaktır. Edebiyat Yolu'nun başlangıç ve bitiş noktalarına birer tane edebiyatçılarımızı daha iyi tanıtmak için içinde onların eserlerinden yola çıkarak, çeşitli canlandırmaların yer aldığı Edebiyat Yolu Hatıra Durağı yapacağız. Mesela Cahit Zarifoğlu'nun bir mısraı veya beytinden yola çıkılarak yapılmış bir resim orada olacak. Ya da Rasim Özdenören'in bir hikâyesinden esinlenerek, park gibi küçük bir dinlenme mekanı yapılabilir. Erdem Beyazıt'ın bir mısraı taşlara oyularak, oradan geçen kişilerin okumasına sunulabilir. Sonra tünellerin içine girildiğinde, bu edebiyatçıların eserleri radyodan dinlenecek şekilde seslendirilebilir. Bunlar proje aşamasındaki düşüncelerimiz.

Edebiyatı Maraşlı olmak, bir coğrafyayı işaret ettiği gibi bir düşünceyi, hareketi, davayı ve kaygıyı da işaret etmektedir.

Bu isimlerin kimler olduğunu bilenler, tünellerin önüne geldiğinde eminim çok heyecanlanıyorlardır. Bilmeyenler ise merak etmeli diye düşünüyorum.

Tabii ki, bizim gayemiz de o yödedir. Bilen kişiler, çocuklarına "Alaeddin Özdenören kimdir? Acaba neden bu tünele onun ismi verilmiştir?" diye sorabilir, sormalıdır da. Bu şekilde kendi değerlerimizi, örnek şahsiyetlerimizi öğrenecek ve tanıyacağız.

Başkanım, birkaç cümleyle Kahramanmaraş'ta yapılan edebiyat etkinliklerinden de söz eder misiniz?

Eylül ve ekim aylarında 8. Uluslararası Kitap Fuarımızı ve 3. Uluslararası Şiir ve Edebiyat Günlerimizi gerçekleştireceğiz. Yüzlere edebiyatçı bu aylarda okur-yazar buluşmaları, konferanslar, imza günleri, söyleşiler için Kahramanmaraş'a gelecek. Onun öncesinde, ağustos ayında, -Allah rahmet eylesin-, büyük öykücümüz Rasim Özdenören'e dair bir panel düzenledik. Çocuk edebiyatının tartışılmaz ustaları arasında olan, yine bu yıl kaybettiğimiz Mevlana İdris için geniş katımlı bir anma programı yaptık. Şiir, roman ve hikâyenin konuşulduğu, ülkemizin kıymetli edebiyatçılarını konuk ettiğimiz Evelâhir Söyleşileri devam ediyor. Türkiye genelinde ilgiyle takip edilen *Evelâhir, Yitiksöz, Berdücesi* ve

Müşterek dergilerimizin yeni sayısı, temmuz ayında çıktı. Nuri Pakdil'in editörlüğünde, 1950'lerde Maraş'ta yayımlanan *Hamle* dergisinin tıpkıbasımını yine geçtiğimiz aylarda gerçekleştirdik. Tabii son birkaç yıl içinde edebiyat, tarih ve diğer konularda yaptığımız kitap yayınının 45 adeti bulunduğunu söylemeliyim. Basım aşamasında olan kitapları söyleyemiyorum bile. Bunlar gibi daha yüzlerce program ve çalışmayı sayabilirim. Fark ettiyseniz, sadece Büyükşehir Belediyesinin yaptığı çalışmaları anlattım. Diğer belediyeler, resmî ve sivil kurumlar da edebiyat ve yayıncılık faaliyetlerini son hızla sürdürüyor. Onları da takip ediyoruz. Bireysel çalışmalardan söz edecek olsak, sayfalara sığmaz. Çok uzatmadan, şunu belirtmeye çalışıyorum: Kahramanmaraş, dün olduğu gibi bugün de edebiyatçıların yurdudur. Bu yüzden Kahramanmaraş, dün olduğu gibi bugün de şiirin şehri, edebiyatın başkentidir.

actions." These expressions are very important! Likewise, Akif İnan is from Şanlıurfa, and he attended secondary and high school in Maraş. He is among the very important poets and thinkers of the "Maraş Movement". So, being from Maraş in literature indicates a thought, movement, cause and concern as well as a geography.

Returning to The Path of Literature, is it enough to name it or are there other projects on the subject?

Naming was one step. Now we will move on to other steps. First of all, we can say that the tunnels between Göksun and Maraş city center really make transportation very comfortable. Getting to the center of Maraş from Göksun, Afsin and Elbistan has perhaps become unimaginably easier thanks to the tunnels. That's why we can't thank everyone who contributed to the tunnels enough. I believe that this opportunity provided in transportation will accelerate the natural beauties and

Being from Maraş in literature indicates a thought, movement, cause and concern as well as a geography.

natural heritage projects on the road such as Yeşilgöz, Firnuz, Tekir and Döngöle. In order to introduce our writers better, we will build one Literary Way Memorial Stop, which includes various animations based on their works to the beginning and the ending points of the Literary Road. For example, a painting based on a verse or couplet by Cahit Zarifoğlu will be there. Or, inspired by a story by Rasim Özdenören, a small resting place like a park can be built. A verse of Erdem Beyazıt can be carved into stones and presented to the people who pass by. Then, when you enter the tunnels, the works of these writers can be performed to be heard on the radio. These are our thoughts during the project phase.

I am sure those who know who these names are get very excited when they see the tunnels' names. For those who don't know, I think they should get curious. For those who don't know, I think they should be curious.

Of course, that is our aim as well. Those who know may ask "Who is Alaeddin Özdenören? I wonder why this tunnel was named after him?" to their children and they should. In this way, we will learn and get to know our own values and exemplary personalities.

Dear president, can you talk about the literary events held in Kahramanmaraş in a few sentences?

In September and October, we will hold our 8th International Book Fair and our 3rd International Poetry and Literature Days. Hundreds of literary figures will come to Kahramanmaraş these months for literacy meetings, conferences, autograph sessions and talks. Before that, in August, we organized a panel about our great storyteller Rasim Özdenören, may God have mercy on him. We also organized a commemoration program with wide participation for Mevlana İdris, who is among the indisputable masters of children's literature and we lost this year. *The Evelâhir Talks*, in which poetry, novels and stories are discussed, and where we host valuable literary figures of our country, continues. The new issue of our *Evelâhir*, *Yitiksöz*, *Berdücesi* and *Müşterek* journals, which are followed with interest throughout Turkey, was published in July. Under the editorship of Nuri Pakdil, we carried out the facsimile edition of *Hamle* magazine, which was published in Maraş in the 1950s, as well in the past months. Of course, I must say that over the last few years, we have published 45 books on literature, history and other subjects. I'm not even talking about the books that are in print. I can count hundreds of other programs and studies like these. If you've noticed, I just told you about the work done by the Metropolitan Municipality. Other municipalities, official and civil institutions continue their literary and publishing activities at full speed. We follow them too. If we were to talk about individual works, it would not fit on the pages. Without further ado, I'm trying to state this: Kahramanmaraş is the homeland of literary writers. Therefore, Kahramanmaraş is the city of poetry and the capital of literature today as it was yesterday. Today as well as it was yesterday.

KAHRAMANMARAŞ EDEBİYAT YOLU:

TAYFLAR GEÇİDİ

KAHRAMANMARAŞ LITERARY ROAD AND GATEWAY

Kahramanmaraş Edebiyat Yolu, gerçekten Türkiye’de bir ilk ve muhteşem bir vefa örneğidir. Ve takdire şayan bir çalışmadır.

Kahramanmaraş Literary Road is indeed a great proof of fidelity in Turkey. It is a work that deserves admiration.

İBRAHİM HALİL ÇELİK

Dava ve gönül dostum Reis Ali Sezal’ın cenazesinden dönerken; Kahramanmaraş’la Göksun arasında yeni açılan yolda şahane on bir tünelle, iki viya düğede Kahramanmaraş Edebiyat Yolu ismi verildiğini görmüştüm. Bu yol beni mest etmişti.

Medeniyetlerin oluşumunda, insanların fikrî ve zihnî gelişmesinde, insanların hayata bakışlarını oluşumunda en etkin yolun edebiyat olduğu gün gibi ortadadır. İşte bunu yeniden fehim ederek böyle yekta bir örneği bu geçit vermez Torosların devamı olan dağları deleerek onu vuslat yoluna çeviren ve bu muhteşem eserlere de edebiyatımızın unutulmaz isimlerini vermeleri beni çok heyecanlandırmıştı.

Necip Fazıl Kısakürek Tüneli

Birinci tünele edebiyatımızın aşılmaz şairi, ateşin fikir ve dava adamı Necip Fazıl Kısakürek’in ismi verilmişti. İnsanların dimağlarını süsleyen, gönül tellerini mısralarıyla titreten, onları coşturan, beyin zarlarını eskimez ve pörsümez fikrin ışıklarıyla donatan, gençliğimizin vazgeçilmez öncülerinden Necip Fazıl

Kısakürek’in adı Torosların devamı dağların bağrında açılan bu tünellerin ilkinde verilmişti. Bu eylem beni gururlanmış ve de çok sevindirmişti. Bu muhteşem bir ilk olmuştu Anadolu’nun kadim bağrında. Onun ismi tepelerin en zirvesinde veya vadilerin en derinliklerinde olsa, yine de o, Necip Fazıl’dır. O, her zaman Türk Edebiyatının “Sultan’üş Şuara”sıdır.

Sezai Karakoç Tüneli

Sezai Karakoç, edebiyatımızın bir medeniyet savaşçısı ve mütefekkeri, bir medeniyet şairi ve de “Diriliş Nesli”nin yetiştirici mimarıdır. O, Doğunun Yedici Oğlu olarak bilinir. *Diriliş* dergisini tek başına çıkararak ve onun her satırında alın teri ve emeği olandır. O da Yedi Güzel Adam’dan biri idi. Sezai Karakoç hayatında hiçbir güce boyun eğmemiştir. Yılların dostluğuyla düşünce dünyamda bana büyük bir örnek olmuştu Sezai Karakoç ağabey. Sezai Karakoç metafizik şiir dünyasının en önde gelen şairlerimizdendir. “Mona Roza” gençlik yıllarında yazdığı ilk şiiri. Ancak şiir dillere destan olmuştu. Sezai ağabey: “İbrahim Halil,

bizim on sekizlerde yazdığımız bu aşk şiirinden şimdi utanıyoruz. Ama bazıları sekseninden sonra aşk şiiri yazmaya çalışıyorlar.” demesini hiç unutamıyorum. Onun *Mevlâna’sı*, *Yunus Emre’si* ve *Mehmet Akif’i* gün geçtikçe daha da değer kazanmaktadır. *Yazılar, Sütun, Sesler, Körfez, Hızlı Kırk Saat, İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* ve *Kıyamet Aşısı* gibi kitapları da edebiyat dünyamızın elmaslarıdır. Bu tünellere verilen isimlerin ikincisi olması da ayrı bir mana ifade eder benim için.

Nuri Pakdil Tüneli

Nuri Pakdil; Yedi Güzel Adam’ın ağabeyi idi. *Edebiyat* dergisinin tilciklemlerle çıkması solun elindeki gençlere hitap etmek içindi. Onun metodu diğer Yedi Güzel Adam’dan farklı idi. Öztürkçeyle Anadolu’nun mümin gençlerini yeni edebiyatla erişmek istiyordu. Bunu başarıyla yapmaya çalıştı yıllarca. Bir aksiyon insanı idi Nuri Pakdil ağabey. O, bu fikrin şövalyesi idi. Senelerce yalnız yaşamayı seçmişti. O, Batı’yı bizim cenahta en iyi bilenlerimizdendi. *Batı Notları* kitabı da bunun güzel bir numunesidir.

When I was returning from the funeral of my dearest friend Reis Ali Sezal, I saw that the name "Kahramanmaraş Literary Road" was given to the newly opened road, eleven tunnels and two viaducts between Kahramanmaraş and Göksün. This road filled me up with pleasure.

It is obvious that literature is the most effective way in the formation of civilizations, in the intellectual and mental development of people, in the formation of people's view of life. It was very exciting for me that they conquered this again and gave unforgettable names to these magnificent works of our literature, which drilled the mountains, the continuation of these impassable Toros Mountains, and turned it into a path of reunion.

Necip Fazıl Kısakürek Tunnel

The first tunnel was named after Necip Fazıl Kısakürek, the insurmountable poet of our literature, the intellectual and litigation man of the fire. The name of Necip Fazıl Kısakürek, one of the indispensable pioneers of our youth, who adorned people's minds, made their hearts tremble with his poems, equipped their brain membranes

with the light of ageless and incorruptible ideas, was given to the first of these tunnels opened in the heart of the mountains, the continuation of the Toros Mountains. This made me proud and happy. It was a magnificent beginning in the ancient heart of Anatolia. Even if his name is at the top of the hills or the deepest of the valleys, he is still Necip Fazıl. He is always the "Sultan'üş Şuara" of Turkish Literature.

Sezai Karakoç Tunnel

Sezai Karakoç is a civilization warrior and thinker of our literature, a poet of civilization and the architect of the "Resurrection Generation." He is known as the Seventh Son of the East. He is the one who publishes *Diriliş* magazine alone and puts his sweat and effort into every line of it. He was also one of the poets in the Yedi Güzel Adam society. Sezai Karakoç has never bowed to any power in his life. Sezai Karakoç, who has been a great example for me in my world of thought with the friendship of years. Sezai Karakoç is one of the leading poets of the metaphysical poetry world. "Mona Roza" is his first poem he wrote in his youth. However, the poem was legendary. Brother Sezai said to me "İbrahim Halil,

we are now ashamed of this love poem we wrote in the age of eighteen. But some try to write a love poem after the age of eighty." I can never forget what he said. His *Mevlana*, *Yunus Emre* and *Mehmet Akif* are gaining more and more value day by day. His books such as *Yazılar*, *Sütun*, *Sesler*, *Körfez*, *Hızır'la Kırk Saat*, *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* and *Kıyamet Aşısı* are also the diamonds of our literary world. The fact that his name is the second one among the other names in the tunnels also has a different meaning for me.

Nuri Pakdil Tunnel

Nuri Pakdil was the older brother of Yedi Güzel Adam society. The publication of the magazine *Edebiyat* was meant to appeal to the young leftists. His method was different from the other Yedi Güzel Adam poets. He wanted to reach the believing youth of Anatolia with new literature in Turkish. He tried to do this successfully for years. Nuri Pakdil's older brother was an action person. He was the knight of this idea. He chose to live alone for years. He was one of those who knew the west best on our side. His book *Batı Notları* is a good example of this.

Erdem Bayazıt Tüneli

Erdem Bayazıt; Türk şiirinin gür sesidir. O, kavgasını davası için yapan, tok sözlü toplumcu lirik bir şairdir. Erdem Bayazıt hem yoğun şiiriye sadık kalabilmiş hem de ülkenin eski, yeni şiir birikiminin sağladığı imkânlardan büyük ölçüde yararlanarak yeni bir şiir akımının ve yeni bir duyarlılığın öncülerinden biri olmuştur. Gençlerin gönüllerini fetheden başat mısraları vardır onun. O, Yedi Güzel Adam'ın erdemlisi ve beyzadesi idi. O dev gövdesiyle, mütevazı duruşuyla, güleç yüzüyle ve de göğüs kafesinde taşıdığı o çocuksu yüreğiyle apayrı bir yer edinmişti dostlarının arasında. Bu tünele de ismi yakışmıştı Erdem Bayazıt'ın.

Rasim Özdenören Tüneli

Rasim Özdenören, Yedi Güzel Adam'ın yumuşak huylusu ve en babacanı olarak bilinirdi. Gençliğimden bugüne kadar kesintisiz dostluğumuz devam etti onunla. Rasim ağabey konuları, kitaplarında hikâyeleştirdiği kahramanı ile bu kez yazarak değil sanki onlarla konuşur gibi anlatırdı bizlere. Zamanı ve konuyu iyi kuşanırdı. Konuşması bir melodi gibi insanı mest ederdi. Onun tahlilleri sizi kuşatır ve beyninizde sindirile sindirile zevkle hazmedilirdi. Her zaman onun bir

O da Yedi Güzel Adam'dan biri idi. Diriliş dergisinin her satırında alın teri ve emeği olan Sezai Karakoç hayatında hiçbir güce boyun eğmemiştir.

dinleyici halkası olurdu. Bu dinleyici halkasında öğrencisinden bürokrata, hocasından işçisine ve siyasisine kadar herkes bulunurdu. Bu Beşinci Tünele de hayattayken isminin verilmesi beni daha da duygulandırdı.

Mehmet Akif İnan Tüneli

Yedi Güzel Adam'ın "ruha"lısı Mehmet Akif İnan idi. O, Urfa Lisesindeki kavgadan sonra okul kaydını ana toprağı Maraş Lisesine yaptırmıştı. Urfa'dayken *Derya* isimli bir dergi çıkarmaktaydılar arkadaşlarıyla. Babası Müslüm amca: "Hele siz bir çırcır olun göreyim sizi. Bir de kalkmış *Derya*'yız diyorsunuz," diye takılırmış. Onun yazdıklarıyla yaşadıkları arasındaki tutarlılığı defalarca gördüm. Yazdıklarında duyarlı olduğu her şeye gerçek hayatta da duyarlıydı. Şiirlerinde ağladığı

şeye, hayatında da ağlardı. O, adeta ilk insandan bu yana vadedilmiş cömertlik, cesaret, sorumluluk alma vb. erdemlerin bileşkesi ilk insandı. İşte Yedi Güzel Adam'ın haza kabadayısı, haza ağa ruhlusu bir "ruhavi" idi Mehmet Akif İnan. Üstadı Necip Fazıl: "Akif Urfalı değil, Urfa Akiflidir," dermiş. Gerçekten o bir şehir delikanlısı idi. Yiğit idi, yiğidi de severdi.

Alaeddin Özdenören Tüneli

Alaeddin Özdenören bir cemel mecnunu ve şiirin filozofu idi. Alaeddin ağabey sevimli değil, sevgili bir insandı. Rasim ağabey: "İkiz olmak bizim için güzel bir olaydı. Hem dövüşürdük hem sevişirdik." derdi. Rasim ağabey ne kadar büyük hikâyeci oldu ise, Alaeddin ağabey de o kadar büyük şair oldu. Alaeddin Özdenören çok cömertti. Birçok arkadaşı paralı olabilir ama onlar değil Alaeddin Özdenören zengin idi. Onun gönlü zengindi. Gönlünde dikenlere asla yer yoktu. O, Maraş'ın hasletlerini taşırdı genlerinde. Kadırbilirlik, sehavat ve vefakârlık.

Cahit Zarifoğlu Tüneli

Yedi Güzel Adam'ın isim babası Cahit Zarifoğlu'dur. Onunla üniversite yıllarından tanışırdım. İkimiz de edebiyat fakültesi filoloji bölümlerinde okuyorduk. O bizden önce idi. Onunla gerek Küllük'te

Erdem Bayazıt Tunnel

Erdem Bayazıt is the loud voice of Turkish poetry. He is a full-spoken lyric poet who fights for his action. Erdem Bayazıt was not only able to stay true to his intense poetry, but also became one of the pioneers of a new modern poetry movement and a new sensibility by making great use of the opportunities provided by the old and new poetry accumulation of the country. He has dominant verses that conquer the hearts of young people. He was the virtuous and gentleman of the Yedi Güzel Adam society. He had a special place among his friends with his giant body, modest stance, smiling face and childlike heart that he carried in his chest. Erdem Bayazıt's name suited this tunnel as well.

Rasim Özdenören Tunnel

Rasim Özdenören was known as the mild-mannered and most fatherly of the Yedi Güzel Adam society. Our friendship with him has continued uninterrupted since my youth. Rasim brother would tell us the subjects as if he were talking to them, not by writing them with his hero, whom he narrated in his books. He handled the time and the subject well. His speech was enchanting like a melody. His analyzes would surround you and be digested and digested in your brain with pleasure. He would always have an audience. This audience

Sezai Karakoç was the one who published Diriliş magazine alone, broke a sweat and put effort into every line of it, and never in his life has he bowed to any power.

included everyone from students to bureaucrats, from teachers to workers and politicians. I was even more emotional that this fifth tunnel was named after him while he was still alive.

Mehmet Akif İnan Tunnel

The one from "Ruha" of the Yedi Güzel Adam society was Mehmet Akif İnan. After the fight at Urfa High School, he had his school enrollment done in Maraş High School, his native land. While in Urfa, they were publishing a magazine called *Derya* with their friends. His father, Uncle Müslüm, said, "Let me see you as a cotton gin. And you get up and say you're *Derya* (the ocean)." he used to tease. I have seen many times the consistency between what he wrote and what he experienced. Whatever he was sensitive to in his writing, he was also sensitive in real life. What he cried in his poems, he cried

in his life. He was the first human being, the result of virtues such as generosity, courage, taking responsibility, etc. that had been promised since the first human. Here, Mehmet Akif İnan was the downright bully of the Yedi Güzel Adam society, a soulful "unwordly" person. His master Necip Fazıl said, "Akif is not from Urfa, Urfa is from Akif." He was indeed a city boy. He was valiant, and he loved the valiant.

Alaeddin Özdenören Tunnel

Alaeddin Özdenören was the philosopher of poetry. Brother Alaeddin was not a lovely person, he was a loved person. Brother Rasim said, "Being twins was good for us. We both fought and loved." As brother Rasim became a great story writer, brother Alaeddin became a great poet. Alaeddin Özdenören was very generous. Many of his friends may have been mercenaries, but Alaeddin Özdenören was rich, not them. His heart was the biggest. There was never room for thorns in his heart. He carried the traits of Maraş in his genes. Gratitude, devotion and loyalty.

Cahit Zarifoğlu Tunnel

The name of the Yedi Güzel Adam comes from Cahit Zarifoğlu. I met him in my college years. We were both studying in the philology departments of the faculty of literature. He was older than us. We used to drink tea and chat with him both in Küllük

ve gerekse Bayazıt Çınar altındaki çayhanede çay içer sohbet ederdik. *Diriliş* ve *Mavera* bizi daha da yakınlaştırdı. Onun candan samimi dostluğu insanı mest ederdi. Çok erken gitti aramızdan. Ama bıraktığı eserler onun nerede ise boyu kadar. Her dalda kalem oynattı o. Çocukların gözbebeği oldu. Gerçekten o, zarif bir insan idi. Gençliğinin içinde hep bir olgunluk taşımişti ya da olgunluk içinde gençlik. Bu tünellere isimleri verilen Yedi Güzel Adam'ın fikir babası Cihat Zarifoğlu'nun ismi de ne güzel görünüyordu o tünelin ucunda.

Abdurrahim Karakoç Tüneli

Abdurrahim Karakoç haksızlıklara karşı bir isyanın sesidir. O, feryadını yürekten haykıran halkın gür sesidir. O, Anadolu'nun ivazsız ve tavizsiz yiğit evladıdır. İslami ve hamasi şiirleri bir dönem gençliğinin şiir bayrağı olmuştu. Köyün ve köylülüğün ıstırabını yalın bir dille haykırmıştır. Abdurahim Karakoç; temiz vicdanların sesi, hainlerin nefesine çöken koca bir pehlivandır. Onun yüreğinin bir yarısı Mihriban, diğer yarısı da 'Hak yol İslam'dır.

Bahaettin Karakoç Tüneli

Bahaettin Karakoç; edebiyatımızın "Dede Korkut"u ve "Beyaz Kartalı" ola-

Akif İnan'ın yazdıklarıyla yaşadıkları arasındaki tutarlılığı defalarca gördüm. Yazdıklarında duyarlı olduğu her şeye gerçek hayatta da duyarlıydı.

rak anılır. O tam bir yiğitlik abidesi idi. Saçlarının akı yüzündeki nurla birleşince "Maraş'ın Beyaz Kartalı" ortaya çıkardı. Karakoç kardeşlerde şiir, analarının ak sütü idi. O şiir geleneğimizde göğsünü gere gere mesleğinin şair olduğunu söyleyen yiğitlerdendir. İşte bu tünelde Bahaettin Karakoç'un ismi bir mücevher gibi parlıyor Tekir yaylasında.

Âşık Mahzuni Şerif Tüneli

Âşık Mahzuni Şerif, büyük halk ozanı, sazını ve sözünü davası uğrunda çekimden kullanan bir yiğit. O kendi çizgisini yiğitçe, mertçe inandığını yorumlayan büyük bir ozandır. Dilinin keskinliği ve inandığı değerleri yüzünden nice çileler çekti. Haksızlıklar karşısında sazi

kükreyen bir aslana benzerdi. Silayı dillendirirken de çok narın olurdu sazi. Âşık Mahzuni Şerif dünyada eşine az rastlanan bir büyük ozanımızdır. Âşık Veysel tarafından ayakta karşılanan bir ozan idi. Şiirlerini *Dolunaya Tül Düştü* kitabında topladı. Türküleri ve deyişleri kulaklarımızda pası ve gönüllerde de yası gidermeye devam ediyor.

Ali Kutluay Viyadüğü

Ali Kutluay'ın adı verilmiş ilk viyadüğe. Rasim ağabeyi öykü yazmaya zorlayan kişinin Ali Kutlay olmuş. Sırf bu cevher keşfi bile kıymetli ve vefa gösterilmeye değerdir.

Hayati Vasfi Taşyürek Viyadüğü

Hayata küskün giden bir şairin adıdır Hayati Vasfi Taşyürek. Oysa Vasfi tam bir gönül adamı idi. Çukurova'da Arif Nihat Asya'yla iki gönül eri bir araya geldiler. Arif Nihat Asya ve Hayati Vasfi Taşyürek ikisi birden koro halinde vatan, millet, bayrak diyerek seslendiler senelerce.

Her meşrepten, her meslekten ve her kafadan, dünya görüşleri ayrı ayrı ama gönülleri edebiyat aşkıyla çarpan insanların bir özgürlük yolu olmuştu bu Kahramanmaraş Edebiyat Yolu.

and in the teahouse under Bayazıt Çınar. *Diriliş* and *Mavera* brought us closer. His sincere friendship was enchanting. He left us too early. But the works he left are almost as tall as him. He could write in every branch. He became the beloved of the children. Indeed, he was an elegant person. He always carried a maturity in his youth, or youth in maturity. The name of Cahit Zarifoğlu, the denominator of the Yedi Güzel Adam, for which these tunnels were named, looked beautiful at the end of that tunnel.

Abdürrahim Karakoç Tunnel

Abdürrahim Karakoç is the voice of a rebellion against injustice. He is the loud voice of the people who shout their outcry from the heart. He is the humble and uncompromising brave son of Anatolia. His Islamic and epic poems became the poetry flag of youth for a period. He cried out the suffering of the village and the peasantry in a plain language. Abdürrahim Karakoç is the voice of clear consciences, a great wrestler who collapses into the breath of traitors. One half of his heart is Mihriban, and the other half is "The Right Way Islam".

Bahaettin Karakoç Tunnel

Bahaettin Karakoç is known as the "Dede Korkut" and "White Eagle" of our

I have seen many times the consistency between what he wrote and what he experienced. Whatever he was sensitive to in his writing, he was also sensitive in real life.

literature. He was an absolute masterpiece of bravery. When the greys of his hair combined with the light on his face, the White Eagle of Maraş emerged. For the Karakoç brothers, poetry was the milk of their mothers. In our poetry tradition, he is one of the brave men who say his profession is a poet. In this tunnel, Bahaettin Karakoç's name shines like a jewel in Tekir plateau.

Aşık Mahzuni Şerif Tunnel

Aşık Mahzuni Şerif, the great folk poet, is a brave man who used his instrument and word for the sake of his cause without hesitation. He is a great poet who valiantly interprets his own line as he believes. He suffered a lot because of the sharpness of his language and

the values he believed in. In the face of injustice, his instrument was like a roaring lion. His instrument would be very delicate when he was speaking about the homeland. Aşık Mahzuni Şerif is a great poet who is rarely seen in the world. He was a poet who was greeted standing by Aşık Veysel. He collected his poems in the book *Dolunaya Tül Düştü*. His folk songs and sayings continue to delight our ears and appease the mourning in our hearts.

Ali Kutluay Viaduct

The first viaduct is named after Ali Kutluay. It was Ali Kutlay who forced brother Rasim to write a story. Even this ore discovery alone is valuable and worthy of loyalty.

Hayati Vasfi Taşyürek Viaduct

Hayati Vasfi Taşyürek is the name of a resentful poet. However, Vasfi was a man of heart. In Çukurova, Arif Nihat Asya and him, two souls came together. For years, Arif Nihat Asya and Hayati Vasfi Taşyürek called out together saying homeland, nation, flag.

The Kahramanmaraş Literary Road has been a path of freedom for people from all denominations, professions and minds, with different worldviews, but whose hearts are struck by the love of literature.

MARAS KURTKULAĞI

-IRIS KIRKWOODIAE-

Olağanüstü gösterişli morumsu-siyah renkli iri çiçekleri, Nisan-Mayıs aylarında açmaktadır. Türkiye'de Kahramanmaraş dışında, Hatay'da ve Türkiye dışında yalnızca Suriye'de yetişmektedir.

Its extraordinarily... Large purplish-black flowers bloom in April-May. Apart from Kahramanmaraş, it only grows in Hatay and apart from Turkey, it only grows in Syria.

FERHAT AĞCA

Maras Kurtkulağı (*Iris kirkwoodiae*), Süsengiller (*Iridaceae*) familyasının en önemli endemik türlerinden biridir. Türkiye'de süsen, nevrüz ve kurtkulağı gibi isimlerle bilinen Iris cinsleri, doğal süs bitkilerimiz arasında çok özel bir yere sahiptir. Ülkemizde, aralarında 20'den fazlası endemik olmak üzere, toplam 50'den fazla Iris taksonu doğal olarak yetişmektedir.

Maras Kurtkulağı (*I. kirkwoodiae*) Türkiye'nin Önemli Bitki Alanlarından (ÖBA) biri olarak tescillenen Ahır Dağı'nın kireçtaşı yamaçlarında 750-1700 m yüksekliklerde yetişmektedir. Olağanüstü gösterişli morumsu-siyah renkli iri çiçekleri, Nisan-Mayıs aylarında açmaktadır. Türkiye'de Kahramanmaraş dışında, Hatay'da ve Türkiye dışında yalnızca Suriye'de yetişmektedir. Ancak yapılan çalışmalar sonucu Maras'ta bulunan bitkilerin, en büyük çiçekli formlara sahip olduğu belirlenmiştir.

Maras Kurtkulağı, ortalama 30 cm boyunda, 6-7 yapraklı, küre benzeri siyahımsı mor çiçekli, hafif hoş kokulu, çok yıllık soğanlı bir yabancı bitkidir. Yaprakları tabandan yukarı doğru orak ya da kılıç şeklindedir. Çiçek yapısını oluşturan taç yaprakları ise diğer süsen türlerinde olduğu gibi karşılıklı aşağı ve yukarı yönlü gelişmiştir. Çiçek yapısı ve renginden dolayı kurt kulağına benzetilmiş ve Türkçede bu şekilde isimlendirilmiştir.

"Süsengiller ailesi", dünya üzerinde geniş bir yayılışı bulunan soğanlı, kormuslu (sert soğanlı) veya rizomlu (köksaplı) çok yıllık otsu bitkilerden oluşur. Gösterişli çiçeklere ve şeritsi veya mızraklı yapraklara sahiptir. Bu ailenin ismi, en meşhur cinsi olan Iris L. (Süsen) isminden kökenlenmiştir. "Iris" Latince'de "cennetin gözü", Yunanca'da "gökkuşağı" anlamına gelmektedir ve aynı zamanda Yunan gökkuşağı tanrıçası "Iris" in adıdır. Kılıçotu (*Gladiolus L.*), süsen (*Iris*) ve çiğdem (*Crocus L.*) tür-

lerinin kültür formları bu ailede yer alan önemli süs bitkileridir. Başta "göksüsen (*Iris x germanica L.*)" olmak üzere bazı süsen türlerinin rizomlarından elde edilen uçucu bir yağ olan "orris yağı" parfüm, sabun, pudra ve vücut losyonlarında koku verici olarak kullanılmaktadır.

Türk kültüründe "Hüzün Çiçeği, Elveda Çiçeği, İlham Çiçeği" olarak bilinen süsenler, ölümden sonraki yaşama, ruhun ölümsüzlüğüne dair bir umudu içerdiği için sıklıkla mezarlara (çoğunlukla *Iris germanica*) dikilir. Bu nedenle "Mezarlık Çiçeği/Zambağı" olarak da bilinmektedir. Antik Yunan'da da tanrıların habercisi olan Iris'in, vefat etmiş kadınların ruhlarına öteki dünyada rehberlik ettiğine inanıldığı için özellikle hanımların mezarlarına dikildiği bilinmektedir.

Şemseddin Sivâsi Hazretleri çiçeklerle konuştuğu, onlara sorular sorarak onların koku, renk ve hallerinden tasavvufi hik-

Fotoğraf: Durmuş Öztürk

Maraş Kurtkulağı (*Iris kirkwoodiae*) is one of the most important endemic species of the iris (*Iridaceae*) family. Iris species, known as irises, toadflax, and kurtkulağı in Turkey, have a very special place among our natural ornamental plants. In our country, more than 50 taxa of Iris grow naturally, of which more than 20 are endemic.

Maraş Kurtkulağı (*Iris.kirkwoodiae*) grows at an altitude of 750-1700 m on the limestone slopes of Ahır Mountain, which is registered as one of Turkey's Important Plant Areas (IPA). Extraordinarily large purplish-black flowers bloom in April-May. Its extraordinarily... large purplish-black flowers bloom in April-May. Apart from Kahramanmaraş, it only grows in Hatay and apart from Turkey, it only grows in Syria. However, as a result of the studies, it has been determined that the plants in Maraş have the largest flowering forms.

Maraş Kurtkulağı is a perennial bulbous wild plant with an average of 30 cm in height, 6-7 leaves, globe-like blackish-purple

flowers, and is slightly fragrant. The leaves are sickle or sword-shaped from the base upwards. The petals that make up the flower structure, on the other hand, have developed reciprocally upwards and downwards, as in other irises. Due to its flower structure and color, it is said to be looking like a wolf's to a wolf's ear and is named in Turkish in this way (Kurtkulağı means wolf's ear in a compound form).

"The iris family" consists of bulbous, cormous (hard bulbous), or rhizome (rhizome) perennial herbaceous plants that have a wide distribution throughout the world. It has showy flowers and striped or lanceolate leaves. The name of this family is derived from the name of its most famous genus, Iris L. (Iris). "Iris" means "eye of heaven" in Latin, "rainbow" in Greek, and is also the name of the Greek goddess of the rainbow "Iris". The cultivars of St. John's wort (*Gladiolus* L.), iris (*Iris*), and crocus (*Crocus* L.) species are important

ornamental plants in this family. "Orris oil", an essential oil obtained from the rhizomes of some iris species, especially "gooseberry (*Iris x germanica* L.)", is used as a fragrance in perfumes, soaps, powders, and body lotions.

Known as "Flower of Sorrow, Flower of Farewell, Flower of Inspiration" in Turkish culture, irises are often planted on graves (mostly *Iris germanica*) as they contain a hope for the afterlife, the immortality of the soul. For this reason, it is also known as the "Graveyard Flower/Lily". It is known that Iris, who was the messenger of the gods in ancient Greece, was especially planted in the graves of women, as it was believed to guide the souls of deceased women in the other world.

In his masnavi named *Gülşenâbâd*, where Şemseddin Sivasi talks with flowers, he asks them questions and opens doors to mystical wisdom from their scent, color, and state; defines irises as the cavalryman

metlere kapılar açtığı *Gülşenâbâd* adlı mesnevisinde; süseni, çiçekler meclisinin sipahisi olarak tanımlar. Süsenin genel görünümüne bakıldığında Şemseddin Sivâsi Hazretleri bu benzetmeyi yapmakta haksız değildir. Çiçekleri, başına sarık/zırh giymiş bir sipahinin başını, kenardan yukarı doğru sivrilen yaprakları ise eline kılıç/mızrak almış bir sipahiye andırır. *Gülşenâbâd* mesnevisinde bu benzetme, aşağıdaki beyitlerle tasvir edilmiştir:

Sipâhîdir başında taylasânı
Velî dervîş-i bâttındır nihânı

Takınmış beline tığ ile hançer
Adû ister kitâle şâh-ı Sencer

Fotoğraf: Durmuş Öztürk

Elinde nîzesi var şöyle çâlâk
Dilîr-âne durur cem' içre bî-bâk

(Başında taysalan var, o bir sipahi, fakat içinde dervişliği saklı ve gizli. Beline kılıç ve hançer donanmış, sanki düşmanla savaşmak isteyen Şah Sencer. Şöyle çevik bir mızrağı var elinde, yiğitçe korkusuz durur cem içinde.)

Süsenler; tarihten bu yana birçok medeniyetin ilgisini çekmiş ve çeşitli anlamlar yüklenerek tıp, mimarlık ve bahçe süslemelerinde kullanılmıştır. Çin tıbbında süsen, doğurganlıkla ve erkek çocuk doğumuyla ilişkilendirilmiş, Güney Çin'in bazı bölgelerinde süsen suyu ile banyo yapılan törenler düzenlenmiştir. Buna ek olarak şarapla karıştırılıp içildiğinde ömrü uzatıp zekayı arttırdığına inanılmıştır. Bugün Çinliler bitkisel ilaçlarında hala yerli süsen türlerini kullanmaktadır. Örneğin *Iris anguifuga* hem bağırsak rahatsızlıklarının tedavisinde hem de yılan ısırıklarının tedavisi için önerilmektedir.

Batı'da da süsenlerin kozmetik ve tıp alanında kullanımı çok eski tarihlere dayanmaktadır. Antik Mısırlılar süsen köklerini parfüm yapımında kullanmışlardır. Antik Roma'da süsenin gündelik yaşamın bir parçası olduğu Şair Virgilius'un şiirlerinden anlaşılmaktadır. Virgilius; gelincik, zambak ve gül ile birlikte süsenlerden de söz eder. Roma yakınlarındaki, M.Ö. 20-30 yıllarına tarihlenen Villa of Livia'ya ait muhteşem bahçe duvarı fresklerinde; güller, zambaklar, menekşeler, nar ve gelinciklerle birlikte süsenler de resmedilmiştir.

Osmanlı dönemine ait risalelere bakıldığında, İstanbul bahçelerinde de süsenlerin olduğu, çeşitli türlerinin yetiştirildiği ve "susam" olarak isimlendirildiği anlaşılmaktadır. Dönemin saray nakkaşbaşı Kara Memi nâm Kara Mehmet Çelebi, Kanuni Sultan Süleyman'ın *Muhibbi Divanı'nı* süslediği natüralist üsluplu tezhiplerinde; laleler, karanfiller, mor menekşeler, aynı sefalarla birlikte süsenleri de bol bol resmetmiştir. Mitrakçı Nasuh, *Menazilname'sinde* laleler, karanfiller

"Iris" Latince'de "cennetin gözü", Yunanca'da "gökkuşağı" anlamına gelmektedir ve aynı zamanda Yunan gökkuşağı tanrıçası "Iris" in adıdır.

ve aynı sefalarla birlikte süsenleri de resmetmiştir. *Silsilename-i Osmaniye* adlı eser ile *Muzaffername'de* 17. ve 18. yüzyıllarda yapılmış çiçek tasvirleri arasında mor süsenler de bulunmaktadır. Umur-ı Mülkiye Nazırı Pertev Paşa'nın torunu Abdülaziz Bey (1850-1918), Osmanlı toplumunda günlük yaşam üzerine bilgi ve gözlemlerini aktardığı defterlerinde İstanbul bahçelerinde yetiştirilen çiçekler arasında süsenleri de sayarak aynı zamanda 17 cins süsen yetiştirildiğinden bahsetmiştir. Abdülaziz Bey, Osmanlı'daki süsenleri sayarken "Nevruz Susamı, Firengi Nevruz Susamı, Kadife Susamı, Deve Boynu, Beyaz ve Mavi Altın Susamı, Beyaz ve Alaca Susam, Beç (Viyana) Susamı, Habeş, Beyaz, Çividi, Bodur Susam, Her Dem Taze ve Kuşkonmaz Susamı" olarak bahsetmiştir.

Süsenler geleneksel tıpta kullanılmış olsa da Maraş Kurtkulağı'nın zehirli olduğu bildirilmiştir. Bu nedenle sadece haricen kullanımı ve süs amaçlı kullanıma uygun görülmüştür. Dar bir yayılış alanına sahip bu nadir bitki, Ahır Dağı'ndaki doğal yaşam alanlarını hızla kaybetmektedir. Dağın yamaçlarının konutlarla yapılaşması, bağ/bahçeye dönüştürülmesi ve yol yapımı gibi nedenlerle bitkinin geleceği tehlike altındadır. Kahramanmaraş ÖBANET Projesi kapsamında Maraş Kurtkulağı doğal popülasyonları üzerinde araştırma, izleme ve koruma çalışmaları da yapılmaktadır. Bitkinin korunmaya muhtaç olduğu çeşitli iletişim araçları ve etkinliklerle başta Kahramanmaraşlılar olmak üzere, halkın dikkatine ve ilgisine sunulmaktadır.

“Iris” means “eye of heaven” in Latin, “rainbow” in Greek, and is also the name of the Greek goddess of the rainbow “Iris”.

of the assembly of flowers. Considering the general appearance of the ornament, Shamseddin Sivasi is not wrong in drawing this analogy. Its flowers resemble the head of a cavalryman wearing a turban/armor, and the leaves pointing upwards from the edge resemble a cavalryman with a sword/spear in his hand. In *Gülşenabad's* *masnavi* this analogy is described in the following couplets:

Sipâhîdir başında taylasânı (The cavalryman wears a taylasan on his head)

Velî dervîş-i bâtıdır nihânı (But in it his dervishness is hidden and embowered)

Takınmış beline tîğ ile hançer (Wore the sword and the dagger attached to his waist)

Adû ister kîtâle şâh-ı Sencer (It is as if Shah Sencer wanted to fight the opponent)

Elinde nîzesi var şöyle çâlâk (He has such a nimble spear in his hand)

Dilîr-âne durur cem' içre bî-bâk (Bravely stands without fear in the crowd)

Iris has attracted the attention of many civilizations throughout history and have been used in medicine, architecture and garden decorations with various meanings. In Chinese medicine, irises are associated with fertility and the birth of a boy, and ceremonies involving bathing in iris water were held in some parts of southern China. In addition, they believed that when mixed with wine and drunk, it prolongs life and increases intelligence. Today, the Chinese still use native iris species in their herbal medicine. For example, *Iris anguifuga* is recommended both for the treatment of intestinal disorders and for the treatment of snake bites.

In the West, the use of irises in the field of cosmetics and medicine dates back to ancient times. Ancient Egyptians used iris roots to make perfumes. It is understood from the poems of the poet Virgilius that irises were a part of daily life in Ancient Rome. Virgil mentions irises along with poppy, lily, and rose. Near Roma, in the magnificent garden wall frescoes of the Villa of Livia, dated to 20-30 BC., irises are also depicted, along with roses, lilies, violets, pomegranates, and poppies.

When we look at the treatises of the Ottoman period, it is understood that there are irises in the gardens of Istanbul, various types are grown and called "sesame". The head of the palace painter of the period, Kara Memi nâm Kara Mehmet Çelebi, in his naturalist style illuminations that adorned the *Muhibbi Divan* of Suleiman the Magnificent; tulips, carnations, purple violets, calendulas, and irises are also abundantly depicted. Matrakçı Nasuh painted irises along with tulips, carnations, and calendulas in his *Menazilname*. There are also purple irises among the flower depictions made in the 17th and 18th centuries in the work called *Silsilename-i Osmaniye* and the *Muzaffarname*. Abdülaziz Bey (1850-1918), the grandson of Pertev Pasha, the Minister of Public Works, mentioned that 17 types of irises were grown at the same time by counting irises among the flowers grown in Istanbul gardens in his notebooks in which he conveyed his knowledge and observations on daily life in Ottoman society. While Abdülaziz Bey was counting the irises in the Ottoman Empire, "Nowruz Sesame, Firengi Nevruz Sesame, Velvet Sesame, Camel Neck, White and Blue Golden Sesame, White and Pied Sesame, Beç (Vienna) Sesame, Abyssinian, White, Indigo, Dwarf Sesame, Always Fresh and Asparagus Sesame.

Although irises have been used in traditional medicine, Maraş Kurtkulağı has been reported to be poisonous. For this reason, it has been deemed suitable for external use and ornamental use

only. This rare plant, which has a narrow distribution area, is rapidly losing its natural habitat in Ahır Mountain. The future of the plant is in danger because the slopes of the mountain are built with houses, turned into vineyards/gardens, and road construction. Within the scope of the Kahramanmaraş ÖBANET Project, research, monitoring, and conservation studies are also carried out on the natural populations of Maraş Kurtkulağı. It is presented to the attention and interest of the people, especially the people of Kahramanmaraş, with various communication tools and activities that the plant needs to be protected.

Fotoğraf: Durmuş Öztürk

ALİ KOÇ:

"SANATÇI, ÇEVRESİNE KAYITSIZ KALAMAZ"

**ALİ KOÇ: "THE ARTIST CANNOT BE
ABSTRACTED FROM HIS ENVIRONMENT"**

KSÜ'de öğretim görevlisi olarak çalışan Dr. Ali Koç'un Hayrettin Maraşı ve Ali Rıza Beyazıt hakkında yazdığı makalelere önceki sayılarımızda yer vermiştik. Bu sayıda kendilerini tanımak istedik.

In our previous issues, we have included the articles written by Dr. Ali Koç, who works as a lecturer at KSU, about Hayrettin Maraşı and Ali Rıza Beyazıt. We wanted to get to know him in this issue.

Söyleşi: ÖMER YALÇINOVA

Ali Hocam, sanat serüveninizi merak ediyoruz. Ne zaman resim yapmaya başladınız? Ve sizce hangi aşamalardan geçerek bugüne geldiniz?

Resim hikâyem 1980'lerin ilkokul yıllarına kadar gider. O yıllarda Maraş Eğitim Enstitüsü mezunu olan İsmail ağabeyimin yerli ve yabancı popüler sanatçıların portrelerinden yaptığı karakalem resimler ile Maraş Lisesinde okuyan Ahmet ağabeyimin eve getirdiği Tommiks, Texas, Tarkan, Karamurat vb. çizgi romanlar, resme karşı olan ilgimi uyandıran unsurlardır. İlkokulu, ortaokulu, liseyi ve üniversiteyi birlikte okuduğumuz resim öğretmeni kardeşim Mehmet'le birlikte resim merakımız bu yıllarda ortaya çıkar. Bu yıllarda eğitim aldığım okullarda resim derslerinde öğretmenlerime ve arkadaşlarıma göre iyi resimler yapı-

yordum. Öte yandan da haftalık olarak yayımlanan *Tercüman Çocuk* ve *Türkiye Çocuk* dergilerini takip ediyordum. Bu dergiler içindeki yerli ve yabancı ressamın çizgi romanlarını haftalık olarak takip etmek, okumak ve ressamın çizgilerini incelemek büyük keyif veriyordu. Ortaokuldaki resim öğretmenim Ahmet İhsan Aslantürk, Maraş Lisesindeki resim öğretmenim rahmetli Mehmet Savan'dı. Mehmet hoca, 1987 yılında liseden mezun olurken resim yeteneğimizi bildiği için bana ve kardeşime üniversitede resim bölümünü okumamızı önermişti. Çevremizden bizi (beni ve kardeşimi) bilen öğretmenlerimin ve arkadaşlarımin teşvikleriyle -herhangi bir resim kursu, eğitimi vb. almadan- 1988 yılında Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği bölümüne girdim.

1990'da yatay geçişle İstanbul Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği bölümüne geçtim. Bu bölümde atölye hocam rahmetli Prof. Dr. Erol Özden'di. Bunun yanı sıra Prof. Dr. Bünyamin Özgültekin, Prof. Dr. Basri Erdem ve Prof. Dr. Ali Candaş ve Prof. Dr. Ayla Ersoy hocalardan ders aldım. 1992'de bu bölümden mezun oldum ve 1993'te Kayseri'nin Sarız ilçesi Sarız Lisesine resim öğretmeni olarak atandım. 1994'de Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörlüğü Güzel Sanatlar Bölümüne resim öğretim görevlisi olarak girdim. 1997 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Ana Sanat Dalı Grafik Eğitimi Sanat Dalında yüksek lisans yaptım. Yüksek lisans tez danışmanım Prof. Dr. Selçuk Mülâyim'di ve tezimde Türkiye'de en uzun sü-

We are interested in your artistic adventure, Mr. Ali. How long have you been painting? And what phases do you believe you went through?

My journey with painting dates back to the 1980s, when I was in elementary school. In those years, my brother İsmail, who was a graduate of Maraş Education Institute aroused my interest in painting by making charcoal portraits of local and foreign popular artists, plus my brother Ahmet bringing home comics like Tommiks, Texas, Tarkan, Karamurat, etc. Our interest in painting emerged during these years with my brother Mehmet, an art teacher with whom we went to primary, secondary, high school and university together. In these years, I was drawing better pictures in comparison to my teachers and friends in the painting classes

at the schools where I was educated. On the other hand, I was following the weekly magazines Tercüman Çocuk and Türkiye Çocuk. Weekly reading and following the comics, examining the drawings of the painters by both local and international creators in these magazines was a wonderful delight. Ahmet Ahsan Aslantürk was my art instructor in secondary school, and the late Mehmet Savan was my art teacher in Maraş High. Mr. Mehmet, my high school art teacher, suggested that my brother and I pursue art at the university when we graduated in 1987 because he was familiar with our potential as painters. At 1988, I enrolled in the Malatya İnönü University Faculty of Schooling Painting Department with the support of my professors and friends who were familiar with my brother without

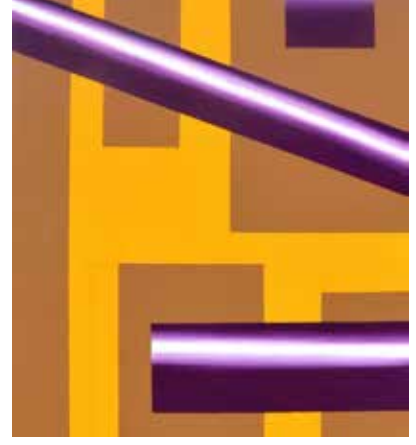
taking any painting course, education, etc. I transferred to Istanbul Marmara University Atatürk Education Faculty Painting Department. I enrolled at Malatya İnönü University Faculty of Education Painting Department in 1988. In 1990, I transferred to Istanbul Marmara University Atatürk Education Faculty Painting Department. My workshop instructor at this school was the late Prof. Dr. Erol Özden. In addition, I took courses from Professors Dr. Bünyamin Özgültekin, Basri Erdem, Ali Candaş, and Prof. Dr. Ayla Ersoy. I graduated from this department in 1992 and was appointed as an art teacher in Sarız High School in Sarız district of Kayseri in 1993. In 1994, I entered Kahramanmaraş Sütçü İmam University Rectorate Fine Arts Department as an art professor. I finished my master's degree at Marmara University's Social

Maraş Lisesinde okuyan Ahmet abimin eve getirdiği Tommiks, Teksas, Tarkan, Karamurat vb. çizgi romanlar, resme karşı olan ilgimi uyandıran unsurlardır.

reli yayımlanmış plastik sanatlar dergisi olarak *Ankara Sanat* dergisini inceledim. 1998'de kısa dönem askerlik yaptığım Kocaeli-Gebze Orduvinde resme meraklı bir yüzbaşı ile sekiz ay boyunca resimler yaptık ve sergi açtık. Gebze'deki sergide yaptığım İstanbul resimleri bende 'Maraş resimleri' düşüncesini oluşturdu. Nihayet askerlik sonrası büyük boyutlu Maraş resimlerine başladım ve 2014 yılına kadar çalıştım. 2021 yılı başında Kayseri Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalında Sanatta Yeterlik (Doktora) yaptım. Burada aynı zamanda Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı olan Prof. Dr. Aygül Aykut'un danışmanlığında 'Çağdaş Sanat'ta Kültüralizm Olgusu ve Etkileri' başlıklı tezi hazırladım. Şu ana kadar yurt içi ve yurt dışı olmak üzere çok sayıda kişisel ve karma resim sergisi açtım. Ayrıca ulusal ve uluslararası düzenlenen sempozyumlarda bildiriler sundum; kitap bölümleri yazdım ve hakemli dergilerde makaleler yayımladım. Doktora sürecinde soyut resimler ile Maraş'ın müzelerinde ve bazı kamu mekânlarında yer alan Maraş resimlerimin üzerinden çağdaş sanat denemeleri yaptım. Halen soyut resim çalışmalarım devam etmektedir. Dolayısıyla, çocukluğumdaki resim sanatına karşı olan ilgi ile başlayan ve sonrasında lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde aldığım teorik ve kuramsal sanat öğretimleri bugünlere gelmemi sağlayan nedenler olarak görünüyor.

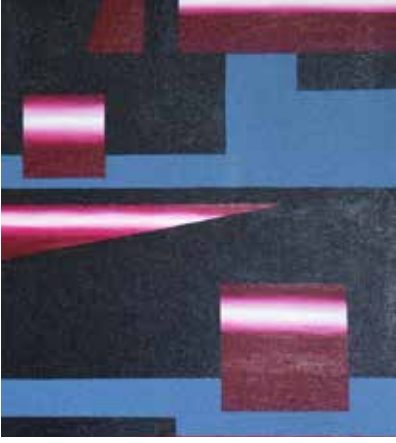
Akademisyen kimliğiniz de var. Akademisyenlikle ressamlık arasındaki ilişkiyi anlatır mısınız? Bu iki farklı alan birbirini besliyor mu, engelliyor mu?

Dünyadan ve Türkiye'den akademisyenler ile ressamlar arasındaki ilişkilere baktığımız zaman hem birbirini destekleyen hem de birbirini 'öteki'leştiren örneklerle karşılaşmak mümkündür. Örneğin, 19. yüzyıl sonrasında Avrupa'da ortaya çıkan modern sanat akımlarına, çoğunlukla akademilerde öğretim görmüş ama dışarda serbest ressam olarak eser veren sanatçıların öncülük ettiği anlaşılır. Öyle ki empresyonistlerden Fransız Cezanne ve Gauguin ile Hollandalı Van Gogh; fovistlerden Fransız Matisse; ekspresyonistlerden Norveçli Munch; kübistlerden İspanyol Picasso; fütüristlerden İtalyan Boccioni; soyut resimde Rus Kandinsky ve Malevich ile Hollandalı Mondrian akademi dışında serbest ressam olarak isim yapan sanatçılardır. Bunların yanı sıra Almanya'da Bauhaus Okulu temsilcilerinden ve soyut resim sanatçılarından Josef Albers; soyut ekspresyonistlerden Alman George Baselitz ve 1960'lı yılların postmodernist performans formunda işler üreten Alman Joseph Beuys akademisyen kimliğini ve sanatçı kimliğini birlikte taşıyan az sayıdaki isme örnek verilebilir. Oysa, Türkiye'nin akademisyenlik ve ressamlık arasındaki ilişkilerine baktığımızda Türk resim tarihinde resim gruplarının ve hareketlerinin içinde çoğunlukla akademisyen ressamların yer aldığına tanıklık ederiz. Özellikle 1900 ile 1950 yılları arasında Türkiye'nin ilk güzel sanatlar akademisi olan Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi akademisyenlerinin tüm sanat oluşumlarını meydana getirdikleri görülür. 1929 yılında kurulan Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği sanatçılarından Nurullah Berk, Ali Avni Çelebi ve Zeki Kocamemi; 1933 yılında kurulan D Grubu sanatçılarından Zeki Faik İzer, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Cemal Tollu; 1941 yılında kurulan Yeniler grubu sanatçılarından Ferruh

Baş ağa; 1947 yılında kurulan Onlar Grubu sanatçılarından Turan Erol ve Mehmet Pesen ile günümüzde üniversitelerin güzel sanatlar fakültelerinde akademisyen ve ressam olarak çalışan çok sayıda sanatçı bulunmaktadır. Öte yandan Türkiye'de sanat kurumlarında öğretim görmüş ve dışarıda serbest ressam olarak çalışan ve sanatsal çalışmalarlarıyla önemli işlere imza atmış isimler de vardır. Ancak, Türkiye'deki akademisyenlik ve ressamlık arasındaki ilişki Avrupa'nın tersi yönünde hareket alanı bulmuş ve 'serbest ressam'ların değil de 'akademisyen ressam'ların etkin olduğu bir sanat, tarihsel bir olgu meydana gelmiştir. Aslında Avrupa ve Türkiye örneklerine bakıldığında 'hocaa-öğrenci'

Sciences Institute in 1997 in the Graphic Education Art Branch's Art Education Department. My master thesis advisor was Prof. Dr. Selçuk Mülayim, and in my thesis, I reviewed Ankara Art magazine, which has been publishing for the longest time in Turkey. In 1998, we made paintings and set up an exhibition for eight months with a captain who was interested in painting in Kocaeli-Gebze Military Center, where I did my short-term military service. The Istanbul paintings that I made in the exhibition in Gebze created the idea of "Maraş paintings" in me. Finally, after military service, I started large-scale paintings of Maraş and worked until 2014. I completed my PhD in painting at the Kayseri Erciyes University Fine Arts Institute at the beginning of 2021. With the super-

vision of Professor Dr Aygül Aykut, who is also the Dean of Erciyes University Faculty of Fine Arts, I prepared the thesis titled "Çağdaş Sanat'ta Kültürizm Olgusu ve Etkileri (Culturalism in Contemporary Art and Its Effects)". So far, I have opened many personal and group painting exhibitions in Turkey and abroad. I also presented papers at national and international symposiums; I have written book chapters and published articles in peer-reviewed journals. During my doctorate, I experimented with abstract paintings and contemporary art based on Maraş paintings in the museums and some public spaces of Maraş. I still continue my abstract painting works. Consequently, the theoretical art teachings and training that I started with the interest in painting in my childhood and then received at the undergraduate, graduate and doctorate levels seem to be the reasons why I am here today.

You also have an academic identity. Can you tell us about the relationship between academics and art? Do these two different areas feed or hinder each other?

There are examples that both support and marginalize each other when we examine the relationships between academics and artists from across the world and Turkey. For example, it is understood that the modern art movements that emerged in Europe after the 19th century were pioneered by artists who were mostly educated in academies but worked as freelance painters. In fact, so much so that Dutch Van Gogh, French Gauguin, and Cezanne, as well as French Matisse and Norwegian Munch from the Expressionists, Spanish Picasso from the Cubists, and Italian Boccioni from the Futurists; Russian Kandinsky, Polish Malevich, and Dutch Mondrian are examples of abstract painters who gained notoriety as freelancers outside of the academy. In addition to these, Josef Albers, one of the representatives of the Bauhaus School in Germany and an abstract painting artist; German George Baselitz, one of the abstract

My brother My brother Ahmet who studied at Maraş High School, bringing bringing home comics like Tommiks, Texas, Tarkan, Karamurat aroused my interest in painting.

expressionists, and German Joseph Beuys, who produced works in the postmodernist performance form of the 1960s, can be given as examples of the few names that carry the academic identity and artist identity together. However, when we look at Turkey's relations between academics and painting, we witness that academic painters mostly took part in painting groups and movements in Turkish art history. Especially between 1900 and 1950, it is seen that the academicians of Mimar Sinan University Fine Arts Faculty, Turkey's first fine arts academy, created all art formations. Nurullah Berk, Ali Avni Çelebi and Zeki Kocamemi, artists of the Independent Painters and Sculptors Association founded in 1929; Zeki Faik İzer, Bedri Rahmi Eyüboğlu and Cemal Tollu from Group D artists founded in 1933; Ferruh Başağa, one of the artists of the Yeniler group founded in 1941; Founded in 1947, there are Turan Erol and Mehmet Pesen, artists of the Onlar Group, and many artists working as academicians and painters in fine arts faculties of universities today. On the other hand, there are some names who were educated in art institutions in Turkey and worked as independent painters abroad and accomplished important works with their artistic works. However, Turkey has found a space to shift away from Europe and a historical occurrence where "academic painters" rather than "freelance painters" are active. In fact, when we look at the examples of Europe and Turkey in concepts of modernism on the basis of "teacher-student" or "student-teacher", movements, pioneering art, avant-garde, postmodernism, contemporary art, approaches, strategies, forms, etc. both seem to support each other.

Türkiye'deki akademisyenlik ve ressamlık arasındaki ilişki Avrupa'nın tersi yönünde hareket alanı bulmuş. Dolayısıyla 'serbest ressam'lar değil 'akademisyen ressam'lar etkin olmuştur.

ya da 'öğrenci-hoca' temelinde modernizm, akımlar, hareketler, öncü sanat, avangardizm, postmodernizm, çağdaş sanat, yaklaşımlar, stratejiler, formlar vb. kavramları kapsamında her iki alanda birbirini destekliyor görünmektedir.

Sanat görüşünüz nedir? Sizce bir resim nasıl olmalı, neyi anlatmalı?

Sanatçı, bulunduğu coğrafya, mekân, uzam ve zamandan soyutlanamaz. Sanatçının çevresinde ve yakınında olan olaylara ve olgulara kayıtsız kalması mümkün değildir. Yani, çevresel etkenler sanatçının kişisel ve toplumsal belleğini oluşturan unsurlardır. Çevresel etkiler bağlamında sadece Maraş resimleri yapmakla kalmadım, bunun yanı sıra zamanımızın postmodernist çağdaş sanat yaklaşımları kapsamında soyut resimler de yaptım. 2000'li yıllardan sonra yaptığım desenlerde ve soyut resim çalışmalarımında 'iletişimsizlik' sorununa yöneldim. Günümüz toplumlarını meydana getiren tüm nesnel ve öznel dünya elemanlarının, iletişimsizlik sorununu ortaya çıkardığı düşüncesi bu konuyla ilgili çalışmalarımın temel dinamiğini meydana getirir. Söz konusu iletişimsizlik sorunu resimlerimde bazen geometrik formlarla birlikte ve imgesel figür destekli bazen de geometrik formlar eşliğinde figürsüz soyut resimler olarak ortaya çıkar. Kimi zaman da yerel ya da popüler görsel malzemelerinin transfer edilerek bu resimlerde doku ve arka plan olarak kullanıldığı görülür. Postmodern dönemin çağdaş sanat anlayışı gereğince, benim soyut resimlerimde iletişimsizlik sorunu bir sorunsal şeklinde ele alınır. Bu resimlerimin ifade ettikleriyle, benim

iletişimsizlik sorununu çözme ya da buna yeni öneriler getirme gibi bir kaygım yoktur. Benim işim sadece sorunlu olan bir durumu ortaya koyup öylece kendi haline bırakmaktan ibarettir. Bu ortaya konulan izleyicinin bir 'arzu nesnesi' haline getirip getirmeyeceğini zaman gösterecektir.

Bazılarını 7 Güzel Adam Edebiyat Müzesinde gördüğümüz, Kahramanmaraş'ın değişik yer ve zamanlarına dair de resimleriniz var. Kahramanmaraş'ı resmetmek nasıl bir duygudur?

Maraş'ta yaşayıp, Maraş'taki görsel malzemedeki etkilenmemek zordur. Hatta bu kentte yaşanan ve üretilen yoğun edebiyat atmosferi bu etki ortamını zenginleştirmeye yardımcı oluyorsa... Öyle ki benim yaptığım Maraş resimleri geçmiş merakının yanı sıra aynı zamanda Maraş'ın resimsel görsel belleğini ortaya çıkarmak amacıyla güden çalışmalar olarak görülebilir. Kim bilir, çocukluğumun geçtiği Serintepe mahallesinin 1920 yılındaki bomboş hali, gittiğim okullar ve yolları, şimdi Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi olarak kullanılan eski Amerikan Koleji'nin 1930 yılındaki hali, ortaokulu okuduğum ve o zamanki adıyla Kahramanmaraş Ortaokulu'nun bulunduğu 'İt Tepesi'nin 1935

yılı görüntüsü, Mağaralı mahallesinde futbol oynadığım Batıpark futbol sahasının mezarlık hali, oyun parkına gittiğim Maraş Kalesi, Maraş Kalesi önündeki 'Eski Hal'in 1950'li yıllardaki görüntüsü benim belleğimi meşgul eden şeyler olabilir ya da diğer kent ayrıntıları izleyicilerin belleklerine hitap eden özellikler sunabilir. Siyah-beyaz olan Maraş'ın yaklaşık olarak yüz yıl öncesinin eski fotoğraflarını büyük boyutlu ve tuval üzerine yağlıboya olarak çalışmak, belki de önce kendi belleğimi, sonra da izleyicilerin belleklerini hareket geçirmek anlamına gelebilir. Ayrıca belgeselci bir yaklaşımla yaptığım bu Maraş resimlerim şu anda kentin tarihi konaklarında yerel belediyeler tarafından sürdürülen restorasyon (restitüsyon, rölove) çalışmalarına destek olabilir. Hatta bu resimlerden yapılacak tespitlerle, tarihi özelliği yüksek olan ama zaman içinde tamamen yıkılmış konakların, evlerin vb. yeniden ayağa kaldırılması mümkün olabilir. Bu bağlamda, hem geçmişe sahip çıkmak hem de tarihi belleği geleceğe aktarmak adına Kahramanmaraş'ın farklı resmî binalarında yer alan Maraş resimlerim ile diğer sanatçı arkadaşların Maraş konulu resimlerinin bir araya getirilerek 'Maraş Resimleri Müzesi' de açılabilir.

What is your view of art? How do you think a picture should be, what should it convey to the viewer?

The artist cannot be abstracted from geography, space, extension and time. It is not possible for artists to remain indifferent to the events and phenomena in and around them. In other words, environmental factors are the elements that make up the personal and social memory of the artist. In the context of environmental effects, I did not only paint Maraş, but also made abstract paintings within the scope of the postmodernist contemporary art approaches of our time. After the 2000s, I focused on the problem of "non-communication" in my drawings and abstract painting works. The idea that all the objective and subjective world elements that make up today's societies reveal the problem of miscommunication constitutes the basic dynamic of my work on this subject. In my paintings, the aforementioned miscommunication issue sometimes manifests as geometric forms supported by fictitious figures and other times as abstract works

devoid of any figures but with geometric forms. Sometimes it is seen that local or popular visual materials are transferred and used as texture and background in these paintings. In accordance with the contemporary art understanding of the postmodern period, the problem of miscommunication in my abstract paintings is handled as problematic. With what these pictures express, I do not have any concerns about solving the miscommunication problem or bringing new suggestions to it. My job is simply to present a problematic situation and leave it. Only time will tell whether this will turn the show into an "object of desire" for the audience.

You also have pictures of different places and times in Kahramanmaraş, some of which we saw in the Yedi Güzel Adam Literature Museum. How does it feel to paint Kahramanmaraş?

It is not possible to live in Maraş and not be affected by the visual material in Maraş. In fact, if the intense literary atmosphere lived and produced in this city helps

**Turkey has found a space to shift away from Europe and the historical occurrence
Thus, "academic painters" have become more active rather than "freelance painters."**

to enrich this atmosphere of influence... So much so that my paintings of Maraş might be viewed as attempts to evoke both the historical interest and the vivid visual memory of Maraş. Who knows, the empty 1920s of the Serintepe neighborhood where I spent my childhood, the schools I went to and its roads, the 1930s version of the former American College, now used as the Seven Beautiful Men Literature Museum, and "İt Tepesi" where I attended secondary school and where Kahramanmaraş Secondary School was located at that time, the image of 1935, the cemetery of the Batıpark football field where I played football in the Cavern neighborhood, the Maraş Castle where I went to the playground, the 1950s image of the "Eski Hall (Old Hall)" in front of the Maraş Castle may be things that occupy my memory or other city details may offer features that appeal to the memories of the audience. Working with old, black-and-white, oil-on-canvas photographs of Maraş from a century ago may entail first provoking my own memory before activating the audience's memories. Additionally, these Maraş paintings, which I created using a documentary style, can aid in the restoration (restitution, survey) efforts currently being made by the regional governments in the city's historic mansions. Working in large-scale, oil on canvas, old photographs of Maraş, which are in black and white, about a hundred years ago, may perhaps mean activating first my own memory and then the memories of the audience. Additionally, these Maraş paintings, which I created using a documentary style, can support the restoration (restitution, survey) works currently carried out by the local municipalities in the historical mansions of the city.

BAHTİYAR OLMAK

BEING HAPPY

Kanlıdere Köprüsü'nden yürüyerek önce Nakıp Camii'ni geçtikten sonra karşımıza çıkan meydandaki çınar ağacının oluşturduğu kavşaktan kuzeydoğuya dönünce Bahtiyar Yokuşu'na ulaşılır.

Bahtiyar Yokuşu (*Bahtiyar Slope*) is reached when you turn northeast at the junction formed by the plane tree in the square, which we come across after walking over the Kanlıdere Bridge, first passing the Nakıp Mosque.

FUNDA BİRSEN

Türkçenin en güzel yanlarından biridir kelime zenginliği. Mesela Farsça kökenli olmasına rağmen dilimizde yaygın kullanılan bir kelimedir "bahtiyar". Dulkadiroğlu Belediyesi'nin sokak iyileştirme çalışmalarının büyük kısmının geçtiği Bahtiyar Yokuşu da bu zenginliğin farklı bir isim veçhesi. Bahtiyar Yokuşu adını çok yakınındaki Şih Turan Camii'nde eğitim veren bir âlimden almıştır. Şih Turan Camii'n diğer bir özelliği minaresinde Maraş Kurtuluş Savaşından yadigar top mermisini saklamasıdır.

Maraş'ta en mutlu olduğum köşelerden biri de, Bahtiyar Yokuşu'dur. Orada bahtiyar olmamak mümkün değil. Bu dik yokuşu sağlıklı çıkabildiğiniz için mi bahtiyar olursunuz yoksa Bahtiyar Yokuşu'nda meşhur Maraş deli poyrazının evlerin içine kadar girebildiği yerleşimleri, cumbaları, enikli kapıları, giyotin pencereleri ile Maraş kent mimarisini en güzel haliyle görebildiğiniz için mi, size kalmış. Bahtiyar Yokuşu'nu benim için özel kılan en önemli taraf ise yine hep

sevdiğim ağaçlarla bağlantılı... Kanlıdere Köprüsü'nden yürüyerek önce Nakıp Camii'ni, ardından şimdilerde aile hekimliği binası olarak kullanılan tarihi İstiklal Okulu'nu ve Kurtuluş İlköğretim Okulu'nu geçtikten sonra karşımıza çıkan meydandaki çınar ağacının oluşturduğu kavşaktan güne doğru yönelince Şekerli Camii ve Sarayaltı Caddesi'ne, kuzeydoğuya dönünce de Bahtiyar Yokuşu'na ulaşılır. Belki de eşine dünyada ender rastlanacak işte bu ağaç kavşaktan sonra girilen yokuşun gizemini çözmeye çalışmak, geleneksel Maraş sokaklarında gezmeyi keyifli hale getirir. Daha çınar ağacı ile birlikte bizi selamlayan ve yanındaki evin yola bakan çeşmesiyle bütünleşen, hep orada dursun istediğimiz Kocabaş Konağı -şimdiler de yıkılmayı bekliyor olsa da- rengiyle, duruşuyla bizi sarmalar. Yokuşun hemen girişindeki Küçükkarık Taziye Evi, Maraş'ın ilk betonarme yapılarından. İki katlı evin arka bahçesine geçince görülecek Maraş Kalesi ve Maraş manzarası çok güzeldir. Taziye evinin karşısında

teneke saksılarında fuşya renkli şeb-boy-yöre ağızıyla söylersem mentur-çiçekleriyle konuşan teyze, bizimle de konuşur elbette. Keyifli muhabbet devam ederken gözlerimiz teyzenin evinin hemen üstündeki Hacı Osman Arıkan evine takılıverir. Ardından yokuşun düzleştiği yerde Eşbahların ve Ekerlerin sıra evleri, geleneksel mimari öğeleriyle bize kendilerinin Bahtiyar Yokuşu'nun alameyi farikası olduğunu hissettirirler. Arıkan evinin enikli kapısı ve bahçesindeki güzelim ağaçları, oralarda yaşanan güzel anıların sessiz tanıkları olduklarını anlatırlar.

Aslında mekânları sahiplenmemizi sağlayan en önemli unsur, oralarda biriktirdiğimiz anılarımız değil mi? Kardeşimle birlikte yaptığımız keşif gezilerinden birinde Bahtiyar Yokuşu'nu inerken Hacı Osman Arıkan evinin önünde kulağımıza gelen Zeki Müren şarkısı her yokuşu gördüğümüzde "Sen gözlerimde bir renk kulaklarımda bir ses/ Ve içimde bir nefes olarak kalacaksın" diyerek bize eşlik etmiyor mu?

Vocabulary richness is one of the most beautiful aspects of Turkish. For example, "bahtiyar" is a commonly used word in our language despite its Persian origin. Bahtiyar Yokuşu (*Bahtiyar Slope*), where most of the street improvement works of Dulkadiroğlu Municipality take place, is another aspect of this richness. Bahtiyar Yokuşu (*Bahtiyar Slope*) got its name from a scholar who taught at the Şih Turan Mosque, which is very close to it. Another feature of the Şih Turan Mosque is that it hides a cannonball from the Maraş Independence War in its minaret.

One of the places where I am happiest in Maraş is Bahtiyar Yokuşu (*Bahtiyar Slope*). It is impossible not to be happy there. It is up to you whether you will be happy because you can climb this steep slope in good health, or because you can see the city architecture of Maraş in its best form with its bays, wide doors, guillotine windows, the settlements where the famous Maraş crazy wind can penetrate into the houses, on Bahtiyar Yokuşu (*Bahtiyar Slope*). The most important aspect that makes the Bahtiyar slope

special for me is again connected with the trees I love... After walking across the Kanlıdere Bridge, first passing the Nakıp Mosque, then the historical İstiklal School, which is now used as a family medicine building, and the Kurtuluş Primary School, when you turn south from the junction formed by the plane tree in the square, you will reach Şekerli Mosque and Sarayaltı Street. When you return northeast you will reach Bahtiyar Yokuşu (*Bahtiyar Slope*). Perhaps this tree, which will be rarely seen in the world, trying to solve the mystery of the slope entered after the intersection makes walking around the traditional streets of Maraş enjoyable. The Kocabaş Mansion, which greets us with the plane tree and integrates with the fountain of the house next to it facing the road, and which we always wanted to stay there, surrounds us with its color and stance, even though it is still waiting to be demolished. Küçükarkık Condolence House, just at the entrance of the slope, is one of the first reinforced concrete structures of Maraş. When you go to the backyard of the two-storey house, the Maraş Castle and the view of Maraş are

very beautiful. The aunt, who talks with fuchsia colored wallflowers -mentur if I say it locally - in tin pots in front of the condolence house, of course, talks to us too. While the pleasant conversation continues, our eyes are drawn to the house of Hacı Osman Arıkan, just above the aunt's house. Then, where the slope becomes flat, the row houses of Eşbahlar and Ekerler, with their traditional architectural elements, make us feel that they are the trademark of Bahtiyar Yokuşu (*Bahtiyar Slope*). The barbed door of the Arıkan house and the beautiful trees in its garden tell that they are silent witnesses of the beautiful memories lived there.

In fact, the most important factor that enables us to own the places is the memories we have accumulated there, aren't they? Doesn't the Zeki Müren song, which we hear in front of Hacı Osman Arıkan's house while going down the Bahtiyar Slope on one of our expeditions with my brother, accompany us by saying "You are a color in my eyes, a sound in my ears / And a breath in me" every time we see the slope? Because we know

Mimar olmamın sebeplerinden birisi de Gazozhane karşısındaki Atabey Konağı'nın yıkıldığını gördüğümde, otobüsten inip ağlamaya başlamamdı.

Bu yaşanmışlıkları bildiğimiz ve çocukluğumuzun anıları canlandığı için Bahtiyar Yokuşu, her defasında bize çok uzaklardan sesleniyor mu? Ve kent hafızası dediğimiz bu kültürel yaşam hem binaları hem insanları etkilemiyor mu? Bugünlerde bölgede yapılan hummalı çalışmalar ağaç kavşağı yok etmek üzere mi? Ağaç kavşaktan Bahtiyar Yokuşu'na mutlulukla erişebilme hissini kaç kere daha yaşayabileceğiz? Ya da bizden sonra gelenler bu mutluluğu tadabilecekler mi? Ağaç kavşağı bekleyen Kocabaş Konağı ne kadar daha ayakta kalacak? Yoksa "Burada çok güzel bir ev vardı," diyerek birkaç kişi daha ağlayacak mı benim gibi? Mimar olmamın sebeplerinden birisi de Gazozhane karşısındaki Atabey Konağı'nın yıkıldığını gördüğümde, otobüsten inip ağlamaya başlamamdı. Hâlâ o evde yaşananların, yaşayanların bize anlatacakları olduğuna inanıyorum. Bu yüzden yaşanmışlıkları bilmek, ruhu olan evler, sokaklar arasında dolaşmak ruhuma iyi geliyor, insan taraflarımı besliyor. Anı biriktirmenin sahiplenmeyle, sahiplenmenin de korumayla olan sıkı bağının farkına varamamak, bu güzelim evleri neden koruyamadığımızı da anlatıyor bana. Çünkü biz atalarımızın "Damı nefes tutar." sözünü unutup, geleneksel mahallelerimizi terk edip, yüksek katlı, konforlu (!) sitelere taşınarak hem geçmişimizi hem de geleceğimizi yok ediyoruz.

Ama inançlı olmak, ayrıca umutlu olmaktır. Bugünlerde devam eden restorasyon çalışmalarıyla birlikte bu evlere yeni fonksiyonlar vermek, gelen misafirlerimize tarihi kent dokumuzu anlatabilmek çok güzel. Dilerim daha çok sokak, daha çok bina kendini göstermeye ve gelecek nesillere ışık olmaya devam eder. Korunmuş bu yapıları her gördüğümüzde onların varlığından aldığımız güç, bizden önce yaşamış olan atalarımızın akıllarına, ahlakına, erdemine sahip olmanın yolunu bize gösterir. Çünkü yürüdüğümüz yollar tavrımızı, duruşumuzu ve kişiliğimizi belirler. Ne diyor bir şiirinde Edip Cansever;

*İnsan yaşadığı yere benzer,
O yerin suyuna, o yerin toprağına benzer,*

*Suyunda yüzen balığa,
Toprağına iten çiçeğe,
Dağlarının, tepelerinin
dumanlı eğimine
Konya'nın beyaz,
Antep'in kırmızı düzlüğüne benzer.
Göğüne benzer ki gözyaşları mavidir
Denize benzer ki dalgalıdır bakışları
Evlerine, sokaklarına, köşe başlarına
Öylesine benzer ki
Ve avlularına*

Ve işte biz de öyle benziyoruz ki yaşadığımız topraklara... Ya da öyle benzemeli ki ruhumuz yaşadığımız güzelliklere ki güzellikler hep bizimle birlikte anılmalı. Güzellikleri sürdürülebilmek ve bu kadim medeniyeti ve insanlığımızı koruyabilmek için elimizden geleni yapmak da hepimizin görevi olmalı.

these experiences and the memories of our childhood come alive, doesn't Bahtiyar Yokusu (*Bahtiyar Slope*) call us from far away every time? And doesn't this cultural life, which we call urban memory, affect both buildings and people? Is the frenetic work in the area these days about to destroy the tree junction? How many times will we be able to experience the feeling of happily reaching Bahtiyar Slope from the tree junction? Or will those who come after us be able to taste this happiness? How long will the Kocabaş Mansion, which is waiting for the tree junction survive? Or will a few more people cry, like me, by saying, "There was a beautiful house here"? One of the reasons I became an architect was because I got off the

bus and started to cry when I saw the Atabey Mansion which was in front of the Gazozhane collapsed. I still believe that what happened in that house, who lived in that house has something to tell us. Therefore, knowing the experiences, walking around the houses and streets with a soul is good for my soul, it feeds my human side. Not being aware of the close connection of saving memories with ownership and ownership with protection also tells me why we could not protect these beautiful houses. Because we are destroying both our past and our future by forgetting the saying of our ancestors, "The breath holds the roof" and leaving our traditional neighborhoods and moving to high-rise, comfortable (!) complexes.

One of the reasons I became an architect was because I got off the bus and started to cry when I saw the Atabey Mansion which was in front of the Gazozhane collapsed.

But to have faith is also to be hopeful. With the ongoing restoration works these days, it is very nice to give these houses new functions and to be able to tell our guests about our historical urban texture. I hope that more streets, more buildings will continue to show themselves and be a light for future generations. Every time we see the preserved structures, the strength we derive from their existence shows us the way to have the minds, morals and virtues of our ancestors who lived before us. Because the roads we walk determine our attitude, stance and personality. Edip Cansever says in one of his poems;

*Man resembles where he lives,
He is like the water of that place, the
soil of that place,
The fish swimming in his water,
The flower that pushes its soil,
The smoky slope of his mountains
and hills
Konya's white,
He resembles the red plain of Antep.
He's like the sky that tears are blue
His gaze is like the sea, his eyes are wavy
Their houses, their streets, their corners
Resembles well...
And his courtyards.*

And here we are so similar to the land we live in... Or so it should resemble the beauties we live in so the beauties should always be remembered with us. It should be our duty to do our best to maintain the beauties and to protect this ancient civilization and our humanity.

PULSUZ MEKTUPLAR (12)

STAMPLESS LETTERS (12)

Evelâhir’de iki dostun mektuplaşmaları devam ediyor. Hüseyin Yorulmaz, Rasim Özdenören’e yönelik tespitlerini sunuyor, bu sayının pulsuz mektuplarında. Mustafa Aydoğan okuyucularının gözlerini Anadolu’ya çeviriyor.

Two friends still are still corresponding in *Evelâhir*. Hüseyin Yorulmaz comments on Rasim Özdenören in this edition of *Stampless Letters*. Mustafa Aydoğan leads the readers’ eyes towards Anatolia.

HÜSEYİN YORULMAZ / MUSTAFA AYDOĞAN

Aziz Dostum,

Bu ayki mektubumuzun konusu bence kendiliğinden belirdi diye düşünüyorum: 23 Temmuz tarihinde vefat eden Rasim Abi hakkında bir iki sayı yazışalım istersen. Sen de, ben de 80’li yıllardan beri yakından tanıyor ve tanışıyoruz.

Rasim Abinin ölümüne kendimi bir türlü alıştıramadım desem yeridir. Ölümsüzlük yurduna dönmek üzere değil de, şaka yaparak sanki bir süre sonra geri geleceğim gibi gitti geliyor bana. Biliyorsun Rasim Abi bir gecelik de olsa bir yere gittiği zaman toparlanır, uzun bir hazırlık yaptıktan sonra valizini alıp öyle çıkardı yola. Birdenbire karar vermez, ön hazırlık yapardı. Bir konuşma için, imza günü etkinliği için son yirmi otuz yıldan beri çok sık yolculuğa çıkmıştır. Alaeddin Abi gibi işi zuhurate bırakmaz, son anda toparlanıp yolculuğa çıkmayı tercih etmezdi. Tertipli ve düzenliydi. Bu yönüyle sadece ikiz

kardeşiyle değil, diğer arkadaşları arasında da farklıydı.

Bu tertip ve düzeni yazılarında da görmek mümkün. Her yazısını adeta ileride çıkacak bir kitabının bölümünü kaleme alır gibi yazardı. Ben Rasim Abinin gündelik bir yayın organında da yazılsa hiçbir yazısının dışarıda kalacağını sanmıyorum. Mutlaka kitaplaşacaktır ve kitaplaşmalıdır da. Vaktiyle Cahit Abi ve Erdem Abinin günlük gazetelerde çıkmış yüzlerce yazısını kitaplaştırmak için gözden geçirdim; belki de ancak yarısı kitaplarına girebildi. Çoğu yazılar gündelik anaforun dönenceleri arasında yazılmış yazılardı ve çoğu kaybolup gitti. Hele Cahit Zarifoğlu’nun Ahmet Sağlam ve Erdem Bayazıt’ın Adil Erbay müstearı ile yazdığı yazılarda bu fire daha çoktu.

Sözü Rasim Özdenören’in yazılarına getirmek istiyorum. 1977 yılında ilk basısını yapan *İki Dünya*’nın başlarında

şunları söyler: “Kendimi, her yazının başında, bir amatörün, bir aceminin güçlükleriyle karşılaşır gördüm. Yazı yazmak, itiraf etmeliyim ki, benim için gerçek sancı kaynağı olmuştur. İnsan, bu kadar keyif vermeyen, bu kadar sancıya, acıya sebep olan bir işe neden katlansın öyleyse? Neden hergün aynı sıkıntı ırmağına girip yıkansın?”

Kuşkusuz bu sorumluluk duygusu hissedilen bir yazar tavrıdır. Yazısını yazdıktan sonra düzeltme işini editörlerine bırakan harcâlem gazete yazarlarından değil o. Özdenören sözkonusu yazının devamını şöyle getirir: “Yazı ki, bir kez yazıldı mı insanı sonuna kadar bağlar, ölümden sonra bile bağlar, dönüşü yoktur.”

Anlaşıldı mı sancının ve acının nedeni?

Kal sağlıcakla.

*Hüseyin Yorulmaz
Üsküdar, 31 Ağustos 2022, Çarşamba*

Duran Boz Arşivinden.
Mustafa Aydoğan,
Rasim Özdenören...

My dear friend,

I think our topic has just appeared itself this month: We may talk about Brother Rasim who passed away on the 23th of July. We both have known him very well since the 80s.

I can say that I could not get used to the absence of Brother Rasim. It feels like he has been just visiting the afterlife as a joke so that he would return, not like he had gone forever. You know that he used to pack up for even a one-night trip, and he would take the road after exact preparation. He would not decide to go somewhere out of the blue, he definitely would need preliminary. He traveled frequently for autograph sessions or speeches especially for thirty years. He would not just let it go like Brother Alaeddin, did not prefer to hit the road suddenly. He was tidy and neat, which

differentiates him from not only his brother but also his friends.

This tidiness is apparent in his writings as well. He wrote them down as if they would be published as chapters in a book in the future. I believe that none of his works will remain unpublished even if they were written for actualities. They certainly would and should be published. Once upon a time I reviewed hundreds of works of Brother Cahit and Erdem to compose a book. I could only include half of them. Most of these were filled with contemporary eddies, and thus they disappeared. Especially, works that were written by Cahit Zarifoğlu in the pen name of Ahmet Sağlam and those by Erdem Bayazıt in the pen name of Adil Erbay were more overlooked.

I would like to emphasize Rasim Özdenören's works here. He wro-

te in the first edition of *İki Dünya* that; "I faced the troubles of an amateur while I started to write something. Writing, I must admit, is the real cause of pain for me. Then, why should one suffer from such an unpleasant, painful job? Why should one be washed in the river of boredom everyday?"

Without a doubt, it is the manner of a responsible author. He was not like those careless newspaper authors who give the work of edition for editors completely. Özdenören concluded the mentioned words as follows: "Literary work concerns the author for good, even after death, there is no turning back then."

Did we understand the reason for the pain and ache?

Take care.

Hüseyin Yorulmaz
Üsküdar, August 31, 2022 Wednesday.

Rasim Özdenören'in gündelik bir yayın organında da yazılsa hiçbir yazısının dışarıda kalacağını sanmıyorum. Mutlaka kitaplaşacaktır ve kitaplaşmalıdır da.

Allah'ın selamı üzerine olsun.

Dün Ömer aradı. Biraz gecikerek cevap verebildim. "Günü geldi mi?" dedim. O da güldü. Yeni sayı için mektuplarımızı bekliyormuş. Şair adam. İnce, muzip bir gülüşü var. "Günü geldi mi?" deyince gülmesindeki memnuniyeti hissetmeni isterdim.

Bu ay sonundan itibaren Kars-Malatya-Isparta arasında dolaşacağım.. Üç hafta. Ankara'dan biraz uzaklaşacağım. İyi oluyor. Seviyorum bu gitmeleri. Otel, yalnızlık, başka şehirler, başka insanlar... Hayatım otellerde geçti desem yeridir. Haftalarca, aylarca otellerde kalıyorum bazen. Otel hayatı tuhaftır. Bir de yıllarca otellerde kalanlar var tabii. Nuri Pakdil gibi. Pakdil'in *Otel Gören Defterleri* müthiş bir otel günlüğüdür. Otele bir de bu defterlerin trajik-dramatik-tuhaf aralığında bakmak gerekir. Otelin bir müddet sonra nasıl cehenneme dönüştüğünü hissettirir bize Pakdil.

Başka bir şehre gitmen gerektiğinde senin aklına ilk gelen ne olur? Yemekleri mi, tarihi mekânları mı, dostlar mı, sakin yerleri mi, kahve içilecek güzel mekânları mı, alışveriş mi? Bazıları gittikleri şehrin güzel, özgün yemeklerini sayıp dökerler. Ne yenir, nerede yenir hepsini bilirler. Böyle durumlarda ben hep susarım. Bilmem çünkü. Bir tek, evet bir tek Edirne dendiğinde aklıma tava ciğeri gelir. Hepsi bu. Çok şehir gezdim ve birçoğunda aylarca kaldım ama nerede ne yenir bilmem. Benim yemekle ilişkim sadece ve sadece karnımı doyurmaktan ibaret olmuştur hep. İlgisizliğimin nedeni galiba burada

yatıyor. Temiz olsun, helal olsun, yeter. Bir de karnım doysun isterim tabii.

Edirne'de, Selimiye'nin minaresine çıkmayı denemiştım. Üç şerefeli minaresinin ancak ikinci şerefesine kadar çıkabilmişim. Dar mekân, bitmeyen basamaklar, dönüp duran bir girdap... Yükseklik korkum yoktur sanırdım ama insan denemeden bilemiyormuş. O gün bu gündür yükseklerle çıkmaktan çekinirim.

Kars'a gitmişim daha önce. Ebu'l Hasan Harakânî Hazretlerinin mekânına hazreti anlatmak için gitmişim. Bu ikinci gidişim olacak. Harakânî Hz.leri bir dev. Manevî bir dev. Onun gölgesinden Anadolu'ya baktığımızda başka bir devî görürüz: Mevlânâ'yı. Rûmî'nin dilinden Harakânî'yi okumak müthiştir! Ahh, o tuhaf karısının Harakânî Hazretlerine yaptığı eziyetleri nereye yerleştirmeli, nasıl yorumlamalı! Yöneticisi olduğum oturumda bildirisini sunan Pakistanlı

Hanımefendi ne güzel anlatmıştı karısının Harakânî Hazretlerine yapıp ettiklerini. İbn-i Sina uzaklardan gelmiş, büyük veliyi ziyaret edecek. Kapıyı çalıyor. Huysuz kadın kapıyı açıyor ve derdini anlatan büyük filozofa "Anlamıyorum siz bu adamda ne buluyorsunuz? Evde odun kalmamıştı dağa oduna gönderdim" diyor. Büyük velînin aklımdan çıkmayan şu sözünü buraya yazayım. "Canlılar kırmızı kana sahiptir ama âşıkların kanı siyah ve mavidir."

*

Rasim Abi hakkında ne güzel şeyler yazmışsın. Vefatını müteakip hakkında bir yazı yazmış ve sadeimg.com'da yayınlamışım. Rahmet olsun.

*

Muhabbetle kal.

Mustafa Aydoğan
Ankara, Turkuaz, 5 Eylül, 01.31, Pazartesi

Duran Boz Arşivinden.
Rasim Özdenören,
Sadık Yalsızuçanlar,
Mehmet Özkarcı...

May the peace of Allah be with you.

Ömer called yesterday. I called him back later. I asked him "Is it the day yet?" He laughed. He was waiting for our letters for the new issue. He is a poet, and has an impish smile. I wish you could feel the satisfaction in his smile when I said "Is this the day?"

I will be in Kars, Malatya and Isparta from the end of the month onwards. For three weeks. I will be far away from Ankara for a while. I like such departures, it feels good. The hotel, loneliness, different cities, other people... I can tell that my life has been spent in hotels. Sometimes I stay for weeks or months in hotels. Hotel life is odd. There are some people who stayed in hotels for years such as Nuri Pakdil. Pakdil's work called *Otel Gören Defterleri* is an amazing hotel diary. We should consider hotels from this tragic, dramatic and unusual perspective of the

se diaries. Pakdil makes us feel how the hotels become hell after a certain period.

What do you think of first when you go to another city? Is it the food, the historical places, friends, calm areas, cafés, shopping? Some people tell about the delicious dishes of the places that they had visited. They know where and what to eat. I usually remain silent under such circumstances since I have no idea. I just remember pan lung when Edirne is in question. That is all. I have been in a lot of cities and stayed for months in most of them, yet I do not know where and what to eat. I am concerned with the foods as much as I eat fill. My disinterest may come from there. It should be clean and halal, that is enough for me. It should also make me full, for sure.

I tried to go up to the minaret of Selimiye in Edirne. I just arrived at the second balcony of the three balco-

I believe that none of Rasim Özdenören's works will remain unpublished even if they were written for daily papers. They certainly would and should be published.

nies. Narrow place, numerous steps, continued twists... I thought I had no fear of height, at least I supposed so, but one cannot exactly know unless he tried. I hesitate to climb high from that day onwards.

I have been in Kars before. I have gone to the place of Ebu'l Hasan Harakânî in order to talk about him. This will be my second visit. Harakânî is holy. Holy in spirit. When we observe Anatolia from his holiness we face another one: Mevlânâ. It is a great experience to read Harakânî from the mouth of Rûmî! Oh, how could we understand the torture that has been implemented on Harakânî by his weird wife! In a session that I headed, a Pakistani woman narrated his wife's doings to him. Avicenna once came to visit him after a long trip. He knocks the door, and this grumpy woman opens the door and replies to the philosopher as follows: "I have no idea why you come to this guy? We were out of wood and I sent him to bring some." I should add the great quote from his holiness: "The living things have red blood but the colors of lovers' blood are blue and black."

*

You wrote very nice things about Brother Rasim. I published a work just after his death at sadeimge.com. May the mercy be upon him.

*

Stay in peace.

Mustafa Aydoğan.
Ankara, Turkuaz, September 5, 01.31
Monday.

OVANIN EFENDİLERİ, ELBİSTAN KARAHÖYÜK

THE MASTERS OF THE PLAIN, ELBİSTAN KARAHÖYÜK

Elbistan Karahöyük, bazı bilim adamlarına göre Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Luhuzatia ve Hitit Devleti zamanında Lawazantiya Lusanda adıyla bilinen merkezdir.

According to some scientists, Elbistan Karahöyük is the center known as Luhuzatia in Assyrian Trading Colonies Age and Lawazantiya Lusanda in Hititian State.

SÜLEYMAN CAN

Binlerce yıldır birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Anadolu, elde edilmek istenen bir vatan olarak insanlar için hep cazibe merkezi olmuştur. İnsanoğlu Paleolitik dönemlerden başlayarak günümüze kadar göçebe, yarı göçebe ya da yerleşik olarak yaşamıştır. Geçmişin tüm evrelerinin yaşandığı Anadolu'nun merkez şehirlerinden biri olan Kahramanmaraş, sahip olduğu tarihi ve kültürel zenginlikler nedeniyle hem ülkemizde hem de dünyada kültür turizminin odak noktalarından biri haline gelmiştir.

Anadolu tarihi hakkında edinilen en eski veriler, Assur Ticaret Kolonileri Çağı olarak bilinen dönemde, yaklaşık M.Ö. 2000-1750 yıllarında, Kayseri'deki Kültepe kazılarında ortaya çıkan tabletlerden öğrenilmektedir. Bu metinlere göre, söz konusu dönemde Anadolu'nun pek çok yerinde şehir devletleri (böl-

gesel krallar) bulunmaktadır. Bu şehir devletlerinin en önemlilerinden biri olan Mama Krallığı Kahramanmaraş il sınırları içindedir. Anadolu'da Hitit Devleti'ni (M.Ö. 1650-1200) kuran Hititler Kahramanmaraş topraklarına da egemen olmuştur. Hititler'in yıkılmasından sonra, Kahramanmaraş Geç Hitit Beylikleri'nden biri haline gelmiştir. M.Ö. ilk bin yılın başlarında, Geç Hitit kaynaklarına göre Gurgum ve Mezopotamya'daki Geç Assur Devleti belgelerine göre "Marqasi" olarak adlandırılan beylik Kahramanmaraş'tır.

Kahramanmaraş ilindeki en büyük arkeolojik yerleşimlerinden biri olan Elbistan Karahöyük, Elbistan ilçesinin 10 km kuzeybatısında yer alan Karahöyük mahallesinin merkezindedir. Geniş ve bereketli Elbistan ovasının güneybatı kesiminde, görkemli Şar Dağının kuzeyinde ve kadim Ceyhan

Nehrine akan berrak Hurman suyunun doğu kenarında kurulmuştur. Bugünkü haliyle 450x300 m boyutlarında ve 21 m yüksekliğindedir. Höyüğün üzerinde yer aldığı Elbistan-Afşin hattı, Anadolu'yu Kuzey Suriye ve Mezopotamya'ya bağlayan stratejik bir bölgedir.

Elbistan Karahöyük'te yapılan ilk arkeolojik çalışma, 1900'lü yılların başında Hugo Grothe tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 1947 yılında Türk bilim insanları Tahsin Özgüç ve Nimet Özgüç tarafından kazılmıştır. Yakınoğu coğrafyası için önemli bir yerleşme olan Elbistan Karahöyük, uzun bir sessizlik döneminden sonra, bu topraklarda doğan ve Karahöyük'ün önemini çok iyi kavrayan, 64. Hükümet Kültür ve Turizm Bakanı Sayın Mahir Ünal'ın ciddi çabaları ile 2015 yılında tekrar kazılmaya başlanmıştır. 2015-2019 yıllarında Kahramanmaraş Müzesi başkanlığında ve

Anatolia has hosted a number of civilizations for thousands of years. It was always an attractive homeland to settle down. Humanity lived as nomad, semi-nomad, or sedentary from the Paleolithic Period. Kahramanmaraş is one of the centers of Anatolia that has lived through all phases of change. It became one of the focal points of cultural tourism both nationally and internationally thanks to its historical and cultural elements.

The oldest data regarding Anatolian history are tablets that were found during the excavations in Kayseri Kültepe and they date back to 2000-1750 BCE which is also known as Assyrian Commerce Colonies Era. According to texts, there were many city states (regional kingdoms) in Anatolia in that period.

One of the crucial states was Mama Kingdom located in Kahramanmaraş. The Hittites that were sovereign in Anatolia in 1650-1200 BCE. After the Hittites collapsed, Kahramanmaraş was one of the Late Hittite Principalities. Kahramanmaraş was the principality that was called Gurgum in Late Hittite sources and called Marqasi in Late Assyrian documents in Mesopotamia during the beginnings of the 1000 BCE.

Elbistan Karahöyük is one of the largest archaeological areas in Kahramanmaraş. It is located in the center of Karahöyük neighborhood in 10 kilometers south of Elbistan. It was set in the southwest part of the large and fertile plain of Elbistan, north of Şar Mountain, and east of Hurman water that flows the old river of Ceyhan. Today its dimensions

are 450 to 300 and its height is 21 meters. The Elbistan-Afşin line that the mound is placed on is a strategic region that connects Anatolia to Northern Syria and Mesopotamia.

The first archaeological excavation in Elbistan Karahöyük was held in the early twentieth century by Hugo Grothe. After that, it was excavated by Turkish scientists Tahsin Özgüç and Nimet Özgüç in 1947. Elbistan Karahöyük is a very significant settlement for Asia Minor, which was appreciated by Mahir Ünal who was the Minister of Culture and Tourism of the 64th government, and the area was re-excavated in 2015. These new excavations were headed by Kahramanmaraş Museum and scientifically held by Doç. Dr. Bora Uysal who is an instructor at Sivas Cumhuriyet University Archaeology

**Şehir hafızadır.
Eğer hafızanız
yoksa bir tasavvur
oluşturamazsınız.
Bundan dolayıdır
ki insanoğlu hep
geçmişini araştırmış
ve sorgulamıştır.**

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Bora Uysal'ın bilimsel sorumluluğunda yapılan yeni kazılar, 2020 yılından itibaren Cumhurbaşkanlığı kararı ile Bora Uysal başkanlığındaki bir ekip tarafından sürdürülmektedir. Elbistan Karahöyük'te yapılan kazılar sırasında, 2017 yılında höyüğün hemen batısında bulunan Hamzatepe'nin de arkeolojik bir bölge olduğu tespit edilmiştir. Hamzatepe'de 2017 ve 2018 yılında yapılan çalışmalarda, Demir Devri'ne tarihlendirilen kremasyon gömmelerin bulunduğu bir mezarlık alanı açığa çıkarılmıştır.

Bora Uysal, Elbistan Karahöyük kazılarına başladığı günlerde, höyük hakkındaki düşüncelerinden kazı raporlarında kısaca şu şekilde bahsetmektedir: *"Elbistan Karahöyük'ün 1947 yılındaki durumuyla ilgili olarak yapılan değerlendirmeler, höyüğün tüm cephelerinin yaklaşık aynı diklikte olduğu, modern Karahöyük yerleşmesine ait evlerin güney ve güneybatı kesimlerini kapladığı, diğer yönlerin ağır şekilde tahrip edildiği, el değmemiş durumda kalan tek yerinin tepe kısmı olduğu şeklindedir. 2015 yılına gelindiğinde, höyükteki tahribatın daha geniş alanlara yayıldığı görülmüştür. Modern yerleşim her yöne yayılmış, höyüğün etrafı asfalt kaplı bir yol tarafından çevrelenmiş ve özellikle kuzey kesimi tamamen tıraşlanmıştır. Ayrıca tepe kısmından başlayarak, kuzeyden güneye doğru bir erime meydana gelmiştir. Müdahale edilen kuzey kesimi hariç olmak üzere, cephelerde dik denebilecek bir durum da kalmamıştır. Elbistan Karahöyük'te son yıllarda yapılan kazılar, 1947 yılı asıl kazı alanının hemen kuzeyinde, Kuzeybatı Yamacı ve Kuzey Düzlüğü olarak adlandırığımız birbirine yakın iki bölgede başlatılmıştır. Kuzeybatı Yamacı höyüğün el değmemiş nadir alanlarından biridir. Buradaki çalışmalara başlama amacımız, ana toprağa kadar inecek basamaklı açmalar oluşturarak höyükteki stratigrafiyi belirlemektir. Yaklaşık olarak 60x30 m boyutlarında bir alan olan Kuzey Düzlüğü ise daha önce de var olduğu söylenen küçük bir düzlüğün, iş makineleri kullanılarak genişletilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Yaşanan bu olumsuzluğa rağmen, söz konusu düzlük bu kesimde açığa çıkarılacak tabakaların çok sayıda açmada takip edilmesini sağlayacak bir avantaj yaratmaktadır."*

İlerleyen yıllarda yapılan kazıların ortaya koyduğu sonuçlarına göre, Elbistan Karahöyük'teki yerleşim süreci; Erken Tunç Çağı (M.Ö. 3100-2000), Asur Ticaret Kolonileri Çağı (M.Ö. 2000-1750), Hitit Devleti (M.Ö. 1650-1200), Demir Devri (N.Ö. 1200-330), Helenistik Devir (M.Ö. 330-30) ve Roma Devri (M.Ö. 30-M.S. 395) şeklinde sıralanmaktadır.

Elbistan Karahöyük'ün lokalizasyonu konusunda çalışmalar yapan bazı bilim adamları, bu yerleşmenin Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Luhuzatia, Hitit Devleti zamanında Lawazantiya ve Demir Devri'nde Lusanda adıyla bilinen merkez olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşün doğru olduğu varsayılırsa, yazılı belgelere göre Elbistan Karahöyük'ün özellikle Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda önemli ticari faaliyetlere sahne olduğu söylenebilmektedir. Ticaret yollarıyla ilgili bilgilerin bulunduğu bir belgede, Asurlu tüccarlar tarafından Mezopotamya'dan Anadolu'ya getirilen malların ilk olarak Luhuzatia'ya gitmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bulunduğu bölge için bir yüncülük merkezi konumunda olan Luhuzatia şehrinin ekonomisinde hayvancılık da önemli bir yere sahiptir. Assurlu tüccarlar Luhuzatia'da kalay, kumaş ve bakır satmakta, buradan da Anadolu içlerine yün, post, giysi ve kimyevi maddeler götürmektedir. Ayrıca, ülkelerine dönerken yün satın almak için Luhuzatia'ya tekrar uğranmaktadır. Son yıllarda ülkemizin etrafında gelişen savaşlar yüzünden Mezopotamya ve Kuzey Suriye'deki arkeolojik çalışmalar durma noktasına geldiği için, arkeoloji camiasının gözü Türkiye'de yapılan kazılara çevrilmiştir. Bora Uysal'ın kazı raporlarında sunduğu veriler bu nedenle çok önemlidir.

Department between 2015 and 2019, and it has been continuing by a team headed by Bora Uysal since 2020. They found an archaeological area in 2017 in Hamzatepe which is located west of the mound during the excavations in Elbistan Karahöyük. In the research held in 2017-18 in Hamzatepe, they found cremation burials that were dated back to Iron Age.

Bora Uysal mentioned his observation regarding the mound in excavation reports of early days of Elbistan Karahöyük excavations: "The assessments regarding the situation of Elbistan Karahöyük in 1947 remark that all fronts of the mound are at the same inclination, the houses in modern Karahöyük are placed in south and southwest sides, other sides are extremely ruined, and the only untouched area is the peak. In 2015, the ruin has spread over other areas of the mound. Modern settlement has spread as well, and the mound was surrounded by an asphalt way, especially the northern part was completely shaved. Besides, it melted from the peak through

the north-south direction. There is no upright front except for the northern part that was restored. Later excavations in Elbistan Karahöyük started just north of the original excavation area of 1947, which is called Northwest Slope and Northwest Flatness. Northwest Slope is a rare virgin area of the mound. Our aim in starting the works there is to specify stratigraphy of the mound via opening steps towards the mainland. Northwest Flatness which is about 60 to 30 meters, on the other hand, has been revealed by a large excavation of a little flat area. Despite the disadvantages, that flat area would lead to further results and transform the situation into an advantage."

According to the results of later excavations, the process of habitation in Elbistan Karahöyük occurred as follows: Early Bronze Age (3100-2000 BCE), Assyrian Commerce Colonies Era (2000-1750 BCE), Hittite State (1650-1200 BCE), Iron Age (1200-330 BCE), Hellenistic Period (330-30 BCE), and Roman Period (30 BCE-395 CE).

Some scientists that have worked there on the localization of Elbistan Karahöyük claim that this settlement was Luhuzatia during the Assyrian Commerce Colonies Era, Lawazantiya during the Hittite Period, and called Lusanda during the Iron Age. If we assume that this claim is a fact, one can argue that Elbistan Karahöyük was a crucial trade center especially during the Assyrian Commerce Colonies Era which is supported by written data. It was emphasized in a document that informs the trade routes that the supplies that were brought by Assyrian traders from Mesopotamia to Anatolia were firstly provided in Luhuzatia. Luhuzatia was a center of wool growing in the region, and animal husbandry was significant

City is memory. If you do not have a memory, you cannot form an imagination. This is the reason why human beings have always examined the past.

for the economy. Assyrian traders were selling tin, fabric, copper in Luhuzatia, and they were buying wool, coat, dress, and chemical materials to carry to Anatolia. They were stopping by Luhuzatia on the way back in order to buy wool.

Nowadays the archaeology community expects too much from Turkey since the excavations in Mesopotamia and Northern Syria have stopped due to the ongoing wars. That is why Bora Uysal's excavation reports are extremely crucial.

KAHRAMANMARAŞ'TA SU SPORLARI WATER SPORTS IN KAHRAMANMARAŞ

"Havada, Karada, Suda Heyecan ve Adrenalin Kahramanmaraş'ta" sloganıyla "Kahramanmaraş Extreme Spor Festivali" Kahramanmaraş'ta düzenlendi. Bu festival ile şehrimizde birçok ilke imza atıldı.

"Kahramanmaraş Extreme Sports Festival" was held in Kahramanmaraş with the slogan "Excitement in the Air, Land, Water and Adrenaline in Kahramanmaraş." This festival lead the way in our city.

AKİF TAŞ

Su, medeniyettir. İnsanoğlu suyun var olduğu her yeri kendisine yurt edinecek tarih boyunca büyüyüp gelişecek birçok medeniyetler kurmuştur. Mısırlılar Nil, Hintliler Ganj nehrinin olduğu havzalara yerleşmişlerdir. Akdeniz havzasında Fenike, Yunan, Roma medeniyetleri, Fırat ve Dicle nehirleri arasında ise Mezopotamya medeniyetleri tarihe izlerini bırakmışlardır. Su geçmişte olduğu gibi şu an ve gelecekte de insanoğlunun yaşam kaynağı olacaktır. Kahramanmaraş akarsular açısından zengin bir hidrografyaya sahiptir. Akarsular ve barajların oluşturduğu birçok gölet mevcuttur şehrimizde. Birkaç tanesini sayacak olursak; Aksu Irmağı, Adatepe Barajı, Ayvalı Barajı, Ceyhan Nehri, Berke Barajı, Fırnız

Suyu, Hurman Suyu, Gavur Gölü, Tekir Suyu, Karasu HES, Kartalkaya Barajı, Kılavuzlu Barajı, Menzelet Barajı ve Sır Barajı ilk akla gelenler arasındadır.

Su her zaman medeniyete katkı sağlar. Medeniyetin artmasına, yeşermesine ve gelişmesine yardım eder. Bu açıdan baktığımızda büyük diyebileceğimiz medeniyetleri üç temel unsur oluşturmuştur: Toprak, su ve sosyal bir varlık olan insan.

İnsanı sosyalleştiren ise şehirlerdir. Şehirlerdeki parkların ve meydanların sosyal donatı alanlarının, doğal destinasyonların insanları sosyalleştirdiğini, kültürel faaliyetleri artırdığını ve tüm bunların toplamının insanları daha sağlıklı ve mutlu yaptığını söylemek yanlış olmaz. Su kaynaklarının

destinasyonun çokluğu Kahramanmaraş'ın, Dünya Motonotik Federasyonu (UIM) ve İstanbul Offshore Kulübü (IOC) tarafından 2003 yılından bu yana düzenlenen, 2008'den başlayarak Dünya Şampiyonası kategorisine alınan organizasyonun 2010 yılı beşinci ve altıncı ayak yarışlarını Menzelet Baraj Gölü'nde gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Bu büyük organizasyonla birlikte Kahramanmaraş'ın tanıtımı için iş dünyası ve sivil toplum kuruluşları ile kamu kurum ve kuruluşları büyük bir gayret sarf etmiştir. Organizasyon sayesinde yakın çevresinde GAP bölgesinden sonra en fazla su kaynağına sahip il olan Kahramanmaraş'ın bir su şehri olduğu artık daha çok dikkate değer bir hâl almıştır.

Water is civilization. Mankind has established many civilizations that will grow and develop throughout history by making every place where water exists as their home. The Egyptians settled in the basins of the Nile and the Indians in the Ganges river. Phoenician, Greek and Roman civilizations in the Mediterranean basin, and Mesopotamian civilizations between the Euphrates and Tigris rivers left their traces in history. As in the past, water will be the source of life for human beings now and in the future. Kahramanmaraş has a rich hydrography in terms of rivers. There are many ponds formed by streams and dams in our city. If we count a few of them; Aksu Ri-

ver, Adatepe Dam, Ayvalı Dam, Ceyhan River, Berke Dam, Firniz Water, Hurman Water, Gavur Lake, Tekir Water, Karasu HEPP, Kartalkaya Dam, Kilavuzlu Dam, Menzelet Dam and Sir Dam are among the first ones that come to mind.

Water always contributes to civilization. It helps civilization to increase, flourish and develop. When we look at it from this point of view, three basic elements have formed the civilizations that we can call great: Soil, water and human beings as a social entity.

Cities are what socialize people. It would not be wrong to say that parks and squares, social facilities, natural destinations in cities socialize people,

increase cultural activities, and the sum of all these makes people healthier and happier. The multitude of destinations of water resources enabled the organization, which has been organized by the World Motonotic Federation (UIM) and the Istanbul Offshore Club (IOC) since 2003, and was included in the World Championship category starting from 2008, to hold the fifth and sixth leg races of 2010 at the Menzelet Dam Lake. With this great organization, the business world, non-governmental organizations and public institutions and organizations made a great effort for the promotion of Kahramanmaraş. Thanks to the organization, it has become more remarkable that Kahra-

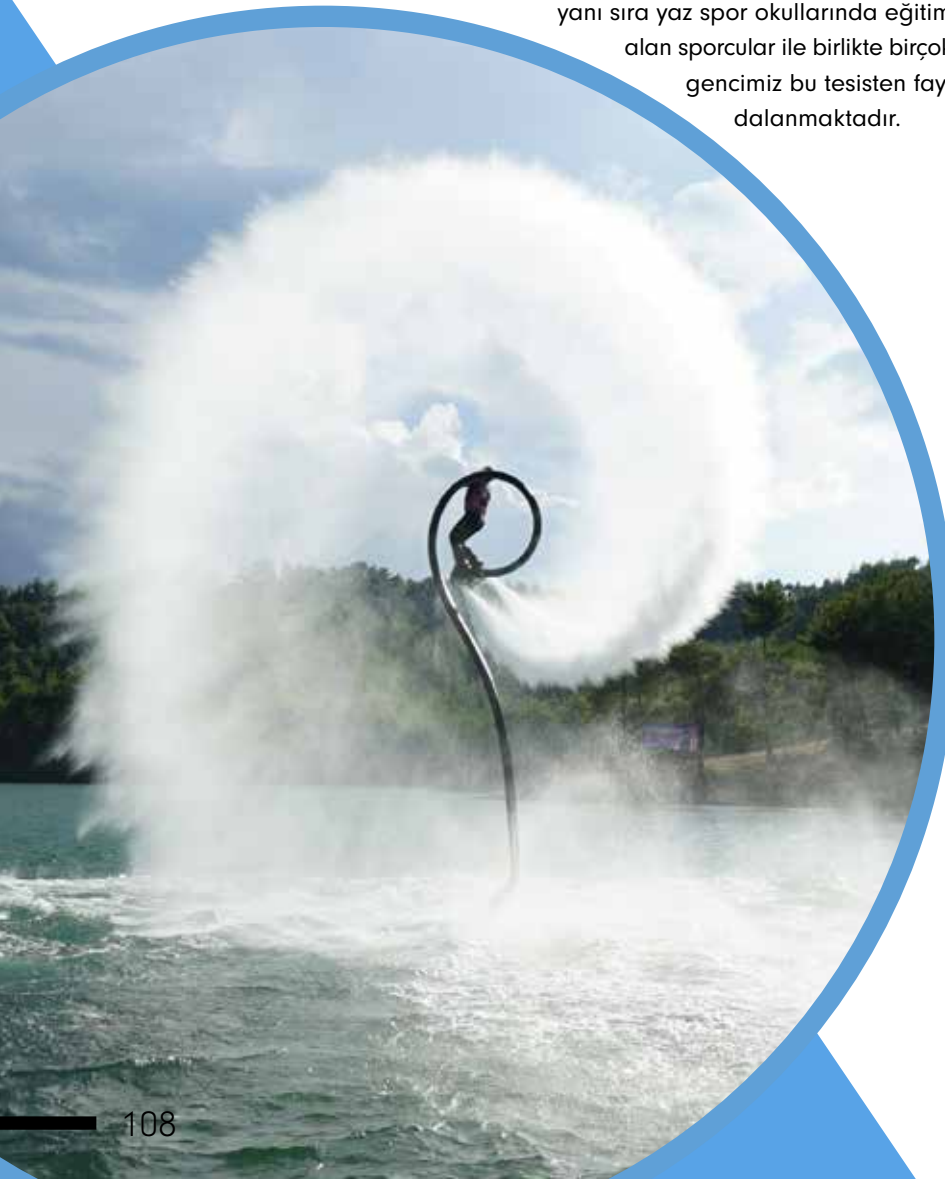
**Kılavuzlu Barajı
eteklerinde kurulan
Kılavuzlu Su Sporları
Merkezinde Fly
Board, Su Kayağı,
Sürat Teknesi vb.
su sporu faaliyetleri
yapılabilmektedir.**

Su ile gelen bu aktivitelerin doğal çevreleri spor alanlarına dönüştürüp bir tür rekreasyon alanı oluşturarak insanların sağlıklı kalmalarını ve sosyalleşmelerini sağlamak planlı sosyal şehirciliğin iyi birer göstergesidir. Dünyada birçok şehir doğal güzelliklerini spor turizminin hizmetine açarak insanları sosyalleştirip ülkelerine turizm gelirlerinin girmesi için çalışmaktadır. Bu bağlamda Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün 2014 yılında ilimize kazandırdığı Kılavuzlu Su Sporları Merkezi de ilimizdeki bu tür rekreatif alanlardan birisidir. Su sporları tesislerinde olimpik birer branş olan kano ve kürek sporları aktif olarak yapılmaktadır. Lisanslı sporcuların yanı sıra yaz spor okullarında eğitim alan sporcular ile birlikte birçok gencimiz bu tesisten faydalanmaktadır.

Merkezin 18 km kuzey batısında Ceyhan Nehri üzerine inşa edilmiş Kılavuzlu Barajı eteklerinde kurulan Kılavuzlu Su Sporları Merkezi'nde bunların yanında Fly Board, Su Kayağı, Jet Ski, Sürat Teknesi yarışları, Dragon Eğlence yarışları vb. Su sporu faaliyetleri de yapılabilmektedir.

"Havada, Karada, Suda Heyecan ve Adrenalin Kahramanmaraş'ta" sloganından hareketle Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi ve Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ortaklaşa düzenlediği "Kahramanmaraş Extreme Spor Festivali 18-21 Ekim 2018 tarihleri arasında Kılavuzlu Su Sporları Merkezi, Sır Barajı Havzası, Seçkiner Rafting alanı ve Extrem Park Kapıçam olmak üzere üç merkezde düzenlendi. Üç gün süren Festival boyunca Kahramanmaraş heyecan dolu organizasyonlara ev sahipliği yaptı. Festival kapsamında Kılavuzlu Su Sporları Merkezinde; Kano Kürek, Dragon Yarışları, Sır Barajı Havzasında R4 Mix Rafting Türkiye Şampiyonası yapıldı. Festival ile ilimizde birçok ilke imza atıldı. R4 Mix Rafting Türkiye Şampiyonası ve Dragon Yarışları izleyenlere heyecan dolu anlar yaşattı. Kılavuzlu Su Sporları Merkezinde düzenlenen Dragon yarışlarına sporcular yanında her yaşta vatandaşlar da katılarak bu heyecanı yaşadılar. 21 Ekim 2018 tarihinde festivalin kapanışı Mehmet Akif Ersoy Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi. Müsabakalarda derece elde eden takımların kupa, madalya ve para ödülleri kapanış töreninde takdim edildi.

Böyle bir tesisin şehrimize kazandırılmasında emeği geçenlere teşekkür ederiz. Her damla su bir hayat demektir. Suyuna sahip çıkamayan her toplum ise bunun bedelini ağır ödeyecektir.

manmaraş, which has the most water resources in its immediate vicinity after the GAP region, is a water city.

It is a good indicator of planned social urbanism that these activities, which come with water, transform the natural environments into sports fields and create a kind of recreation area, ensuring that people stay healthy and socialize. Many cities in the world open their natural beauties to the service of sports tourism and work to socialize people and bring tourism revenues to their countries. In this context, Kilavuzlu Water Sports Center, which was brought to our city by Kahramanmaraş Provincial Directorate of Youth and Sports in 2014, is one of such recreational areas in our city. Canoeing and rowing sports, which are Olympic branches, are actively practiced in water sports facilities. In addition to licensed athletes, many of our young people benefit from this facility, along with athletes trained in summer sports schools.

In addition to these, Fly Board, Water Ski, Jet Ski, Speedboat races, Dragon Fun races and similar water sports activities can be carried out in the Kilavuzlu Water Sports Center, which was built on the skirts of the Kilavuzlu Dam built on the Ceyhan River, 18 km north-west of the center.

Kahramanmaraş Extreme Sports Festival, organized jointly by Kahramanmaraş Metropolitan Municipality and Provincial Directorate of Youth and Sports, based on the slogan of "Excitement in Air, Land, Water, and Adrenaline in Kahramanmaraş", was held between 18-21 October 2018 and It was held in four centers; Kilavuzlu Water Sports Center, Sır Dam Basin, Seçkiner Rafting area and Extrem Park Kapiçam. During the three-day festival, Kahramanmaraş hosted exciting organizations. Within the scope of the festival, Canoe Rowing and Dragon Races was

held in Kilavuzlu Water Sports Center and R4 Mix Rafting Turkey Championships was held in Sır Dam Basin. With the festival, many firsts were signed in our city. R4 Mix Rafting Turkey Championship and Dragon Races gave the audience exciting moments. Citizens of all ages, as well as athletes, experienced this excitement by participating in the Dragon races held at the Kilavuzlu Water Sports Center. The closing of the festival was held on October 21, 2018 at the Mehmet Akif Ersoy Cultural Center. Trophies, medals and cash prizes of the winning teams were presented at the closing ceremony.

We would like to thank those who contributed to bringing such a facility to our city. Every drop of water means life. Every society that cannot protect its water will pay a heavy price for it.

Flyboard, Water Ski, Speed Boat etc. Water sports activities can be done in Kilavuzlu Water Sports Center established on the outskirts of Kilavuzlu Dam.

HAMLE DERGİSİNİN TIPKIBASIMI ÇIKTI

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, edebiyat tarihi, okuyucuları ve ilgilileri için, paha biçilmez değerde olan *İkindi-yazılar*'nın tıpkıbasımından sonra, benzer niteliklere sahip olan *Hamle* dergisinin tıpkıbasımını gerçekleştirdi. *Hamle* daha çok çıkarıldığı yıllar ve içinde ilk eserlerini yayımladığı edebiyatçıları dolayısıyla önemlidir. Kahramanmaraş'ta 1952-1958 yılları arasında yayımlanan *Hamle*'de Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil ve Alaeddin Özdenören gibi mütefekkir ve edebiyatçıların gençlik dönemi eserleri yer almaktadır. Ayrıca dergiyi karıştırırken, zamanda bir yolcuğa çıkmak da mümkündür.

Hamle'nin tıpkıbasımı dolayısıyla yapılan tanıtım programında konuşan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Hayrettin Güngör, ilerleyen yıllarda *Dolunay* dergisinin de tıpkıbasımını yapacakları müjdesini verdi. Bilindiği üzere *Dolunay* dergisi, Kahramanmaraş'ta çıkarılan diğer bir ekol edebiyat ve düşünce dergisidir. Bahattin Karakoç editörlüğünde çıkarılan *Dolunay*'da da şimdilerde ustalığıyla isminden söz ettiren birçok kıymetli şair, hikâyeci ve araştırmacı eserleriyle yer almıştı.

ÖMER ERDEM EVELÂHİR SÖYLEŞİLERİNDEYDİ

Şair Ömer Erdem, 29 Temmuz'da 7 Güzel Adam Edebiyat Müzesi'nin bahçesinde okuyucularıyla buluştu. Moderatörlüğünü Ömer Yalçınova'nın yaptığı Evelâhir Söyleşilerinde Ömer Erdem, şiir yazmaya nasıl başladığını, ilk şiirinin Sezai Karakoç'un dergisi *Diriliş*'te nasıl yayımlandığını, Sezai Karakoç'la ilişkilerini, şiir yazmanın inceliklerini anlattı. Farklı kitaplarından okuduğu farklı şiirlerle programı zenginleştiren ve daha da ilgi çekici hale getiren Ömer Erdem'in hayat, okumak ve yazmak arasındaki ince ilişkiye dair söyledikleri, yazmaya meraklı gençler için kılavuz niteliğindedi. Katılımcıları daha çok Kahramanmaraş Akademisi öğrencilerinden oluşan program, soru cevap şeklinde ilerledi.

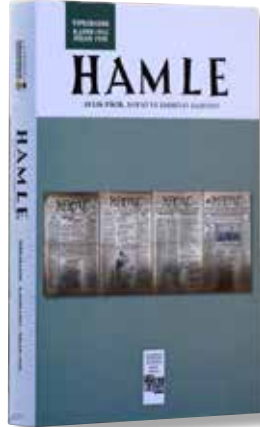
RASİM ÖZDENÖREN PANELİ

12 Ağustos'ta gerçekleştirilen "Düşüncemizin ve Hikâyemizin Büyük Sesi: Rasim Özdenören" panelini Duran Boz yönetti. Rasim Özdenören'in dergiciliği, şahsiyeti, öykücülüğü ve mütefekkirliğinin masaya yatırıldığı panel, büyük öykücünün 1950'li yıllarda Alaeddin Özdenören, Erdem Bayazıt ve Cahit Zarifoğlu'yla birlikte ortaokulu okuduğu, 2019 yılından

bu yana da 7 Güzel Adam Edebiyat Müzesi olarak işlerlik kazandırılan tarihi binanın bahçesinde gerçekleştirildi. Konuşmacılar arasında Mehmet Narlı, Necip Evlice, İbrahim Demirci, Şaban Sağlık ve Selim Somuncu gibi akademisyen ve edebiyatçıları vardı.

DOŞTLARI MEVLÂNÂ İDRİS'İ ANLATTI

İki gün süren anma etkinlikleri, Kahramanmaraş Ulu Camii'nde okunan Mevlid-i Şerif'le başladı. Sonrasında Mevlâna İdris'in Maraş ziyaretlerinde tekrar tekrar gittiği camiler, çay ocağı, lokanta gibi mekânlara yönelik gezi düzenlendi. Aynı günün akşamı Salih Zengin moderatörlüğünde gerçekleştirilen "Dostları Mevlâna'yı Anlatıyor" programında Hüseyin Keskin, Murat Aydın, Saadetin Acar, Zekeriya Çelik ve Ekrem Ayyıldız konuştu. İlginçtir, programa dinleyici olarak katılanlar da Mevlâna İdris'in dostlarıydı ve programda onlara da söz verildi. Duygusal anların da yaşandığı etkinlikte Mevlâna İdris'in kişisel özellikleri, hayatı ve eserleri işlendi. Program ikinci gününde, Mevlâna İdris'in doğduğu ilçe olan Andırın'a taşındı ve orada "Dünyadan Geçen Bir Güzel: Mevlâna İdris" paneli gerçekleştirildi.

HAMLE MAGAZINE'S FACSIMILE IS OUT

Kahramanmaraş Metropolitan Municipality carried out a facsimile of the *Hamle* magazine, which has similar qualities, after the facsimile of the *İkindiyazıları*, which is invaluable for the history of literature, its readers and those interested. *Hamle* is more important because of the years it was published and the writers in which it published their first works. Published in Kahramanmaraş between 1952-1958, *Hamle* includes works of intellectuals and men of letters such as Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil and Alaeddin Özdenören from the youth period. It's also possible to take a trip back in time while reading the magazine.

Kahramanmaraş Metropolitan Municipality Mayor Hayrettin Güngör, who spoke in the promotional program made for the facsimile of *Hamle*, declared the good news that they will also make a facsimile of the *Dolunay* magazine in the coming years. As it is known, *Dolunay* magazine is another school literature and thought magazine published in Kahramanmaraş. In *Dolunay*, which was published under the editorship of Bahattin Karakoç, many valuable poets, storytellers and researchers, who are now known for their mastery, took part with their works.

ÖMER ERDEM WAS INTERVIEWED FOR EVELAHİR

Poet Ömer Erdem met with his readers in the garden of Yedi Güzel Adam Literature Museum on July 29. In Evelâhir Talks moderated by Ömer Yalçınova, Ömer Erdem talked about how he started writing poetry, how his first poem was published in Sezai Karakoç's journal *Diriliş*, his relations with Sezai Karakoç, and the details of writing poetry. Enriching the program with different poems he read from different books and making it even more interesting, Ömer Erdem's words about the relationship between life, reading and writing were a guide for young people who are keen on writing. The program, whose participants were mostly Kahramanmaraş Academy students, proceeded in the form of questions and answers.

RASİM ÖZDENÖREN PANEL DISCUSSION

Duran Boz directed the panel discussion "The Great Voice of Our Thought and Story: Rasim Özdenören" held on August 12. Rasim Özdenören's journalism, personality, storytelling and contemplation were discussed in the panel, and the historical building, where the great storyteller attended secondary school with Alaeddin Özdenören, Erdem Ba-

yazıt and Cahit Zarifoğlu in the 1950s, has been operative since 2019 as Yedi Güzel Adam Museum. Among the speakers were academicians and literary figures such as Mehmet Narlı, Necip Evlice, İbrahim Demirci, Şaban Sağlık and Selim Somuncu.

HIS FRIENDS TALKED ABOUT MEVLANA İDRİS

The two-day commemoration activities started with the Mevlid-i Şerif recited in Kahramanmaraş Great Mosque. Afterwards, tours were organized to places such as mosques, tea houses and restaurants that Mevlana İdris visited repeatedly during his visits to Maraş. In the evening of the same day, Hüseyin Keskin, Murat Aydın, Saadettin Acar, Zekeriya Çelik and Ekrem Ayyıldız spoke in the program "Friends Tell about Mevlâna" moderated by Salih Zengin. Interestingly, those who participated in the program as listeners were the friends of Mevlana İdris and they were also promised in the program. In the event, where emotional moments were also experienced, the personal characteristics, life and works of Mevlana İdris were discussed. On the second day of the program, it was moved to Andırın, the district where Mevlâna İdris was born, and the panel "A Beautiful Passing Through the World: Mevlâna İdris" was held there.

Fotoğraf: Haadi Mousavi,
Demirciler Çarşısı.

MÜŞTEREK

musterekdergi.com

TÜRKİYE'NİN İLK **TÜRKÇE-ARAPÇA**
ŞEHİR-KÜLTÜR DERGİSİ

**EDEBİYAT
BURADA!**
EDEBİYAT
KAHRAMAN
MARAŞ'TA!

marastaedebiyat.com

maraş'ta
edebiyat

